

ONDERWIJSVISITATIE

landbouw en biotechnologie

Een onderzoek naar de kwaliteit van de één-cyclus-opleiding
landbouw en biotechnologie aan de Vlaamse hogescholen

V L H O R A

V l a a m s e H o g e s c h o l e n r a a d

21 juni 2004

voorwoord

De visitatiecommissie van de opleiding landbouw en biotechnologie brengt met dit rapport verslag uit over haar bevindingen, conclusies en aanbevelingen die resulteren uit het onderzoek dat zij in het najaar van 2002 heeft verricht naar de kwaliteit van de één-cyclus-opleiding landbouw en biotechnologie in Vlaanderen. De opleiding wordt door vijf hogescholen georganiseerd.

De visitatie en dit rapport passen in de werkzaamheden van de hogescholen en van de Vlaamse Hogescholenraad (VLHORA) met betrekking tot de kwaliteitszorg van het hogescholenonderwijs, zoals bepaald in artikel 58bis van het hogescholendecreet van 1994.

Met dit rapport wordt de bredere samenleving geïnformeerd over de wijze waarop de hogeschool en meer bepaald de betrokken opleiding omgaat met de kwaliteit van haar onderwijs. Toch is het rapport in de eerste plaats bedoeld voor de hogeschool die de opleiding aanbiedt. Op basis van de bevindingen van het rapport kan de hogeschool nu en in de nabije toekomst actie nemen om de kwaliteit van het onderwijs in de opleiding te handhaven en verder te verbeteren.

De lezer moet er zich echter terdege bewust van zijn dat het rapport slechts een momentopname biedt van het onderwijs in de opleiding en dat de rapportering van de visitatiecommissie slechts één fase is in het proces van kwaliteitszorg.

De VLHORA dankt allen die meegewerkt hebben aan het welslagen van dit proces van zelfevaluatie en visitatie.

De visitatie was niet mogelijk geweest zonder de inzet van al wie binnen de hogeschool betrokken was bij de voorbereiding en de uitvoering ervan.

Tevens is de VLHORA bijzondere dank verschuldigd aan de voorzitter en de leden van de visitatiecommissie voor de betrokkenheid en deskundige inzet waarmee zij hun opdracht hebben uitgevoerd.

Luc Van de Velde
secretaris-generaal

Roland Vermeesch
voorzitter

inhoudsopgave

voorwoord	2
de visitatie landbouw en biotechnologie	4
1 inleiding.....	4
2 de visitatiecommissie	4
2.1 samenstelling	4
2.2 taakomschrijving	5
2.3 werkwijze	5
bevindingen en aanbevelingen.....	7
1 de opleiding landbouw en biotechnologie in Vlaanderen	7
inleiding.....	7
samenvatting.....	7
1.1 bespreking van de thema's	9
2 terugmeldingsrapporten	16
2.1 Hogeschool Gent	16
inleiding.....	16
samenvatting.....	16
2.1.1 bespreking per thema	19
2.2 Katholieke Hogeschool Kempen	29
inleiding.....	29
samenvatting.....	29
2.2.1 bespreking per thema	30
2.3 Katholieke Hogeschool Sint-Lieven	42
inleiding.....	42
samenvatting.....	42
2.3.1 bespreking per thema	44
2.4 Katholieke Hogeschool Zuid-West-Vlaanderen.....	55
inleiding.....	55
samenvatting.....	55
2.4.1 bespreking per thema	57
2.5 Provinciale Hogeschool Limburg.....	68
inleiding.....	68
samenvatting.....	68
2.5.1 bespreking per thema	71
bijlagen	82
curriculum vitae van de visitatieleden	82
thema's van het zelfevaluatierapport	83
bezoekschema.....	89

de visitatie landbouw en biotechnologie

1 inleiding

In dit rapport brengt de visitatiecommissie verslag uit van haar bevindingen over de onderwijskwaliteit van de opleiding landbouw en biotechnologie, die zij in najaar van 2002 in opdracht van de Vlaamse Hogescholenraad (VLHORA) heeft onderzocht.

De opleiding is een één-cyclus-opleiding die aangeboden wordt door de vijf hogescholen: Hogeschool Gent, Katholieke Hogeschool Kempen, Katholieke Hogeschool Sint Lieven, Katholieke Hogeschool Zuid-West-Vlaanderen, Provinciale Hogeschool Limburg.

Dit initiatief past in de werkzaamheden van de hogescholen en van de VLHORA met betrekking tot de kwaliteitszorg van het hogescholenonderwijs, zoals bepaald in artikel 58bis van het hogescholendecreet van 1994.

2 de visitatiecommissie

2.1 samenstelling

De visitatiecommissie werd samengesteld door de Raad van Beheer van de VLHORA in zijn vergadering van 9 november 2001.

De commissie is als volgt samengesteld:

voorzitter

- Jacques van Outryve

secretaris

- Rita Duchêne

leden

- Romain Hulpia
- Jan Mantel
- Jacques Viaene

Voor een kort curriculum vitae van de commissieleden, zie bijlage 1.

2.2 taakomschrijving

De visitatiecommissie heeft als taak op basis van het door de hogeschool opgestelde zelfevaluatierapport en door middel van ter plaatse te voeren gesprekken, na te gaan in hoeverre de kwaliteit van de onderwijsprocessen van de opleiding, geconcretiseerd in 15 thema's, beheerst wordt en aanbevelingen te formuleren om te komen tot kwaliteitsverbetering binnen de betrokken opleiding.

Voor de thema's van de zelfevaluatie, zie bijlage 2.

2.3 werkwijze

2.3.1 voorbereiding

De visitatiecommissie werd geïnstalleerd op 6 mei 2002. Tijdens deze vergadering werd de handleiding van het visitatieproces toegelicht.

In de installatievergadering heeft de commissie de bezoekdagen vastgelegd, het bezoekschema opgesteld en de wijze van voorbereiding van het bezoek besproken.

De commissie analyseerde het zelfevaluatierapport en de bijlagen om zich een beeld te vormen van de opleiding en van de kwaliteitszorg in de opleiding.

Individuele bevindingen, commentaar en punten van verdere bevraging werden samengevoegd tot een werkdocument van waaruit de visitatie zou worden gestuurd.

2.3.2 bezoek aan de instelling

Tijdens het bezoek heeft de commissie gesprekken gevoerd met alle geledingen die betrokken zijn bij het onderwijs in de opleiding landbouw en biotechnologie. De gesprekken zijn een goede aanvulling geweest op het zelfevaluatierapport en werden door de commissie als open ervaren.

Tijdens het bezoek werd in de mogelijkheid tot bijkomende gesprekken voorzien. Deze mogelijkheid kon worden gebruikt zowel op verzoek van personen uit de bezochte instelling als op verzoek van de visitatiecommissie.

Verder heeft de commissie kennis genomen van bijkomende informatie, zoals verslagen, cursussen, voorbeelden van examenvragen, van afstudeerwerken en van stagewerken.

Tevens werd een bezoek gebracht aan de gebouwen en de infrastructuur.

Het bezoek werd afgesloten met een mondelinge rapportering aan de beleidsverantwoordelijken, waarin de commissie haar eerste bevindingen van de visitatie weergaf.

Voor het bezoekschema, zie bijlage 3.

2.3.3 rapportering

Als laatste stap in het visitatieproces legt de commissie haar bevindingen en aanbevelingen vast in een terugmeldingsrapport per bezochte instelling en in een globaal openbaar rapport voor de opleiding in Vlaanderen.

Dit rapport werd door de voltallige commissie becommentarieerd en op punt gesteld in april 2004.

De opleidingen hebben de gelegenheid gekregen om op dit rapport te reageren. Voor zover de commissie zich kon terugvinden in de opmerkingen van de hogescholen, werden ze verwerkt in het rapport. De commissie heeft de opleidingen op de hoogte gebracht van haar beslissing terzake.

bevindingen en aanbevelingen

1 de opleiding landbouw en biotechnologie in Vlaanderen

inleiding

In dit rapport geeft de commissie haar bevindingen over de opleiding landbouw en biotechnologie weer. Dit rapport is gebaseerd op de visitatiebezoeken van de vijf hogescholen die de opleiding aanbieden.

De opleidingen zijn allen in het verleden ontstaan als bovenbouw op een richting landbouw op het niveau secundair onderwijs. De inbedding binnen het hoger onderwijs is echter verschillend. Die verschillen hebben een invloed gehad op de verdere ontwikkeling van de opleiding. Naast een lange onderwijstraditie is er de nodige infrastructuur beschikbaar.

In de driejarige opleiding zijn geen opties maar wel keuzerichtingen voorzien. De keuzerichtingen verschillen per hogeschool:

- Katholieke Hogeschool Zuid-West-Vlaanderen: agro-industrie, cel- en genbiotechnologie, groenvoorziening, land- en tuinbouw.
- Katholieke Hogeschool Kempen: landbouw (met rundveeteelt, akkerbouw, intense veehouderij), tuinbouw (met groenteteelt, fruitteelt, sierteelt, tuinaanleg), agro- en voedingstechnologie, biotechniek.
- Provinciale Hogeschool Limburg: landbouw (akkerbouw en veeteelt), tuinbouw (fruitteelt, groenteteelt, sierteelt, tuinaanleg) en biotechnologie.
- Katholieke Hogeschool Sint-lieven: voedingsmanagement en biotechniek, groenmanagement en tuinbouw, landschapsmanagement en landbouw.
- Hogeschool Gent: landbouw, tuinbouw, groenmanagement en voedingstechnologie.

Kenmerkend voor deze opleiding is de frequente, collegiale en intense vorm van onderling overleg en samenwerking tussen de hogescholen.

samenvatting

De visitaties van de diverse hogescholen verliepen zeer vlot, werden door de hogescholen intens voorbereid en zeer goed georganiseerd. De gesprekken vonden plaats in een open en constructieve sfeer waarbij door alle betrokkenen zowel de positieve als de verbeterpunten belicht werden. Het ZER vormde een degelijke basis en was deskundig uitgewerkt vanuit het eigen kwaliteitszorgsysteem. Er werd gewerkt met zowel het TRIS- als PROZA-model, afgeleid van het EFQM-model. De vijftien rubrieken van DE VLHORA kwamen aan bod, echter niet steeds volledig. Niettegenstaande de kruistabellen werd de leesbaarheid toch bemoeilijkt doordat de volgorde van het ZER afweek van het VLHORA-model. De commissie acht het wenselijk om met een éénvormige procedure te kunnen werken en adviseert de VLHORA om dit in samenspraak met de hogescholen uit te werken

De commissie heeft in de vijf hogescholen een eerder kleinschalige opleiding landbouw en biotechnologie aangetroffen met een beperkt aantal studenten. De commissie maakt zich zorgen over het beperkte aantal studenten. Het beperkt aantal studenten gecombineerd met een brede waaier van keuzemogelijkheden, legt een hoge druk op het personeel en vraagt een grote solidariteit binnen de hogeschool om de opleiding in stand te houden.

De studenten zijn over het algemeen heel gemotiveerd en komen met heel specifieke verwachtingen voor specialisatie naar de opleiding. Zij zijn overwegend positief over de kwaliteit van de opleiding.

De opleiding kan beschikken over voldoende uitgeruste infrastructuur. Een belangrijk gegeven dat enorme kansen biedt inzake kwaliteit is de inbedding van de opleiding in een hogeschoolomgeving met een gedifferentieerd opleidingsaanbod. In twee hogescholen wordt naast het graduaat landbouw en biotechnologie ook een twee-cycli-opleiding landbouw en biotechnologie aangeboden.

Niettegenstaande de voordelen van "kruisbestuiving" binnen een departement met één- en twee-cycli-onderwijs landbouw, stimuleert de commissie de opleidingen van het één-cyclus-onderwijs om zich duidelijk te blijven profileren ten opzichte van het twee-cycli-onderwijs.

Algemeen vraagt de commissie naar een duidelijke profilering als één-cyclus-opleiding, naast enerzijds de twee-cycli-opleiding en anderzijds de opleiding secundair onderwijs.

De opleiding wordt gedragen door sterk betrokken lectorenteams. Vanuit de eigenheid van de opleiding is er een lage drempel tussen de studenten en de lectoren, zowel tijdens als buiten de lessen.

Er bestaat een beroepsprofiel en opleidingsprofiel dat tot stand gekomen is in overleg met de opleidingen landbouw en biotechnologie. De commissie meent dat het beroepsprofiel geactualiseerd moet worden, rekening houdend met de verbreding binnen de sector.

De opleiding heeft geen opties maar wel keuzerichtingen voorzien. De keuzerichtingen worden geïntroduceerd in het eerste studiejaar en verder uitgebouwd in de hogere jaren. De commissie stelt vast dat de programma's vrij gevuld en gesloten zijn en adviseert om enerzijds meer keuzemogelijkheden en anderzijds meer projectgericht onderwijs en zelfstudie te voorzien.

De opleiding werkt inhoudelijk vrij geïsoleerd binnen de hogescholen. De commissie suggereert om de samenwerking met andere opleidingen binnen het departement en de hogeschool te onderzoeken en en mogelijke synergieën te ontwikkelen. Dit zou de opleiding wat meer ademruimte kunnen geven.

De opleiding is voorlopig nog vrij eenzijdig gericht op de directe omgeving. De internationale dimensie staat nog in een aanvangsfase. Internationale contacten zijn nog te veel het resultaat van persoonlijke contacten van de lectoren, maar moeten in de toekomst gestructureerd worden.

De commissie suggereert om de internationale dimensie niet enkel via lectoren- en studentenuitwisseling maar ook binnen de muren van de hogeschool te realiseren door onder meer het internationale aspect in bepaalde cursussen in te bouwen.

Voor de afgestudeerden zijn er ruime tewerkstellingskansen. Een belangrijk aandachtspunt hierin is wel dat één derde van de afgestudeerden als arbeider staat ingeschreven. Dit is een gevolg van de onduidelijkheid in klassering tussen arbeider en bediende maar ook van de gewoonten van het werkveld. De vereiste deskundigheid van het uitvoerend werk wordt onvoldoende verrekend. De opleiding die zeer expliciet gericht is op bedrijfsleiderschap (zelfstandige) of middenkader zou hierdoor wel eens ten onrechte in een negatief daglicht kunnen komen te staan wat het onderwijsniveau betreft.

De opleiding onderhoudt goede relaties met het werkveld, die over het algemeen tevreden is over de opleiding.

De opleiding landbouw en biotechnologie wordt de laatste jaren geconfronteerd met belangrijke maatschappelijke veranderingen. Enerzijds vraagt de beroepssector naast gespecialiseerde kennis ook een brede algemene vorming. Gelijktijdig heeft zich heel het domein van de biotechnologie en de automatisatie ontwikkeld, gepaard gaande met tal van innovaties in de agro-voedingssector. Tenslotte is er de groeiende maatschappelijke belangstelling voor de kwaliteit van de landbouwsector, die resulteert in een kritische opvolging vanuit de Vlaamse Overheid. Deze evoluties zullen ongetwijfeld invloed hebben op het onderwijs in de komende jaren. De commissie adviseert de opleidingen om na te denken hoe deze veranderingen kunnen opgevangen worden, rekening houdend met de eigen knowhow, de beschikbare middelen en de inbedding van de opleiding.

1.1 bespreking van de thema's

1.1.1 beschrijving van het beleid en de kwaliteitszorg

De commissie stelt vast dat de departementen waartoe de opleidingen landbouw- en biotechnologie behoren, een grote autonomie hebben om binnen de algemene krijtlijnen van de hogeschool, het dagelijks beleid te voeren.

Alle opleidingen bieden de studenten een ruime waaier van specialisatiemogelijkheden. Over het algemeen worden de specialisaties al van in het eerste jaar gekozen. Naast de gemeenschappelijke vakken (meestal majors genoemd) volgen de studenten een keuzerichting (minor).

De commissie maakt zich zorgen over het beperkt aantal studenten. Het kleine aantal studenten, gekoppeld aan de noodzakelijke brede waaier van keuzemogelijkheden legt een hoge druk op de opleiding. De commissie suggereert om een beleid van verbreding door te voeren, gericht op een ruimere tewerkstelling, waardoor het studentenaantal per opleidingsonderdeel kan opgetrokken worden. Door een verbreding van het aanbod kan ook flexibeler ingespeeld worden op wijzigende interesses van jongeren en vergroot de leefbaarheid van de opleiding.

De commissie waardeert de aandacht voor een opleidingsbeleid waarbij op de evoluties op maatschappelijke vlak in zake landbouwbeleid geanticipeerd wordt.

1.1.2 concretisering van de kwaliteitszorg

Kwaliteitsborging en -verbetering maken een wezenlijk deel uit van het gevoerde beleid. Wellicht werd in versneld tempo, omwille van de visitatie, intensiever werk gemaakt van de structurele inbedding van de kwaliteitszorg in de hogeschoolwerking.

De commissie suggereert om de verantwoordelijkheid inzake kwaliteitszorg in de instellingen waar dit nog niet het geval zou zijn, nog duidelijker in het takenpakket van de betrokken kwaliteitscoördinator op te nemen. Algemeen adviseerde de commissie om inzake kwaliteitszorg systematischer en doelgericht meetgegevens te

verzamelen en hierop een beleid te baseren. Het onderzoeksmatig onderbouwen van de kwaliteit van de opleiding blijft een permanente opdracht.

Om het aanwezige kwaliteitsdenken verder te kunnen concretiseren en op te volgen is een ruimere docentenbezetting of externe hulp noodzakelijk. Nu blijven de instrumenten die vaak ontwikkeld zijn op het niveau van de hogeschool, ongebruikt waardoor een uitvoering van de PDCA cirkel gehinderd wordt.

1.1.3 personeel

De opleidingen beschikken allen over een hoog gekwalificeerd en sterk betrokken docententeam. De teams bestaan in hoofdzaak uit bio-ingenieurs, licentiaten al of niet met een doctoraat en industrieel ingenieurs richting landbouw.

Gezien het eerder geringe aantal studenten en de brede waaier in keuzerichtingen ligt de docentenbelasting dan ook erg hoog, wat o.a. het volgen van navorming bemoeilijkt.

De commissie adviseert om deze belasting - waar dit nog niet het geval was - in kaart te brengen en op te volgen.

De docenten zijn nauw verbonden met het beroepsveld waardoor er snel kan geanticipeerd worden op recente evoluties in de sector. Het beperkt aantal docenten en het brede aanbod bemoeilijken echter specialisatie. Dit is ten dele op te vangen door een deskundig personeelsbeleid (o.a. werken met deeltijdse lectoren, gastlectoren, gastsprekers,...) en het optimaal aanwenden van samenwerkingsmogelijkheden met het werkveld en tussen de opleidingen onderling.

1.1.4 materiële en financiële randvoorwaarden

De laboratoria waarover de opleiding kan beschikken zijn goed uitgerust. In een aantal hogescholen wordt de infrastructuur gemeenschappelijk gebruikt met het twee-cycli-onderwijs.

Alle opleidingen hebben samenwerkingsovereenkomsten met externe onderzoekscentra voor land- en tuinbouw. Hierdoor is het mogelijk infrastructuur te gebruiken die is afgestemd op de behoeften van de regio. Deze centra bieden onderwijs- en onderzoeksmogelijkheden. Een aantal docenten zijn tevens drijvende krachten voor maatschappelijke dienstverlening vanuit de logistiek van deze centra.

De computerinfrastructuur en de netwerkfaciliteiten stonden goed op punt. In de Provinciale Hogeschool Limburg was het laptop project opgestart waarbij al de studenten over een eigen laptop beschikken. In het kader van onderwijsvernieuwing werd er gewerkt met Blackboard systeem.

Algemeen gezien - met uitzondering van de Katholieke Hogeschool Kempen - scoorden de mediatheken matig. Enerzijds is de collectie ondermaats en de toegankelijkheid tot andere mediatheeksystemen eerder nog beperkt. Anderzijds is de uitbouw van de mediatheek als studielandschap nog te beperkt. De commissie adviseerde het budget aan te passen om up to date te blijven met boeken, tijdschriften, referentiewerken, normatieve documenten, CD roms, ... Zij suggereert ook om de opportuniteiten die de associaties bieden, optimaal te benutten.

1.1.5 de opleidingsdoelstellingen

Er bestaat een beroepsprofiel en een opleidingsprofiel dat tot stand is gekomen in overleg met de opleidingen landbouw- en biotechnologie in Vlaanderen. De 5 opleidingen hebben hun doelstellingen gebaseerd op deze profielen. De commissie is van mening dat de doelstellingen explicieter moeten geformuleerd worden en geconcretiseerd worden in basiscompetenties (vaardigheden, ondersteunende kennis **inzichten** en beroepshoudingen). In dit verband stelt ze zich de vraag of het beroepsprofiel niet aan actualisering en verbreding toe is.

Wat de afstemming van de onderwijsdoelstellingen op het hoger onderwijs betreft hanteert de commissie als referentiekader de doelstellingen voor het hoger onderwijs zoals beschreven door de HBO-Raad van Nederland. Uit de inhoud van hoorcolleges, practica, stagebundels en uit de ervaringen van zowel studenten, afgestudeerden, stagementoren (werkveld) en stagebegeleiders (opleiding) ging de commissie dan ook na of de studenten:

- zelfstandig taken kunnen uitvoeren als beginnend beroepsbeoefenaar (*professionalisering*);
- kennis, inzichten, houdingen en vaardigheden geïntegreerd hebben vanuit het perspectief van beroepsmatig handelen (*multidisciplinair en geïntegreerd*);
- kennis, inzichten en vaardigheden kunnen toepassen in uiteenlopende beroepssituaties (*transfer en brede inzetbaarheid*);
- weten om te gaan met vraagstukken waarvan het probleem niet op voorhand duidelijk is omschreven en waarop standaardprocedures niet van toepassing zijn (*creativiteit en complexiteit in handelen*);
- complexe probleemsituaties definiëren en analyseren (*probleemgericht handelen*);
- realistische doelen stellen, werkzaamheden planmatig aanpakken en reflecteren op het beroepsmatig handelen (*methodisch en reflectief denken en handelen*);
- in staat zijn om in een team samen te werken in een arbeidsorganisatie en hierin op een efficiënte manier te communiceren (*sociaalcommunicatieve bekwaamheid*);
- eenvoudige leidinggevende en managementtaken kunnen uitvoeren (*basiskwalificering managementfuncties*).

De commissie hecht zeer veel belang aan deze vaardigheden omdat zij essentieel zijn voor een opleiding hoger onderwijs. Zij is van oordeel dat deze doelstellingen grotendeels worden gerealiseerd dankzij de grote inzet van de individuele docenten.

Wat de afstemming van de opleidingsdoelstellingen op het werkveld betreft ontving de commissie vanuit het werkveld positieve signalen. In elke hogeschool zijn twee vertegenwoordigers van het werkveld in de departementale raad opgenomen. Zij waken over deze afstemming. Verder zorgen de contacten met de stagebedrijven voor feedback uit het werkveld.

1.1.6 het opleidingsprogramma: opbouw en inhoud

In het eerste jaar wordt er naast een ruim pakket gemeenschappelijke vakken (soms ook major genoemd) reeds een beperkt aanbod uit een keuzerichting (minor) aangeboden. Elke opleiding start met een aantal stamvakken. De keuzerichtingen worden verder uitgebouwd in een tweede en derde jaar, ondermeer door de stage en het afstudeerwerk. Deze eerder doorgedreven specialisatie wordt door het werkveld erg

gewaardeerd en sluit ook aan bij de expliciete verwachtingen van de student die meestal reeds met een duidelijke keuze de opleiding aanvangt. Enkel de keuzerichting voedingstechnologie aan de Hogeschool Gent begint slechts in het derde jaar, wat door de studenten als een handicap ervaren wordt. De commissie adviseert dan ook om duidelijkheid te creëren wat deze keuzerichting betreft.

De commissie stelde algemeen vast dat het programma vrij veel opleidingsonderdelen omvat. De commissie adviseert om na te gaan of sommige opleidingsonderdelen geïntegreerd kunnen worden.

De programma's zijn vaak heel gevuld en gesloten. De commissie is voorstander van een ruimere waaier van keuzevakken. Dat kan in zijn geheel tot een bredere vorming leiden.

De inhoud van de cursussen is algemeen gezien nog te veel encyclopedisch en dient aangepast te worden aan studentgericht onderwijs, zodat de studeerbaarheid vergroot.

Ondersteuning van de docenten op het gebied van toepassen van onderwijsvernieuwing en ontwikkelen van schriftelijk studiemateriaal verdient algemene aanbeveling

Het werkveld en afgestudeerden vragen meer aandacht voor toegepaste talenkennis, economie, en management-, communicatie en sociale vaardigheden.

1.1.7 *het afstudeerwerk en werkveldervaring*

De stage neemt een zeer belangrijke plaats in tijdens de opleiding. Ze vangt meestal aan tijdens het tweede jaar en verloopt intenser tijdens het derde jaar. Verschillende formules zijn aanwezig, gaande van een aantal dagen per week tot een aantal periodes van enkele weken gespreid over de studie jaren. In de organisatie van de stage wordt rekening gehouden met de seizoenen zodat alle werkfasen aan bod kunnen komen.

De stages zijn algemeen goed georganiseerd, tot grote tevredenheid van de studenten. De studenten worden intens begeleid in hun leerproces van 'leren uit ervaringen'. Vanuit de specifieke begeleiding is er ook intens contact met de diversiteit en de evolutie van het werkveld.

Studenten maken hun afstudeerwerk als een projectwerk en kiezen hun stage en afstudeerwerk in functie van hun keuzerichting. Het stageveld biedt ondersteuning door een mentor op de werkvloer. De begeleiding van het projectwerk gebeurt samen door het werkveld en de opleiding. Stage geeft een unieke kans tot integratie van de theorie en de praktijk. Er wordt veel aandacht besteed aan het verwerven van basiscompetenties zoals communicatie, rapportering, managementsvaardigheden, het nemen van initiatieven, probleemoplossend denken, nemen van verantwoordelijkheid enz. Vaak worden stagiairs nadien als werknemers aangeworven.

De commissie suggereert om, daar waar het nog niet aanwezig is, het projectwerk gekoppeld aan het werkveld nog verder uit te bouwen en dit als een vorm van maatschappelijke dienstverlening aan het werkveld aan te bieden waardoor een win/win situatie voor opleiding/werkveld ontstaat.

Overleg met het werkveld wat sterk impliciet aanwezig is, zou meer gestructureerd en geformaliseerd kunnen worden.

1.1.7 internationalisering

Op hogeschoolniveau is er een duidelijke visie op internationalisering en wordt in de nodige ondersteuning en dienstverlening voorzien. In de opleiding landbouw- en biotechnologie wordt daar in mindere mate op ingespeeld, maar de commissie heeft kunnen vaststellen dat de aanzet tot internationalisering duidelijk gegeven is. Deze moet nu verder uitgebouwd worden. Het kan zijn aanvang vinden via bilaterale persoonlijke contacten van docenten. De samenwerking met het twee-cycli-onderwijs kan hiervoor inspirerend werken. Docenten- en studentenmobiliteit dienen gestimuleerd te worden. Op dit ogenblik ligt het initiatief voor internationale ervaringen nog te veel bij de studenten.

De commissie ziet internationalisering ook in activiteiten binnen de muren o.m. meer aandacht voor de internationale aspect in cursussen, in sociale activiteiten...

1.1.8 leersituatie

De eigenheid van dit onderwijs, namelijk de sterke integratie van theorie en praktijk, kleine aantallen studenten, intense interactie tussen docenten en studenten maken van deze opleiding een boeiende en studentgerichte opleiding die door de studenten ook zo ervaren wordt.

De sporen van verbondenheid met het secundair onderwijs zijn in bepaalde instellingen in de onderwijspraktijk nog herkenbaar. Gelijkijdig worden door de hogescholen initiatieven ontwikkeld tot onderwijsvernieuwing, zoals projectgericht, -, modulair – en zelfactiverend onderwijs. De commissie waardeert deze initiatieven en hoopt dat deze structureel ingebouwd worden in het programma.

De sterk uitgebouwde stages met project- en afstudeerwerk zijn een zeer waardevol element in de opleiding.

ICT

Computerklassen voor studenten, eigen e-mail adres, computeraccommodatie voor docenten, intranet en het gebruik van Blackboard is in wisselende mate in de opleidingen aanwezig.

De Katholieke Hogeschool Zuid-West-Vlaanderen maakt gebruik van een video-conference-systeem om stagebegeleiding op afstand te realiseren. Vernieuwend was het laptop initiatief van de Provinciale Hogeschool Limburg waarbij elke student via een eigen laptop draadloos over de nodige informatie kan beschikken. De aanpassing van het onderwijsaanbod hiervoor was nog in volle ontwikkeling.

1.1.10 toetsing en evaluatie

Over het algemeen zijn de studenten tevreden over de formele aspecten van de toetsing en evaluatie. Ook de transparantie van de toetsing en de eventueel gewenste feedback scores over het algemeen goed.

Voor de stages zou de evaluatie transparanter kunnen gemaakt worden naar de studenten en de stageverlenende instellingen, waardoor de wijze van beoordelen door mentor en stagebegeleider duidelijk wordt. De Katho hanteert bij de stages een vorm van zelfevaluatie, wat de commissie apprecieert.

De commissie suggereert om na te gaan of niet meer toetsen op inzicht en verwerking van de leerstof zouden moeten gehouden worden.

1.1.11 studie- en studentenbegeleiding

Twee derden van de studenten komen uit het technisch secundair onderwijs met een overwicht uit landbouw en biotechnologie. Heel wat studenten hebben een landbouwmilieu als thuissituatie. De richting biotechnologie met onder meer cel- en gentechnologie trekt meer ASO studenten aan. Het gemiddelde slaagpercentage van de eerstejaarsstudenten ligt in de buurt van 65 %.

De opleidingen landbouw en biotechnologie behoren tot de kleinste opleidingen binnen de hogescholen. Het aantal eerstejaarsstudenten varieert van 20 tot 120. De totale studentenpopulatie varieert van 89 tot 300. De beperkte onderwijsbegeleidingseenheden en het eerder geringe aantal studenten vragen binnen de hogeschool een grote solidariteit om deze dure opleiding (omwille van de noodzakelijke infrastructuur) in stand te houden.

De verschillende keuzemogelijkheden binnen landbouw en biotechnologie hebben als gevolg dat er in sommige richtingen zeer weinig studenten aanwezig zijn, wat vanuit economisch standpunt moeilijk te verantwoorden is.

De commissie adviseert om een beleid te voeren waarbij het streefdoel van minimum twee honderd vijftig studenten voor de opleiding bereikt wordt. Binnen de gegevenheid van een multicategoriale hogeschool kan het clusteren van opleidingsonderdelen over de opleidingen heen zinvol en verrijkend zijn.

Zowel op het niveau van de hogescholen als van de opleidingen wordt zeer veel werk gemaakt van studie- en studentenbegeleiding. Vanuit de eigenheid van dit onderwijs is er de lage drempel student/docent, tijdens en buiten de lessen, wat de meest intense vorm van studiebegeleiding inhoudt. Gelijkijdig zijn er talrijke initiatieven om de overgang secundair/hoger onderwijs vlot te laten verlopen (onder meer begeleiding van eerstejaarsstudenten door tweedejaarsstudenten). De gedifferentieerde instroom wordt opgevangen door het monitoraat voor de basisvakken of - indien nodig - door individuele begeleiding.

De commissie adviseert om in het kader van flexibele leerwegen begintoeetsen af te nemen, bijv. voor informatica, boekhouden Dit gebeurt reeds in enkele opleidingen. Studenten die op dit vlak al elders verworven competenties kunnen tonen, kunnen dan meer hun aandacht richten op andere vakgebieden.

De SOVO diensten (Sociale voorzieningen) bieden ondersteuning op vlak van psycho-sociale problemen, financiële mogelijkheden en huisvesting. De werking van deze centrale organisaties wordt op verschillende wijze in de departementen kenbaar gemaakt. De hulpverlening vindt dan ook buiten de hogeschool plaats en is meer anoniem.

Het beleid van de hogeschool voorziet de nodige structuren waarbinnen een studentenparticipatie plaats vindt. Deze studentenparticipatie is vaak problematisch omwille van het gebrek aan belangstelling voor de formele inspraakorganen. Vaak komt de opdracht neer op enkele studenten die in meerdere organen moeten zetelen, wat de dossierkennis niet te goede komt. De driejarige opleiding met een belangrijk stagepakket ligt hier zeker mee aan de basis. Maar door de lage drempel tussen studenten en docenten, signaleren zij hun behoeften en problemen vaak op informele wijze rechtstreeks aan de betrokkenen.

1.1.12 studeerbaarheid en studierendement

Het studierendement is behoorlijk, mede door de intensieve manier waarop de studenten begeleid worden en de aanwezige voorkennis vanuit het S.O.

Een goede spreiding van de opdrachten van de verschillende opleidingsonderdelen blijft een continue zorg voor de opleidingen.

Studielastmetingen of bevragingen over de studielast moeten dringend veralgemeend worden in alle instellingen.

1.1.13 afgestudeerden

De tewerkstelling scoort hoog. Uit onderzoek bleek dat na één jaar ongeveer 95 % van de studenten werkten of verder studeerden. Van de studenten die werkten zijn er ongeveer 20 % die een job uitvoeren, die niet onmiddellijk gerelateerd is aan de opleiding.

Een belangrijk aandachtspunt hierin is wel dat één derde van de afgestudeerden als arbeider staat ingeschreven. Dit is een gevolg van de onduidelijkheid in klassering tussen arbeider en bediende maar ook van de gewoonten van het werkveld. De vereiste deskundigheid van het uitvoerend werk wordt onvoldoende verrekend. De opleiding die zeer expliciet gericht is op bedrijfsleiderschap (zelfstandige) of middenkader zou hierdoor wel eens ten onrechte in een negatief daglicht kunnen komen te staan wat het onderwijsniveau betreft.

De contacten met de oud-studenten zijn goed en deze zijn overwegend erg tevreden over hun opleiding. Naast formele contacten via bijscholingen, zijn er heel wat informele contacten tussen de opleiding en oud-studenten en dit via de stageplaatsen, de eind- en projectwerken.

Een alumniwerking ontbreekt nagenoeg in elke opleiding. De commissie adviseert de opleidingen om deze op te starten en actief uit te bouwen.

1.1.14 onderzoek en maatschappelijke dienstverlening

Niettegenstaande de beperktheid van het docententeam zijn er een aantal projecten inzake toegepast wetenschappelijk onderzoek uitgevoerd en lopende (cf. IWT toekenningen). Vaak berusten deze initiatieven bij één of enkele docenten, die dit vanuit een grote motivatie en bereidheid, vaak supplementair op zich nemen. De docenten hebben echter behoefte aan een systematisch uitgebouwd onderzoeksbeleid binnen de hogescholen in hun totaliteit.

De commissie pleit voor een structurele aanpak waardoor duidelijkheid kan gecreëerd worden inzake taakbelasting, waardering, ondersteuning, financiering; richtlijnen inzake contracten, afspraken met externen, communicatie tussen de verschillende projecten. De commissie pleit eveneens voor het betrekken van laatstejaarsstudenten bij het wetenschappelijk onderzoek

2.1 Hogeschool Gent

inleiding

De autonome Hogeschool Gent is een multisectorale instelling bestaande uit één en twee cycli-onderwijs. De hogeschool ontstond in 1995 uit een fusie van dertien hogescholen. In 2001 sloot ook de provinciale hogeschool Erasmus bij de fusie aan. De hogeschool telt 13.000 studenten en biedt werk aan 1500 personeelsleden. Hiermee is zij de grootste hogeschool in Vlaanderen. Zij vertegenwoordigt dertien procent van alle Vlaamse hogeschoolstudenten.

Het bestuur van de hogeschool wordt waargenomen door de Raad van Bestuur, de voorzitter van de Raad van Bestuur, het Bestuurscollege, de Algemeen Directeur en de departementsraden. De Raad van Bestuur staat in voor het overkoepelend beleid en functioneert tegelijkertijd als inrichtende macht.

De hogeschool bestaat onder uit dertien departementen verspreid over acht campussen. In deze departementen worden een tachtigtal opleidingen aangeboden. De departementen zijn gevormd op basis van het studiegebied.

De opleiding Gegradueerde Landbouw en Biotechnologie behoort tot het departement Biotechnologische Wetenschappen, Landschapsbeheer en Landbouw en wordt samen met graduaat Landschaps- en Tuinarchitectuur georganiseerd te Melle. Het departement bestaat verder uit de opleiding Industrieel Ingenieur Landbouw en Biotechnologie (twee cyclusopleiding) die wordt aangeboden op de campus BME-CTL te Gent.

De opleiding Graduaat Landbouw en Biotechnologie vindt haar oorsprong in de Tuinbouwschool te Melle die in 1849 werd opgericht. Deze school was de eerste secundaire tuinbouwschool in België, naar verluidt zelfs in Europa. Aanvankelijk bood de opleiding de keuzemogelijkheden Landbouw en Tuinbouw aan. Dat aanbod werd in het academiejaar 2000-2001 verruimd met de nieuwe afstudeerrichtingen Groenmanagement en Voedingsmiddelentechnologie.

De Hogeschool Gent maakt deel uit van de associatie met de Universiteit Gent.

samenvatting

De commissie waardeert ten zeerste de goede voorbereiding en het vlotte verloop van de visitatie met ondermeer de open en eerlijke gesprekken, de uitgebreide documentatie en constructieve sfeer. Zij dankt hiervoor in het bijzonder de directie van de hogeschool, het departementshoofd en vooral de opleidingscoördinator. De commissie feliciteert het gehele docentencorps voor het degelijke zelfevaluatierapport dat het nadenken over kwaliteitszorg in het hoger onderwijs ongetwijfeld een flinke 'drive' heeft gegeven. De commissie verwacht dat op dit elan wordt doorgegaan. De commissie is zich bewust van het feit dat het zelfevaluatierapport dateert van 2001/2002, de visitatie heeft plaatsgevonden in 2002 en we nu reeds eind 2003 zijn ... Dit terugmeldingsrapport moet dan ook in dat tijds kader worden gezien. Inmiddels is de tijd niet blijven stilstaan en werden reeds nieuwe initiatieven genomen op basis van het zelfevaluatierapport en de mondelinge rapportering van de commissie.

De commissie heeft als taak van buitenaf naar de opleiding te kijken. In eerste instantie gebeurt dit aan de hand van het zelfevaluatie-rapport (ZER) dat echter om hoger vermelde redenen niet meer zo actueel is. Sinds het rapport werd uitgebracht is immers een nieuwe dynamiek ingetreden in de opleiding o.m. als gevolg van de nieuwbouw. De commissie heeft zich dan ook in deze nieuwe dynamiek weten in te leven.

De commissie stelt vast dat deze de opleiding zich in een rijk landschap van mogelijke synergieën bevindt. Zij moet daar op creatieve manier mee omgaan. Het is immers een troef, maar het kan ook beklemmend of belemmerend werken. Denken we maar aan de nabijheid van de secundaire Tuinbouwschool, het samengaan op dezelfde campus met het Graduaat Interieurvormgeving, Landschap en Tuinarchitectuur, de nabijheid van het Centrum voor Landbouwkundig Onderzoek van de Vlaamse Overheid te Melle en Merelbeke en van de proefhoeve van het departement te Bottelare. Voeg daar nog aan toe dat binnen hetzelfde departement, echter op de campus CTL-BME te Gent, de opleiding Industrieel Ingenieur Landbouw en Biotechnologie gevestigd is. Het is dan ook aan de graduaatsopleiding om optimaal gebruik te maken van deze mogelijkheden van samenwerking.

Inzake kwaliteitszorg kan worden gesteld dat er een duidelijk kwaliteitsconcept en kwaliteitsbeleid aanwezig is, gestuurd door de kwaliteitscoördinator van de hogeschool die rechtstreeks onder de Algemeen Directeur opereert. Binnen de opleiding wordt de concretisering van de kwaliteitszorg de facto opgenomen door de opleidingscoördinator. De commissie is van mening dat het wenselijk zou zijn dat deze verantwoordelijkheid door middel van een duidelijke functiebeschrijving ook duidelijk zichtbaar wordt gemaakt in het takenpakket van de betrokkene.

Wat het proces van kwaliteitszorg betreft is het noodzakelijk dat de gehele PDCA-cirkel wordt doorlopen. Er hoeft niet per definitie bij de letter P te worden gestart, als het proces maar de hele cirkel doorloopt. De opleiding beschikt over heel wat meetresultaten die nu in concrete acties en verdere planning vertaald worden. De commissie is verheugd vast te stellen dat men daar sinds de opmaak van het zelfevaluatie-rapport ook gedreven mee bezig is.

Het installeren van duidelijke overlegstructuren, o.m. met het werkveld, kan het kwaliteitsconcept ook meer zichtbaar maken. Bovendien komt het erop aan om bij de concretisering van de kwaliteitszorg de juiste prioriteiten te bepalen. Het aanwezige jaaractieplan is hiervoor een belangrijk instrument.

De commissie vindt het zeer belangrijk om de taakbelasting van de docenten op papier te zetten. Slechts dan kunnen ook de bijkomende taken in kaart worden gebracht wat ook een vorm van zichtbaarheid en appreciatie kan zijn.

De docenten vormen een zeer betrokken, hoog opgeleid en deskundig team. De commissie stelt vast dat, niettegenstaande het ruime aanbod binnen en buiten de hogeschool, verdere professionalisering bemoeilijkt wordt door de werkdruk. Daar moet een oplossing voor gevonden worden. De samenwerking met het twee cyclusonderwijs binnen hetzelfde departement houdt echter de mogelijkheid in van informele bijscholing op technisch vlak, als het ware onder collega's, echter niet gestructureerd.

Binnen het docentenkorps worden waardevolle initiatieven inzake onderwijsvernieuwing ontwikkeld die inspirerend en stimulerend kunnen werken voor de andere docenten.

Door het administratief en technisch personeel wordt er met beperkte bezetting een zeer grote inspanning geleverd om de ruimtelijke kloof tussen Melle en Gent te overbruggen.

Inzake de materiële en financiële randvoorwaarden kan de opleiding genieten van een nieuwbouw, prachtig gelokaliseerd en met de nodige accommodaties. Het gebruik van de proefhoeve van het departement in het nabijgelegen Bottelare biedt zeer comfortabele praktijkmogelijkheden.

De commissie stelt echter een tekort vast een aantal niet onbelangrijke studentenvoorzieningen zoals een cafetaria of minstens een ontmoetingsruimte. De bibliotheek moet volgens de commissie meer als een studielandschap worden uitgebouwd voor zover het gebouw dat toelaat. De computerfaciliteiten staan nog in hun beginstadium maar worden verder uitgebouwd.

Wat de afstemming van de onderwijsdoelstellingen op het hoger onderwijs betreft, vertrekt deze opleiding van een hoge sokkel gelet op het twee cyclusonderwijs binnen hetzelfde departement. Echter de zorg voor het niveau moet permanent aanwezig blijven.

De afstemming van de onderwijsdoelstellingen op het werkveld zou meer structureel moeten worden gemaakt. Er zijn hiervoor reeds aanzetten gegeven maar ze dienen verder te worden uitgebouwd. Het werkveld is hiervoor eveneens vragende partij. Het zou ook de nodige uitstraling van de opleiding ten goede komen. Het graduaat Landbouw en Biotechnologie mag immers niet in de schaduw staan van de opleiding Industrieel Ingenieur. Dat moet een blijvende zorg zijn! Ook in de beeldvorming naar buiten uit dienen beide opleidingen een duidelijke eigen plaats te hebben. Hun finaliteiten zijn immers verschillend.

Ten aanzien van het opleidingsprogramma kan worden gesteld dat wat opbouw en inhoud van de modules betreft zeer waardevolle ideeën embryonaal aanwezig zijn. Er wordt echter te lang op externe factoren gewacht om aan de verdere uitbouw ervan te werken. Dat is mede een gevolg van de zeer sterke centrale sturing van de hogeschool. Het is aan de opleiding om daar creatief maar correct mee om te gaan.

De commissie spoort de opleidingscoördinator aan om de reeds aanwezige elementen van onderwijsvernieuwing verder vorm te geven. De docenten zijn er klaar voor en wachten op een voorwaardenscheppend beleid als een duwtje in de rug. Creatief gebruik van de aanwezige synergieën kan hier ondersteunend zijn.

De commissie heeft nog volgende bemerkingen en suggereert o.m. nog volgende verbeterpunten (zie ook per thema):

- Stagebundeling geeft kans op meer internationalisering. De stagebegeleiding moet deze kansen grijpen. De commissie vraagt meer aandacht voor internationalisering. Dit hoeft niet met grootse projecten maar kan op basis van bilaterale en persoonlijke contacten van de docenten. Te zware structuren kunnen belastend en vertragend werken. Er kan gebruik worden gemaakt van de kennis, de relaties en de ervaring die in het twee cyclionderwijs aanwezig zijn.
- De eindwerken van niveau kunnen samen met het geplande projectwerk een stimulans zijn voor de maatschappelijke dienstverlening. Hierdoor ontstaat zowel voor het werkveld als voor de opleiding een win-winsituatie.
- De commissie vraagt dat studentenparticipatie een prioritair verbeterdoel wordt.
- De commissie suggereert om de docenten te begeleiden in de ontwikkeling van hun schriftelijk cursusmateriaal. Het cursusmateriaal moet ook in de evaluatie door het departementshoofd mee worden opgenomen.

- De toetsing en evaluatie verloopt goed. Initiatieven zoals de begeleiding en evaluatie van het afstudeerwerk zijn waardevol en hebben resultaat. Wat de studiebegeleiding betreft is er naast de directe begeleiding van de docenten ook monitoraat en mentoraat aanwezig. Het begeleiden van eerstejaars door tweedejaars wordt door de studenten erg gewaardeerd. Het slaagpercentage en studierendement is goed. De commissie heeft hiervoor niets dan lof.
- Binnen het hoger onderwijs is de organisatie van flexibele leerwegen een erg belangrijk punt. Studenten kunnen door begintoetsten elders verworven competenties gevaloriseerd zien. Zodoende kunnen de studenten hun aandacht op andere opleidingsonderdelen richten.

De opleiding beschikt over veel mogelijkheden om zich goed te profileren. Het is belangrijk dat in samenwerking met het twee cyclionderwijs de eigenheid van de opleiding beklemtoond wordt en blijft. De aanwezige initiatieven inzake onderwijsvernieuwing moeten worden uitgebouwd. Hiervoor moet niet worden gewacht op externe stimuli zoals de BAMA-structuur.

Wat tenslotte het studieaanbod betreft zullen keuzes moeten worden gemaakt. Eens de keuzes vastgelegd zijn moet er voluit tegen aangegaan worden, ook wat promotie en profilering betreft. Maatschappelijke dienstverlening en toegepast onderzoek kunnen op deze keuzes worden afgesteld. Op dit ogenblik is de keuzerichting voedingstechnologie onvoldoende uitgebouwd. De commissie is van oordeel dat er nochtans voldoende potentieel aanwezig is om de richting volwaardig uit te bouwen. Hiervoor kan er wellicht andermaal creatief gebruik worden gemaakt van de aanwezige synergieën.

2.1.1 bespreking per thema

2.1.1.1 beschrijving van het beleid en de kwaliteitszorg

De opleiding Landbouw en Biotechnologie behoort tot het departement Biotechnologische Wetenschappen, Landschapsbeheer en Landbouw en wordt, zoals reeds hoger werd vermeld, samen met het Graduaat Interieurvormgeving, Landschaps- en Tuinarchitectuur georganiseerd te Melle. Het departement bestaat verder nog uit de opleiding Industrieel Ingenieur Landbouw en Biotechnologie, een twee cyclusopleiding. Deze wordt aangeboden op de campus BME-CTL te Gent.

Het aantal afstudeerrichtingen werd in het academiejaar 2000-2001 verruimd. Naast Landbouw en Tuinbouw kwamen er Groenmanagement en Voedingsmiddelentechnologie als keuzemogelijkheden bij. Na een gemeenschappelijk jaar worden in het tweede jaar drie keuze pakketten ingericht namelijk Landbouw, Tuinbouw en Groenmanagement. Elke keuze heeft specifieke opleidingsonderdelen met een totale waarde van 22 studiepunten. In het derde jaar wordt binnen het keuzepakket Landbouw het keuzepakket Voedingsmiddelentechnologie aangeboden. Elke keuze in het derde jaar heeft specifieke opleidingsonderdelen met een totale waarde van 12 studiepunten.

Het gemiddeld aantal studenten voor de academiejaren 1998-2001 bedroeg 148, waarvan 68 studenten in het eerste jaar, 43 in het tweede jaar en 37 in het derde jaar. De commissie herinnert eraan dat het aantal studenten zou moeten toenemen om vlot en efficiënt te kunnen werken. Minstens 200 tot 250 studenten zou voor een opleiding als deze een streefdoel moeten zijn.

De stageperiode vormt een aaneengesloten geheel van dertien weken tijdens het tweede semester van het derde jaar. Het eindwerk is gekoppeld aan de stageactiviteiten.

Het opleidingsteam bestaat uit 18 personen, samen goed voor 8,2 VTE inclusief 15 % gastprofessoren en 10 % docenten.

De commissie wijst op de gegevenheid dat de opleiding is ingebed in een interessante onderwijsomgeving die veel synergieën heeft en daardoor kansen biedt.

De commissie betreurt echter de beperking die door de decreethouder wordt opgelegd waardoor het niet toegelaten is dat er assistenten uit het twee cyclionderwijs lesgeven in het één cyclionderwijs, niettegenstaande dit een bundeling van krachten en competenties zou kunnen betekenen.

De Hogeschool Gent stelt zich tot doel:

“Haar verscheidenheid in studieaanbod, competentie en knowhow aan te wenden om een meerwaarde te creëren op het vlak van haar vier hoofdopdrachten: onderwijs, projectmatig onderzoek, dienstverlening, en de ontwikkeling en beoefening van de kunsten. Ze neemt actief deel aan maatschappelijke projecten en ontwikkelingen en helpt deze ook sturen. De afgestudeerden worden adequaat gevormd en opgeleid om zich op de arbeidsmarkt te profileren en tevens om een rol te spelen in hun maatschappelijke omgeving.”

Het opleiding graduaat Landbouw en Biotechnologie stemt haar beleid af op de overkoepelende beleidsbeslissingen van de centrale administratie die permanent via het H-net geconsulteerd kunnen worden. Beleidspunten waarvoor het departement bevoegd is, worden door het departementshoofd, na consultatie van de opleidingscommissies, vakgroepen of gemandateerde OP-leden, voorbereid en ter goedkeuring aan de departementsraad voorgelegd.

Het werkveld is vertegenwoordigd in de departementsraad. Hierdoor wordt het beleid getoetst aan de algemene en professionele ontwikkelingen.

De commissie formuleert de bedenking dat de constructie van de huidige opleiding aanvankelijk gebaseerd was op een afgebakend verwachtingspatroon van de beroepssector uit de omgeving, met name de landbouwers en tuinbouwers. De commissie stelt samen met de opleiding vast dat er behoefte is aan andere beroeps- en dus opleidingsprofielen, namelijk groenmanagers en voedingstechnologen. Voor de opleiding zijn dan ook andere vaardigheden nodig zijn. Dit kan op twee manieren worden opgevangen. Ofwel een brede opleiding met specialisatie in het laatste jaar, ofwel sterke specialisatie vanaf het begin. De keuze hangt mede af van de middelen en hun meest efficiënt gebruik.

De meeste studenten hebben echter heel specifieke en precieze verwachtingen van wat ze wel en wat zij niet willen studeren, welke vakken zij wel en zij welke niet willen hebben. Er stellen zich dan ook vragen bij de afstudeerrichting Voedingstechnologie waarvoor de studenten eerst twee jaar Landbouw moeten volgen. De hogeschool moet duidelijkheid scheppen over het profiel waartoe men wenst op te leiden. Dat profiel moet overeenkomen met wat in de maatschappij wordt gevraagd. Tot welk type van voedingstechnoloog wenst men op te leiden? Meteen herhaalt de commissie haar vaag naar een actualisering van het beroepsprofiel voor de opleiding.

De Hogeschool Gent kent een lange traditie van kwaliteitszorg en nam reeds deel aan proefaccrediteringen in samenwerking met de HBO-Raad in Nederland. Als kwaliteitszorgsysteem is gekozen voor de TRIS-methode binnen het EFQM model.

De structuur waarin wordt gewerkt bestaat uit een centrale en departementale kwaliteitscoördinator die samen met de kwaliteitsmedewerkers de kwaliteitszorg ontwikkelen en de uitvoering op te volgen. De centrale kwaliteitscoördinator staat rechtstreeks onder de Algemene Directeur.

De hogeschool stelt zelfevaluatie als de spil van haar kwaliteitszorg voorop. Dit houdt in:

- het systematisch verzamelen van informatie over de organisatiekwaliteit;
- het analyseren van deze informatie waarbij de realisatie van de doelstellingen/eisen getoetst wordt en sterke/zwakke punten bepaald worden;
- het gebruik van deze informatie om over te gaan tot acties om de kwaliteit te verbeteren of te accentueren.

De elementen van de interne kwaliteitszorg vormen de basis voor de externe kwaliteitsbewaking.

2.1.1.2 concretisering kwaliteitszorg in de opleiding

Op het niveau van het departement beslist de Departementsraad over de te realiseren verbeterdoelen en verbeterplannen. De opleidingscoördinator is verantwoordelijk voor de concretisering van de kwaliteitsbeleidsdoelen in de opleiding.

De commissie waardeert dat het kwaliteitsdenken binnen de hogeschool centraal sterk aanwezig is en vandaar wordt aangestuurd. Zij wijst echter op de noodzaak om de verantwoordelijkheid inzake kwaliteitszorg in de opleiding duidelijk in het takenpakket van de opleidingscoördinator op te nemen. De commissie merkt echter op dat de opleidingscoördinator als de facto kwaliteitscoördinator niet te ver mag afstaan van de centrale beslissingen die door haar moeten worden geïmplementeerd. Uiteindelijk is het de departementale kwaliteitscoördinator die bij het beleid op hogeschoolniveau betrokken wordt, niet de opleidingscoördinator van de opleiding.

De commissie wijst er tevens op dat het voor een goede kwaliteitszorg noodzakelijk is om de gehele PDCA-cirkel te doorlopen. In de uitwerking van het kwaliteitsconcept moet het proces bovendien zichtbaarder worden gemaakt. Voor de verbeterdoelen is het essentieel dat prioriteiten worden gesteld. Met het recente jaaractieplan komt de opleiding hieraan tegemoet.

2.1.1.3 personeel

De opleiding kan beroep doen op een deskundig, sterk geëngageerde en studentgericht docententeam dat in het verleden vaak in moeilijke omstandigheden moest werken gezien de toenmalige huisvesting. Op het ogenblik van de visitatie was de nieuwbouw in gebruik. Deze heeft de materiële situatie aanzienlijk verbeterd. De docenten beschikken over een academisch opleidingsniveau. Er is een hoge technische deskundigheid en een intense samenwerking tussen de docenten in een open sfeer. De opleidingscoördinator is de gedreven en motiverende, maar zeer bescheiden, kracht achter het docententeam. Ze staat in voor de onderwijsorganisatie van de opleiding en is tevens kwaliteitsmedewerker (zie hoger). De communicatie tussen het departementshoofd en de personeelsleden gebeurt via de maandelijkse personeelsvergaderingen. Het departementshoofd houdt er immers aan ook in Melle voldoende aanwezig te zijn.

Zowel het departementshoofd als de opleidingscoördinator drukken hun waardering uit door geëngageerde medewerkers een grotere flexibiliteit en verantwoordelijkheid te geven.

De ATP-medewerkers hangen af van het departement. Het probleem van ruimtelijke afstand tussen Melle en Gent moet door hen worden overbrugd. Er zijn echter goede communicatielijnen.

Het docentenkorps heeft weliswaar naar eigen zeggen belangstelling voor professionalisering. Er zijn de mogelijkheden genoeg, maar er is niet de tijd of er wordt geen tijd gemaakt voor navorming. De nieuwe visie en uitdagingen inzake onderwijsvernieuwing, waarmee reeds enkele docenten vertrouwd zijn, maken verdere professionalisering nochtans noodzakelijk.

De commissie adviseert uitdrukkelijk om de taakbelasting objectief in kaart te brengen, niet met de bedoeling om rekenkundig te wikken en wegen, maar wel om de bijkomende belasting zichtbaar te maken, wat ook een vorm van appreciatie in zich houdt. De taakbelasting ligt bij welbepaalde docenten immers zeer hoog. De commissie stelt dan ook dat alle middelen die ondersteunend kunnen werken moeten worden aangewend om tijd te maken voor professionalisering zoals de functionering van vakwerkgroepen, gerichte navorming en het benutten van alle aanwezige competenties binnen het departement.

2.1.1.4 materiële en financiële randvoorwaarden

De opleiding beschikt zeer recent over een nieuwbouw met ruime accommodaties, omgeven door een mooie parkinfrastructuur. De practica vinden plaats in de proefhoeve van het Departement BIOT te Bottelare, eveneens voorzien van nieuwe accommodaties. Voor oefeningen plantkunde, microbiologie, in-vitroteelt en voedingsmiddelentechnologie kunnen de studenten terecht in de goed uitgeruste laboratoria van het departement op de campus BME-CLT te Gent. De oefeningen die aanleunen bij de keuzepakketten Tuinbouw en Groenmanagement vinden plaats in het Arboretum op de campus te Melle. Voor de dierlijke productie wordt/werd gebruik gemaakt van een proefhoeve te Diksmuide

De commissie suggereert om de bibliotheek meer als studielandschap uit te bouwen in complementariteit met de bibliotheek van het twee cyclusonderwijs te Gent. De uitbouw van de computerfaciliteiten, in beginfase aanwezig, moet aangezwengeld worden. Zowel in de nieuwbouw te Melle als in Bottelare zouden de studenten over de nodige studentenruimten moeten kunnen beschikken.

2.1.1.5 onderwijsdoelstellingen

De onderwijsvisie van de opleiding is gebaseerd op het beroepsprofiel en opleidingsprofiel dat tot stand kwam in samenwerking met de andere gelijkaardige opleidingen in Vlaanderen. Het opleidingsprofiel beschrijft de basisvaardigheden en basiscompetenties die de opleiding tot doel stelt. Gelet op het feit dat de vier afstudeerrichtingen in feite betrekking hebben op verschillende beroepen maakt het niet eenvoudig. Er stelt zich de vraag of deze opleiding geen behoefte heeft aan meer verfijnde beroep- en opleidingsprofielen.

De commissie adviseert de opleiding om explicieter haar eigen onderwijsvisie uit te bouwen.

Wat de afstemming van de onderwijsdoelstellingen van de opleiding op het hoger onderwijs betreft stelt de commissie vast dat er op impliciete wijze gewerkt wordt aan vakoverschrijdende doelstellingen die karakteristiek zijn voor het één-cyclus hoger onderwijs. Aan de hand van de inhoud van hoorcolleges, practica, stagebundels en uit de ervaringen van zowel studenten, afgestudeerden, stagementoren (werkveld) en stagebegeleiders (opleiding) ging de commissie na of de studenten:

- zelfstandig taken kunnen uitvoeren als beginnend beroepsbeoefenaar (*professionalisering*);
- kennis, inzichten, houdingen en vaardigheden geïntegreerd hebben vanuit het perspectief van beroepsmatig handelen (*multidisciplinair en geïntegreerd*);
- kennis inzichten en vaardigheden toepassen in uiteenlopende beroepssituaties (*transfer en brede inzetbaarheid*);
- kunnen omgaan met vraagstukken waarvan het probleem niet op voorhand duidelijk is omschreven en waarop standaardprocedures niet van toepassing zijn (*creativiteit en complexiteit in handelen*);
- complexe probleemsituaties definiëren en analyseren (*probleemgericht handelen*);
- realistische doelen stellen, werkzaamheden planmatig aanpakken en reflecteren op het beroepsmatig handelen (*methodisch en reflectief denken en handelen*);
- in staat zijn om in een team samen te werken in een arbeidsorganisatie en hierin op een efficiënte manier te communiceren (*sociaal-communicatieve bekwaamheid*);
- eenvoudige leidinggevende en managementtaken kunnen uitvoeren (*basiskwalificering management-functies*).

De commissie hecht zeer veel belang aan deze vaardigheden omdat zij essentieel zijn voor een opleiding hoger onderwijs. Zij is van oordeel dat deze doelstellingen grotendeels worden gerealiseerd dankzij de grote inzet van de individuele docenten onder impuls van de opleidingscoördinator en departementshoofd. De doelstellingen zijn echter niet expliciet geformuleerd en geconcretiseerd in eindtermen, waardoor het geheel erg kwetsbaar wordt bij wisselingen in het docentenkorps. Uit de gesprekken met afgestudeerden kwam wel de vraag naar meer kennis en vaardigheid inzake leidinggeven en uitvoeren van managementtaken naar voor. De commissie vraagt dan ook dat daar in de opleiding de nodige aandacht zou worden aan gegeven omdat vele afgestudeerden op eenvoudige (lees: lagere) leidinggevende functies terecht komen. Ook vraagt de commissie dat in de opleiding in meerdere mate het 'kritisch denken' zou worden bijgebracht. Afgestudeerden vinden dat zij vaak niet weerbaar genoeg gemaakt zijn om in een steeds kritischer wordende maatschappij te functioneren.

Wat de afstemming van de opleidingsdoelstellingen op het werkveld betreft ontving de commissie vanuit dat werkveld alleen maar positieve signalen. In de departementale raad zetelen twee vertegenwoordigers uit het beroepsveld. Zij moeten over deze afstemming waken. Door middel van de stagebegeleiding en de contacten met de stageverlenende bedrijven is er een goede doorstroming en feedback vanuit het werkveld. Tal van vakdocenten zijn buiten de hogeschool actief in de sector, docenten zetelen in overleggroepen binnen de sector en docenten geven opleiding en organiseren studie- en demodagen voor het werkveld.

De commissie sluit zich aan bij de voorstellen vanuit het werkveld, zoals die ook in andere gelijkaardige opleidingen werden geformuleerd, om de volgende elementen aan te bieden en/of verder uit te diepen:

- communicatieve vaardigheden,
- managementtechnieken,
- talenkennis,
- meer economische vorming,
- internationale ervaring
- echter ook landbouwbeleid en ecologie.

Een al dan niet verplichte buitenlandse stage (zie ook verder) zou reeds in belangrijke mate tegemoet komen aan enkele van deze bekommernissen. De commissie noteert dat deze vragen vanuit het werkveld zeer gelijklopend zijn met de bekommernissen die ook door de afgestudeerden werden geformuleerd en ook sterk overeenkomt met wat zij in de andere gelijkaardige opleidingen in Vlaanderen te horen kreeg.

De commissie wijst nog op het feit dat de samenwerking met het werkveld meer kan gestructureerd worden, waardoor het werkveld nog dichter bij de opleiding betrokken wordt. Het is een vraag die ook expliciet van het werkveld komt. Het directe overleg opleiding/werkveld is immers embryonaal aanwezig maar dient verder uitgebouwd te worden.

2.1.1.6 opleidingsprogramma: opbouw en inhoud

Het onderwijsprogramma dat sinds de fusie jaarlijks werd aangepast onderging een grondige wijziging in het academiejaar 1998-1999. Er kwamen meer gemeenschappelijke onderdelen en een kleinere differentiatie in de keuzepakketten voor Landbouw en Tuinbouw (40 studiepunten over de drie jaren). Sinds het academiejaar 1999-2000 is de keuzemogelijkheid aangevuld met Groenmanagement en Voedingstechnologie. In het tweede jaar worden drie keuzepakketten aangeboden, met name Groenmanagement, Landbouw en Tuinbouw met elk 22 studiepunten. In het derde jaar is binnen het keuzepakket Landbouw een specialisatie in de Voedingsmiddelentechnologie mogelijk. Elk keuzepakket omvat 12 studiepunten.

Bij de samenstelling van het opleidingsprogramma wordt er naar gestreefd om de niet-keuze specifieke onderdelen maximaal gemeenschappelijk voor de diverse keuzerichtingen te organiseren. Het accent ligt op een technische, praktijkgerichte, economische en maatschappelijke vorming. Tijdens het eerste jaar komen de studenten door middel van werkveldoefeningen en bedrijfsbezoeken in contact met de diverse sectoren. Dit helpt de studenten bij hun keuze in het tweede jaar. Uit de studentenbevraging over de verhouding theorie en praktijk klonk ook duidelijk de vraag naar meer praktijkgerichte activiteiten.

De commissie wijst op te beperkte uitbouw van de richting Voedingsmiddelentechnologie. Deze neemt slechts een aanvang in het derde jaar. De studenten die hiervoor worden aangetrokken moeten eerst twee jaar Landbouw volgen waarvoor ze niets steeds geïnteresseerd zijn. De commissie adviseert om rekening te houden met het feit dat de vier keuzerichtingen voorbereiden op verschillende beroepen die, indien men ze wil aanbieden evenwaardig dienen uitgebouwd te worden. Deze vier keuzerichtingen zijn moeilijk te vatten in één enkel beroepsprofiel, laat staan opleidingsprofiel. Deze problematiek geldt ook voor de andere gelijkaardige opleidingen in Vlaanderen al is dat in hun terugmeldingsrapport niet zo specifiek tot uiting gekomen.

Het opleidingsprogramma heeft opleidingsonderdelen die eventueel kunnen gereduceerd worden door integratie. In de opbouw en inhoud van de diverse modules zijn embryonaal vernieuwende ideeën aanwezig die verder moeten worden uitgebouwd in functie van het actualiteitsgehalte van het programma. De commissie is van oordeel dat er te veel op externe factoren (zoals de BAMA-structuur) wordt gewacht. In de huidige modules kunnen er reeds aanzetten gegeven worden van integratie en onderwijsvernieuwing. Gezien de vele mogelijkheden en synergieën die aanwezig zijn is het belangrijk dat de opleiding zich goed (lees: beter) kan profileren naast het tweecycli onderwijs.

In de opleiding is er veel aandacht voor de karakteristieken van de studenteninstroom. Door in de werkcolleges met kleine groepen van maximaal 15 tot 25 studenten te werken kunnen studenten intensiever begeleid worden, rekening houdend met hun vooropleiding.

Bij de docenten is er een sterke studentenbetrokkenheid waarneembaar. Dit wordt sterk gewaardeerd.

Organisatie van flexibele leerwegen blijft een permanent aandachtspunt gezien de steeds evoluerende behoeften van studenten en werkveld. De valorisatie van elders verworven competenties zou een mogelijkheid tot studieduurverkorting kunnen zijn.

In de opleiding wordt de mogelijkheid geboden tot het volgen van keuzerichtingen binnen het traditioneel jaarsysteem. In het Departement BIOT kunnen de afgestudeerden via het stelsel van studieduurverkorting doorstromen naar de opleiding Industrieel Ingenieur Landbouw en Biotechnologie.

De commissie adviseert om in het kader van flexibele leerwegen gebruik te van begintoetsten. Studenten die op dit vlak reeds elders competenties hebben verworven kunnen hun aandacht dan meer richten op andere vakgebieden.

2.1.1.7 afstudeerwerk en/of werkveldervaring

De organisatie van de stage is in het programma grondig hervormd. Aanvankelijk bedroeg dit twee dagen per week in het tweede jaar en zes weken in het derde jaar. Vanaf het academiejaar 2001-2002 zijn er vier weken stage in het begin van het tweede jaar en een volledig tweede semester tijdens het derde jaar. Deze nieuwe regeling biedt aan de studenten de mogelijkheid om hun stage in het derde jaar ook in het buitenland te doen wat zeker een meerwaarde betekent. Tijdens het academiejaar 2002-2003 plannen 10 % van de studenten een buitenlandse stage. Uit de studentenbevraging komt tot uiting dat 89 % van de studenten de kwaliteit van de stage bijzonder waardeert.

In functie van de nieuwe regeling zijn er duidelijke procedures uitgewerkt zodat de stagebegeleiding in de toekomst minder docentgebonden is. De studenten worden gestimuleerd om te leren uit hun ervaringen. De stagebegeleiding gebeurt door middel van terugkomdagen. De evaluatie is permanente.

De commissie signaleert dat het stageveld vragende partij is naar de beginsituatie van de studenten om de stageopdracht zo goed mogelijk op de leersituatie van de student af te stemmen. De commissie stelt eveneens voor om het projectwerk gekoppeld aan het werkveld verder uit te bouwen en dit als een vorm van maatschappelijke dienstverlening aan het werkveld aan te bieden. Hierdoor ontstaat een win-win situatie voor opleiding en werkveld.

De kwaliteit van de afstudeerwerken is sterk verhoogd als gevolg van het feit dat dit een prioritair verbeterpunt was.

2.1.1.8 internationale dimensie

Binnen het departement is er een cultuur van internationalisering aanwezig, vooral vanuit de twee cyclus opleiding. In het graduaat is de omvorming van de stage een belangrijke hefboom geworden om de studenten internationale ervaring te laten opdoen.

Op het niveau van de hogeschool bestaat een duidelijke visie op internationalisering en wordt in de nodige dienstverlening en ondersteuning voorzien. In tegenstelling tot andere departementen en opleidingen wordt door de opleiding Gegradueerde in Landbouw en Biotechnologie daar in minder mate op ingespeeld. Dat heeft mede te maken met de eigenheid van de sector die meer steunt op informele en bilaterale buitenlandse contacten. Hoe dan ook is aanzet tot internationalisering duidelijk gegeven. De commissie meent echter dat er dringend werk moet worden gemaakt van een meer stimulerend beleid inzake internationalisering dat ingebed wordt in het curriculum. Dit moet zich op lange termijn vertalen in een grotere studentenparticipatie aan internationalisering dan nu het geval is, in meer docentenuitwisseling en ruimere samenwerking met meerdere buitenlandse instellingen. De commissie ziet internationalisering echter ook in activiteiten binnen de muren o.m. meer aandacht voor de internationale dimensie in cursussen en sociale activiteiten. De commissie is van oordeel dat niets in de weg staat om (ook) daar werk van te maken en een gezamenlijke visie hieromtrent uit te bouwen. De commissie benadrukt nogmaals dat internationalisering niet noodzakelijk in het buitenland hoeft plaats te vinden.

De commissie stelt voor om meer vaste samenwerkingsverbanden met buitenlandse instellingen op te bouwen. In het kader van institutionele samenwerking met buitenlandse instellingen kan de uitwisseling van de docenten en studenten geactiveerd worden.

Ook pleit de commissie voor de invoering van het ECTS-systeem. Een consequente toepassing van het European Credit Transfer System voor alle opleidingsonderdelen is immers een sterke troef voor de opleiding.

De commissie stelt tenslotte voor om een duidelijk doel voorop te stellen inzake het aantal studenten dat een internationale ervaring moet/zal opdoen. De herstructurering van de stage is een belangrijke hefboom hiervoor. Echter ook in cursusmateriaal dient een bredere visie inzake landbouw en biotechnologie aan bod te komen, waarbij de aandacht voor een verbreed Europees landbouwbeleid zeker niet mag ontbreken.

2.1.1.9 *leersituatie*

De opleiding biedt een afwisseling van hoorcolleges, werkcolleges en bedrijfsbezoeken. Er worden inspanningen geleverd om binnen een zelfde opleidingsonderdeel deze nauw op elkaar te laten aansluiten. De commissie waardeert de aanzet die door enkele docenten gegeven wordt inzake onderwijsvernieuwing o.m. binnen het projectwerk 'small business plan'. De commissie pleit voor intensere vormen van onderwijsvernieuwing waarbij ook het begeleid zelfstandig leren een plaats krijgt.

Wat de praktijkopleiding betreft beschikt de opleiding over een goede leeromgeving in de proefhoeve van het departement te Bottelare. De nieuwbouw in Melle is voorzien van ruime en adequate accommodatie met de nodige infrastructuur en is ingebed in een functionele omgeving. Door de samenwerking met het twee cyclusederwijs te Gent zijn de nodige en goed uitgeruste laboratoria en infrastructuur beschikbaar.

Inzake leermiddelen wil de commissie erop wijzen dat bepaald cursusmateriaal te volumineus en te encyclopedisch zijn opgesteld waardoor de studeerbaarheid in het gedrang komt. De commissie adviseert om de docenten te ondersteunen in de ontwikkeling van schriftelijk cursusmateriaal.

2.1.1.10 toetsing en evaluatie

In relatie tot de doelstellingen van de opleidingsonderdelen worden kennis en vaardigheden getoetst door middel van mondelinge en schriftelijke examens. Voor opleidingsonderdelen met werkcolleges en stages worden er praktische oefeningen en permanente evaluatie aangewend. Voor de eerstejaars zijn er voor bepaalde opleidingsonderdelen oriënterende toetsen zonder binden resultaat waarop feed-back gegeven wordt. De organisatie van toetsen en examens wordt door meer dan 50 % van de studenten positief geëvalueerd.

De realisatie van het verbeterpunt inzake evaluatie van het afstudeerwerk en permanente evaluatie van de stage wordt door de commissie sterk gewaardeerd.

2.1.1.11 studie- en studentenbegeleiding

Wat de instroom betreft liggen de percentages over verschillende jaren gemiddeld als volgt 38 % ASO, 53 % TSO, 5,5 % BSO, 0,3 % KSO en 1,8 % andere.

Het slaagpercentage voor het eerste jaar bedraagt 65,5 %.

De overgang van secundair naar hoger onderwijs wordt vergemakkelijkt door de aanpassing van de groepsgrootte in de contacturen van de werkcolleges. De docenten zijn de eerste lijnsstudiebegeleiders. De lage drempel tussen docent en student maken informele begeleiding mogelijk binnen en buiten de lessen. Als specifieke begeleiding worden speciale sessies georganiseerd voor studiebegeleiding en studiemethodiek. Tevens is er ook een monitoraat en mentoraat. Studenten worden bij de studiebegeleiding actief betrokken door middel van peter/meterschap waarbij de oudere studenten de nieuwkomers introduceren en begeleiden. De docenten volgen de vorderingen van hun studenten en sturen bij waar nodig is.

De ombudsfunctie en psychosociale begeleiding zijn goed georganiseerd en functioneel. Door de vele informele contacten van de studenten met de opleidingscoördinator en de docenten worden zeer snel knelpunten gesignaleerd en opgelost.

2.1.1.12 studeerbaarheid en studierendement

Het bepalen van de reële studielast was één van de prioriteiten van de kwaliteitszorg van de Sector Onderwijs van de hogeschool. Met deze informatie wordt dan ook permanent rekening gehouden bij de planning en organisatie van het academiejaar. De studielast per opleidingsonderdeel wordt tijdens de bevraging van de opleidingsonderdelen geëvalueerd door de studenten. Een bijsturing naar opleidingsonderdelen wordt bemoeilijkt door de mathematische regel die wordt aangewend. Het studierendement is behoorlijk hoor 65; 5 % voor de eerstejaars. Dit is mee een gevolg van de intense studiebegeleiding.

De commissie wijst op problemen inzake studeerbaarheid van welbepaalde cursussen die te uitvoerig en te encyclopedisch. De commissie suggereert om de docenten te begeleiden in de ontwikkeling van hun schriftelijk cursusmateriaal. Het cursusmateriaal moet ook in de evaluatie door het departementshoofd mee worden opgenomen.

2.1.1.13 afgestudeerden

Uit de bevraging bij de afgestudeerden blijkt globaal een grote tevredenheid over de opleiding en de wijze waarop ze werden voorbereid op hun beroep. Twee derden van de bevroagden vond de opleiding relevant in functie van hun huidige tewerkstelling en zegt dat hun huidige functie overeenstemt met het niveau van de opleiding. 80 % is tevreden over het algemene gedeelte van de opleiding. Over de keuzemogelijkheden lag de tevredenheid lager. Nochtans werd de stage zeer goed beoordeeld. De afgestudeerden vroegen uitdrukkelijk naar een ruimere uitbouw van het keuzepakket, namelijk tuinaanleg en groenbeheer. Er was ook de vraag naar meer praktijkgerichte activiteiten.

De commissie rapporteert dat, wat het algemeen gedeelte betreft, de afgestudeerden de invoering van talen suggereerden. Ook willen zij dat de studenten meer inzicht en kritische vorming inzake de landbouw, het landbouwbeleid en de ecologie wordt bijgebracht.

2.1.1.14 maatschappelijke dienstverlening en onderzoek

Maatschappelijke dienstverlening en toegepast wetenschappelijk onderzoek zitten verweven in de samenwerking met het twee-cycli-onderwijs en situeert zich onder meer in de proefhoeve te Bottelare. Het graduaat Landbouw en Biotechnologie wordt ingeschakeld in het aanwezig onderzoek.

Gezien de onderzoekscompetentie in de opleiding aanwezig is adviseert de commissie om zich als opleiding ook hier te profileren. De eigenheid en zelfstandigheid van de opleiding moet meer zichtbaar worden gemaakt. Inzake maatschappelijke dienstverlening kunnen de projectwerken van de studenten een belangrijke aanzet zijn en zelfs een bijdrage leveren.

2.2 Katholieke Hogeschool Kempen

inleiding

De Katholieke Hogeschool Kempen is een multicategoriale hogeschool met één- en tweecycli onderwijs. De hogeschool ontstond uit een fusie van vier hogescholen waarvan het vroegere Hoger Instituut der Kempen (HIK) de grootste was. Het HIK was reeds gevestigd op de ruime campus vlak bij de Boudewijnsnelweg. De stimulerende kracht voor de uitbouw van de campus kwam mede vanuit het regionale bedrijfsleven.

De KHK heeft vestigingen in Geel, Lier, Turnhout en Vorselaar en bestaat uit 10 departementen die ingeplant zijn op zes vestigingsplaatsen. Op de Campus HIKempen te Geel zijn meerdere departementen gevestigd, met name het departement Handelswetenschappen en Bedrijfskunde, het departement Sociaal Werk, het departement Technische Wetenschappen, het departement Gezondheidszorg en Chemie en het departement Industrieel Ingenieur en Biotechniek. Tijdens het referentiejaar van het zelfevaluatie-rapport (ZER) telde de hogeschool 6091 studenten en 495 personeelsleden. De hogeschool maakt thans deel uit van de 'associatie K.U.Leuven', samen met de Katholieke Universiteit Brussel en tien andere hogescholen.

Het departement Industrieel Ingenieur en Biotechniek bevat opleiding Industrieel Ingenieur in Elektromechanica, Industrieel Ingenieur in Elektronica, Industrieel Ingenieur in Landbouw en Biotechnologie en Gegradueerde in Landbouw en Biotechnologie. Het is deze laatste opleiding die werd gevisiteerd. Zij heeft volgende afstudeerrichtingen: Akkerbouw - Veeteelt - Intensieve Veehouderij - Groenteteelt - Fruitteelt - Siereteelt - Tuinaanleg - Agro-en Voedingstechnologie - Biotechniek.

samenvatting

De commissie waardeert ten eerste de goede voorbereiding en het vlotte verloop van de visitatie met ondermeer de open en eerlijke gesprekken, de uitgebreide documentatie en constructieve sfeer waarbij ook de ondersteuning door VLHORA waardevol was. Zij dankt hiervoor in het bijzonder de directie van de hogeschool, het departementshoofd en de opleidingscoördinator. De commissie feliciteert het gehele docentencorps voor het degelijke zelfevaluatie-rapport dat het nadenken over kwaliteitszorg in het hoger onderwijs ongetwijfeld een flinke 'drive' heeft gegeven. De commissie verwacht dat op dit elan wordt doorgegaan. De commissie is zich bewust van het feit dat het zelfevaluatie-rapport dateert van 2001/2002, de visitatie heeft plaatsgevonden in 2002 en we nu reeds eind 2003 zijn ... Dit terugmeldingsrapport moet dan ook in dat tijds kader worden gezien. Inmiddels is de tijd niet blijven stilstaan en werden reeds nieuwe initiatieven genomen op basis van het zelfevaluatie-rapport en de mondelinge rapportering van de commissie.

De opleiding Gegradueerde in Landbouw en Biotechnologie die deel uit maakt van de Katholieke Hogeschool Kempen biedt onderwijs aan amper 200 studenten en situeert zich in een prachtig uitgeruste campus met veelzijdige accommodatie. De opleiding beschikt over een docentenkorps van amper 14,1 FTE verdeeld over 22 docenten. Het is een zeer vakkundig docententeam, met grote betrokkenheid en beschikbaarheid. De opleidingscoördinator is de sterke en gedreven coach van de opleiding en dit in goede onderlinge samenwerking met het departementshoofd. De opleiding realiseert in belangrijke mate de algemene doelstellingen van de hogeschool en de meer specifieke doelstellingen van de opleiding. Dit komt uitdrukkelijk

tot uiting in de appreciatie van het werkveld, van de afgestudeerden en van de studenten. Wat echter supplementair is aan de 'core business' van het onderwijs botst, niettegenstaande de grote inzet, op de grenzen die zijn bereikt door het beperkt aantal docenten. Een structurele aanpak van de situering en van de grootte van de opleiding dringt zich dan ook op.

De situering binnen één departement met de opleiding van Industrieel Ingenieur in Landbouw en Biotechnologie biedt de voordelen van kruisbestuiving. Gelijktijdig bestaat het gevaar dat de één cyclusopleiding zich in de schaduw van de twee cyclusopleiding beweegt. Het geringe aantal docenten maakt het niet eenvoudig om noodzakelijke onderwijsprocessen zoals onderwijsvernieuwing en hoogstaande kwaliteitszorg volledig rond te krijgen.

De commissie beveelt o.m. volgende verbeterpunten aan (zie ook per thema):

- De opleiding Gegradueerde in Landbouw en Biotechnologie moet ruimte krijgen door haar (ook naar buiten toe) meer te profileren en meer uit de schaduw te halen van de ingenieursopleiding. De functie van opleidingscoördinator zou dan ook de nodige opwaardering moeten krijgen. Dit impliceert een aantrekkelijk beleid waardoor het studentenaantal naar 250 studenten en meer kan evolueren om aldus de leefbaarheidkansen te vergroten.
- Ontwikkelen van een langetermijnvisie van de opleiding. Naast de huidige specialisatie moet ook de nodige aandacht geschonken worden aan de bredere maatschappelijke evolutie die meer en meer het multifunctionele karakter van de agrarische en para-agrarische sector beklemtoont.
- Het aanwezige kwaliteitsdenken moet verder geconcretiseerd en opgevolgd worden. Een ruimere docentenbezetting of externe hulp is hierbij noodzakelijk om de instrumenten die ontwikkeld zijn op het niveau van de hogeschool tot het aanleveren van meetresultaten volledig te benutten. Op deze wijze kan de PCDA-cirkel volledig worden doorlopen.
- In de context van internationalisering moeten buitenlandse stages niet enkel worden aangeboden maar ook worden gestimuleerd.
- Op vlak van onderwijsvernieuwing is het stimuleren van (nog) meer studentgericht onderwijs noodzakelijk. Hierbij kunnen andere opleidingen binnen de hogeschool inspirerend en dienstverlenend zijn. Nieuwe methodes inzake zelfstandig denken en werken zijn noodzakelijk. Wat nu impliciet aanwezig is moet explicieter vanuit de onderwijsdoelstellingen geconcretiseerd worden.
- Het wetenschappelijk onderzoek en de maatschappelijke dienstverlening die sterk aanwezig zijn op basis van veel 'goodwill' moet meer worden gekaderd binnen het hogeschoolbeleid. Dit impliceert een aangepaste structuur en omkadering.

2.2.1 bespreking per thema

2.2.1.1 beschrijving van het beleid en de kwaliteitszorg

Het Graduaat Landbouw en Biotechnologie (één-cyclus-opleiding) bevindt zich in de Katholieke Hogeschool Kempen in hetzelfde departement als de opleiding tot Ingenieur in Landbouw en Biotechnologie (twee

cyclopleiding). Zij zijn tevens op dezelfde campus gevestigd, met name de HIKempen te Geel. Hierdoor is er een kruisbestuiving tussen beide niveaus van opleiding mogelijk. Het is als het ware een voorafspiegeling van de BAMA-structuur en resulteert nu reeds in een vlotte overgang voor studenten tussen beide niveaus. Het departement situeert zich bovendien op een prachtig gelegen campus samen met andere departementen, waardoor sociaal contact tussen studenten uit verschillende studiegebieden en studieniveaus wordt gestimuleerd.

De hogeschool heeft een duidelijke missie met algemene beleidsdoelen en een algemene onderwijsvisie.

Algemene beleidsdoelen:

Het curriculum van elke opleiding moet, volgens de algemene beleidsdoelen, gekenmerkt worden door een sterk wetenschappelijke onderbouw, een maatschappelijke en professionele oriëntatie, een christelijk waardenperspectief en ruimte voor filosofisch-theologische zingeving. De KHK wil beroepsgerichte en bestaansgerichte vorming aan bod laten komen en zich daarbij toespitsen op de vorming van relatiebekwaamheid, kritische weerbaarheid en ruime maatschappelijke belangstelling.

Algemene onderwijsvisie:

- Een degelijke en gedoseerde begeleiding van de student in zijn persoonlijkheidsontwikkeling, zijn studie en zijn studietraject. Dat betekent: de studenten helpen zich te oriënteren; hen steunen in de verdieping van het leerproces; hen brengen tot een hoog niveau van zelfstudie en hen wijzen op hun eigen verantwoordelijkheid voor hun leerproces.
- Een onderwijs dat studenten voorbereidt op een maatschappij die voortdurend evolueert. Dat betekent de studenten nieuwsgierig en leergierig maken, hun kritische geest aanscherpen, hen sociale verantwoordelijkheid laten opnemen, inpassen op nieuwe maatschappelijke tendensen en hen tijdens de opleiding nauw laten samenwerken met het werkveld.
- Een dynamisch onderwijs dat openstaat voor vernieuwingen. Dat betekent dat docenten permanent op zoek gaan naar optimalisering van het leerproces en het creëren van een innovatief klimaat; dat zij respect tonen voor individuele leerstijl, permanent werken aan kennis, vaardigheden en beroepshouding in realistische situaties.
- Een stimulerend leerklimaat bewerkstelligen. Dat betekent dat leren wordt gezien als een sociaal en interactief groepsgebeuren waarin de student als individu zich kan blijven manifesteren maar waar ook geborgenheid is en hij zich gestimuleerd weet door medestudenten en docenten.

Uit het zeer degelijke zelfevaluatie-rapport en uit de mondelinge gesprekken tijdens de visitatie maakt de commissie op dat de opleiding Gegradueerde in Landbouw en Biotechnologie een kwalitatief hoogstaand, een zeer vakspecifieke en grote technische deskundigheid beoogt. Docenten willen tegemoetkomen aan de vraag naar specialisatie vanuit het werkveld en de studenten. De opleiding wenst zich in Vlaanderen vooral te profileren naar de landbouwsector. Binnen de opleiding is er nochtans een zeer ruime keuzemogelijkheid tussen de afstudeerrichtingen, onderverdeeld in Landbouw (rundveeteelt, akkerbouw, intensieve veehouderij), Tuinbouw (groenteteelt, fruitteelt, sierteelt, tuinaanleg), Agro- en voedingstechnologie en Biotechniek.

De commissie stelt vast dat de opleiding zich op een eerder klassieke wijze profileert en stelt een lange termijn visie voor gericht op de meer multifunctionele opdracht van de landbouw en verbreding van de sector met plattelandsontwikkeling, milieubeheer, hoefveterisme, zelfverwerking e.a. De sterk doorgevoerde

specialisatie, gestoeld op de grote deskundigheid van de docenten hoeft hiervoor niet in het gedrang te komen. Het is eerder 'en/en' in plaats van 'of/of'. Temeer daar de opleiding zich door deze sterk doorgedreven specialisatie en deskundigheid van docenten ook kan onderscheiden van gelijkaardige opleidingen in Vlaanderen. Gezien de kwetsbaarheid van de instroom stelt de commissie nochtans voor om ook een beleid van verbreding door te voeren waardoor het aantal studenten naar 250 en meer kan evolueren met bredere mogelijkheden van tewerkstelling voor gevolg. Hierdoor kan er ook meer flexibel ingespeeld worden op veranderde interesse van jongeren en vergroot de leefbaarheid van de opleiding. Tevens dringt de noodzaak zich op om de evoluties op maatschappelijk vlak inzake landbouw en landbouwbeleid op de voet te blijven volgen en hierop te anticiperen. Afgestudeerden moeten voldoende gewapend zijn om de nieuwe uitdagingen te kunnen aangaan en te kunnen inspelen op de nieuwe maatschappelijke eisen die worden gesteld. Zij moeten de ambassadeurs zijn van een vernieuwde en geactualiseerde landbouwvisie en zich ook positief weerbaar kunnen opstellen ten aanzien van de actuele maatschappelijke kritiek tegenover de landbouw. Overleg, afspraken en samenwerking, misschien wel taakverdeling, met verwante opleidingen in binnen- en buitenland is aan te bevelen

Het aanbod van maatschappelijke dienstverlening en toegepast wetenschappelijk onderzoek, vanuit de eerder kleine opleiding, is verhoudingsgewijs zeer groot. Dit is ondermeer aantoonbaar door het aantal landbouwgerichte IWT-projecten (HOBU-fonds) dat aan de opleiding werd toegekend.

Het evenwicht tussen enerzijds de academische vrijheid van de docenten en anderzijds de eisen van de maatschappij wordt nagestreefd door aan de docenten de ruimte te bieden om, binnen de klijlijnen van het opleidingsprofiel, inventief te experimenteren met onderwijsvernieuwing. Elke docent bepaalt de leervorm die naar zijn/haar aanvoelen het best geëigend is voor het betreffende vak. Dit maakt het onderwijs wel erg docentafhankelijk met het risico dat een gemeenschappelijke onderwijsvisie vanuit de opleiding dreigt te verwateren.

De relatie met de opleiding tot Industrieel Ingenieur in Landbouw en Biotechnologie wat docenten, studenten onderling, departementshoofd en opleidingscoördinator betreft verloopt vlot en informeel. De opleidingscoördinator leidt de facto de opleiding in samenspraak met het departementshoofd. Het graduaat mag echter niet het kleine broertje zijn dat met een beperkt aantal mensen (14,1 FTE verdeeld over 22 docenten) alle opdrachten moet vervullen en hierdoor in de schaduw dreigt te staan van het twee-cycli-onderwijs.

De commissie stelt voor om de opleiding hoe dan ook uit de schaduw van de opleiding Industrieel Ingenieur te halen en/of te houden, zonder evenwel de samenwerking te hypothekeren, de functie van opleidingscoördinator te herwaarderen en naar een groter studentenaantal te streven om de opleiding comfortabeler te laten werken.

2.2.1.2 concretisering kwaliteitszorg in de opleiding

In de context van een transnationale institutionele samenwerking met Nederland opteert de Katholieke Hogeschool Kempen voor het TRIS-systeem, waarin het EFQM wordt geïmplementeerd. Hierdoor ontstaat een breed draagvlak voor kwaliteitszorg wat ook de individuele opleidingen ten goede komt. De opmaak van het zelfevaluatierapport, met daarin belangrijke bijdragen van de docenten, was een stimulans voor evaluatie van de kwaliteitszorg. De zelfevaluatie heeft aanzet gegeven tot een kritische beschrijving van de opleiding en heeft het kwaliteitsdenken gestimuleerd. De commissie verwacht dat dit wordt voortgezet. De interne

kwaliteitszorg met PDCA-cirkel (Plan-Do-Check-Act) en de hieraan verbonden verbetertrajecten, bevindt zich, volgens de commissie, in een aanvangstadium wat blijkt uit de nog beperkte resultaten van bevragingen van de klanten ten behoeve van de interne zelfevaluatie die konden worden voorgelegd. De commissie stelt echter vast dat er een inhaalbeweging plaatsvindt. De kleinschaligheid van het docententeam maakt dat er van de docenten op dat vlak een zeer grote inspanning wordt gevraagd en vooral van de kwaliteitscoördinator van de opleiding.

De commissie stelt voor om de kwaliteitszorg verder doelgericht en systematisch uit te bouwen, de resultaten van bevragingen te implementeren door de verbeterdoelen systematisch vast te stellen. Hiervoor moeten er meer meetresultaten beschikbaar zijn en is een continue opvolging noodzakelijk. Op deze manier worden ook resultaten sneller zichtbaar waardoor ook de laatste weerstand bij het docentencorps om actief aan kwaliteitszorg mee te werken weggenomen kan worden. De commissie merkt ook op dat de kwaliteitscoördinator van de opleiding overbelast is en hij het dan ook moeilijk heeft om op efficiënte wijze de kwaliteitszorg volledig rond te krijgen. De commissie waardeert de openheid van de gesprekken hieromtrent

2.2.1.3 personeel

De commissie stelt vast dat de opleiding Gegradueerde in Landbouw en Biotechnologie over een goed functionerend, sterk gemotiveerd, geëngageerd en ook door het werkveld sterk gewaardeerd docententeam beschikt. Op 22 docenten zijn er slechts 2 vrouwelijke docenten. Vandaar dat op termijn moet worden gestreefd naar een betere mix van docenten wat geslacht, maar ook wat leeftijd betreft. De opleidingscoördinator is sterk geëngageerd, maar gezien het geringe docentenaantal kan er te weinig gedelegeerd worden waardoor de belasting van de coördinator te groot is. Binnen het docententeam is een cultuur aanwezig die zich kenmerkt door een vlotte en open interne communicatie waardoor een goede informele samenwerking aanwezig is. De docenten beschikken over een sterke vakspecifieke, professionele en onderzoekskundigheid die zich vooral uit in de inhoudelijke aspecten van de vakken. Gezien het geringe aantal docenten is er slechts één specialist per vakgebied. Hun professionaliteit wordt door de studenten en het werkveld zeer sterk gewaardeerd. Op onderwijskundig vlak zijn echter stimulansen en meer ondersteuning van onderwijsvernieuwing noodzakelijk. Niettegenstaande de hoge werkdruk is er een grote beschikbaarheid van de docenten voor de studenten waardoor de eerste-lijnsstudiebegeleiding zeer intens wordt verzekerd. Dit wordt door de commissie zeer sterk gewaardeerd.

De professionalisering van de docenten gebeurt op basis van eigen keuze. Er is nog geen of nog onvoldoende strategie op lange termijn inzake navorming of bijscholing. Dit zou vanuit de hogeschool nog meer moeten worden opgevolgd en desnoods worden opgelegd.

Inzake technische administratieve en organisatorische deskundigheid beschikt de opleiding over sterk uitgebouwde en goed functionerende ondersteunende diensten vanuit de hogeschool zoals een PR-raad, een dienst informatica, een audiovisuele dienst, logistieke dienst, een studentendienst, een huisvestingsdienst, een mediatheek, lokaalbeheer, een uitgeverij Campina, internetvoorziening (SIN en e-mail). SKIN is een initiatief op de campus dat studenten wil samenbrengen die op maatschappelijk, sociaal en religieus vlak wat willen betekenen binnen de hogeschoolgemeenschap.

In het departement werken vier administratieve en technische medewerkers (ATP) op het secretariaat waarvan twee deeltijds. Dit secretariaat staat ten dienste van de gehele campus HIKempen. Ze zijn ook verantwoordelijk voor het lokaalbeheer. Hun belangrijkste taak bestaat in administratie, opnemen van

telefoons, klaswerk. Opvang en doorverwijzing naar docenten wanneer ouders of studenten problemen melden. In principe is er geen administratieve ondersteuning van de docenten. De studentenadministratie gebeurt centraal. Er is, voor zover de commissie kon nagaan, geen navormings- of bijscholingsbeleid voor het ATP. Op individuele vragen voor navorming of bijscholing wordt wel ingegaan. De commissie stelt vast dat er (nog) geen gesystematiseerd en overkoepelend systeem aanwezig is voor relatiebeheer en opvolging van studenten.

De commissie stelt voor:

- de functie van opleidingscoördinator te herwaarderen waardoor ook een meer duidelijke profilering binnen het departement van de opleiding mogelijk wordt;
- een proces van onderwijsvernieuwing op gang te brengen, met de daarbij horende didactische en onderwijskundige elementen, door bijkomende vorming en begeleiding van de docenten te voorzien en aan te sluiten bij de onderwijsvernieuwingprocessen die in de andere departementen van de hogeschool reeds op gang zijn gebracht;
- naast de vraaggestuurde navorming ook een navormings- of bijscholingsplan te voorzien vanuit de doelstellingen van de opleiding zelf;
- studenten meer te betrekken bij de evaluatie van docenten (cursusinhoud en wijze van doceren);
- de inhoud en vormgeving van het schriftelijk studiemateriaal steeds te actualiseren en elementen van onderwijsvernieuwing te implementeren (o.m. meer zelfstudie);
- voor het secretariaat dat departementoverschrijdend werkt een relatiebeheersysteem te voorzien dat via internet ook door studenten kan worden geraadpleegd bijvoorbeeld voor planning van stages;
- het opzetten van een volgsysteem voor studenten dat onontbeerlijk is zeker in functie van meer flexibele leerwegen;
- op niveau van de hogeschool een docentondersteunend secretariaat en aangepaste werkruimtes.

De commissie ondersteunt de verbeterpunten uit het zelfevaluatie rapport o.m.:

- het maken van duidelijke functiebeschrijvingen voor diverse verantwoordelijkheden;
- het systematisch uitvoeren van functioneringsgesprekken.

2.2.1.4 materiële en financiële randvoorwaarden

De graduaatsopleiding wordt aangeboden in uitzonderlijke efficiënte en mooie accommodatie, zowel wat de lesruimtes, laboratoria, practica- als werklokalen betreft. Het geheel situeert zich immers op een ruime campus en er kan gebruik worden gemaakt van de synergie met andere opleidingen. De mediatheek voldoet ruimschoots qua aanbod van boeken, losbladige werken, tijdschriften en audiovisuele media. Er is een geautomatiseerde catalogus die via werkstations kan worden geraadpleegd. Er zijn on-line verbindingen met andere bibliotheken voor interbibliotheekverkeer. In het beleid van de bibliotheek en mediatheek is het kwaliteitsdenken aanwezig mede door stimulerende inzet van het diensthoofd. Dit uit zich o.a. in een navormingsbeleid voor de medewerkers, de evolutie van de ruimte naar een heus studielandschap, de aanzet tot systematisch gebruikersonderzoek, begeleiding van eerstejaarsstudenten.

Computerfaciliteiten zijn goed uitgebouwd, gebruiksvriendelijk en zeer toegankelijk voor de studenten (8u-21u). Nieuwe technologieën worden op de voet gevolgd en op een dynamische manier geïmplementeerd. De commissie ontving geen signalen over tekorten of tekortkomingen inzake faciliteiten voor studenten en docenten.

2.2.1.5 onderwijsdoelstellingen

Volgens het zelfevaluatie rapport beoogt de opleiding Gegradueerde in de Landbouw en Biotechnologie volgende doelstellingen:

- directe inzetbaarheid van de afgestudeerden in een deelsector van het werkveld in een uitvoerende job met verantwoordelijkheid. Dit vereist de nodige specialisatie.
- het aanleren van praktische vaardigheden die in de hedendaagse bedrijfsvoering worden toegepast. Dit vereist voldoende ruimte voor praktijkmogelijkheden en vakdocenten die een sterke binding hebben met het werkveld.
- onafhankelijk van de gekozen specialisatie moet de student ook een algemene vorming krijgen in bedrijfsmanagement en milieubeheer.

De algemene doelstellingen en eindtermen die door de opleiding worden nagestreefd zijn vrij beknopt omschreven. In het zelfevaluatie rapport is er, volgens de commissie, onvoldoende overeenstemming tussen de geformuleerde doelstellingen en eindtermen enerzijds en tussen het beroeps- en opleidingsprofiel anderzijds. De commissie meent nochtans dat er meer wordt nagestreefd en gerealiseerd dan in zelfevaluatie rapport wordt beschreven. De commissie beveelt aan de doelstellingen en eindtermen beter te definiëren en dit in overeenstemming met de reële situatie en het beroeps- en opleidingsprofiel. Hierbij stelt zich echter de vraag of dat beroepsprofiel niet aan actualisering en verbreding toe is?

De commissie is van oordeel dat er een duidelijke visie op korte termijn aanwezig is. Die visie wordt geconcretiseerd door middel van het opleidingsprogramma. Volgens de commissie is echter nood aan een langetermijnvisie waarbij de technische deskundigheid moet worden verbreed met het oog op nieuwe maatschappelijke bekommernissen en factoren die zich in het verbrede werkveld voordoen.

Wat de afstemming van de onderwijsdoelstellingen van de opleiding op het hoger onderwijs betreft stelt de commissie vast dat er op impliciete wijze gewerkt wordt aan vakoverschrijdende doelstellingen die karakteristiek zijn voor het één-cyclus onderwijs. Aan de hand van de inhoud van hoorcolleges, practica, stagebundels en uit de ervaringen van zowel studenten, afgestudeerden, stagementoren (werkveld) en stagebegeleiders (opleiding) ging de commissie na of de studenten:

- zelfstandig taken kunnen uitvoeren als beginnend beroepsbeoefenaar (*professionalisering*);
- kennis, inzichten, houdingen en vaardigheden geïntegreerd hebben vanuit het perspectief van beroepsmatig handelen (*multidisciplinair en geïntegreerd*);
- kennis inzichten en vaardigheden toepassen in uiteenlopende beroepssituaties (*transfer en brede inzetbaarheid*);
- kunnen omgaan met vraagstukken waarvan het probleem niet op voorhand duidelijk is omschreven en waarop standaardprocedures niet van toepassing zijn (*creativiteit en complexiteit in handelen*);
- complexe probleemsituaties definiëren en analyseren (*probleemgericht handelen*);
- realistische doelen stellen, werkzaamheden planmatig aanpakken en reflecteren op het beroepsmatig handelen (*methodisch en reflectief denken en handelen*);
- in staat zijn om in een team samen te werken in een arbeidsorganisatie en hierin op een efficiënte manier te communiceren (*sociaal-communicatieve bekwaamheid*);
- eenvoudige leidinggevende en managementtaken kunnen uitvoeren (*basiskwalificering managementfuncties*).

De commissie hecht zeer veel belang aan deze vaardigheden omdat zij essentieel zijn voor een opleiding hoger onderwijs. Zij is van oordeel dat deze doelstellingen grotendeels worden gerealiseerd dankzij de grote inzet van de individuele docenten onder impuls van de opleidingscoördinator en departementshoofd. De doelstellingen zijn echter niet expliciet geformuleerd en geconcretiseerd in eindtermen, waardoor het geheel erg kwetsbaar wordt bij wisselingen in het docentenkorps. Uit de gesprekken met afgestudeerden kwam wel de vraag naar meer kennis en vaardigheid inzake leidinggeven en uitvoeren van managementtaken naar voor. De commissie vraagt dan ook dat daar in de opleiding de nodige aandacht zou worden aan gegeven omdat vele afgestudeerden op eenvoudige (lees: lagere) leidinggevende functies terecht komen. Ook vraagt de commissie dat in de opleiding in meerdere mate het 'kritisch denken' zou worden bijgebracht. Afgestudeerden vinden dat zij vaak niet weerbaar genoeg gemaakt zijn om in een steeds kritischer wordende maatschappij te functioneren.

Wat de afstemming van de opleidingsdoelstellingen op het werkveld betreft ontving de commissie vanuit dat werkveld alleen maar positieve signalen. In de departementale raad zetelen twee vertegenwoordigers uit het beroepsveld. Zij moeten over deze afstemming waken. Door middel van de stagebegeleiding en de contacten met de stageverlenende bedrijven is er een goede doorstroming en feedback vanuit het werkveld. Tal van vakdocenten zijn buiten de hogeschool actief in de sector, docenten zetelen in overleggroepen binnen de sector en docenten geven opleiding en organiseren studie- en demodagen voor het werkveld.

De commissie sluit zich aan bij de voorstellen vanuit het werkveld om de volgende elementen aan te bieden en/of verder uit te diepen:

- communicatieve vaardigheden,
- managementtechnieken,
- talenkennis,
- meer economische vorming,
- internationale ervaring.

Een al dan niet verplichte buitenlandse stage (zie ook verder) zou reeds in belangrijke mate tegemoet komen aan enkele van deze bekommernissen. De commissie noteert dat deze vragen vanuit het werkveld zeer gelijklopend zijn met de bekommernissen die ook door de afgestudeerden werden geformuleerd.

2.2.1.6 opleidingsprogramma: opbouw en inhoud

De combinatie en begeleiding van hoorcolleges, toepassingen in labo's en oefeningen (TLO) en stages bieden in hun geheel voldoende mogelijkheden om probleemoplossend te leren denken en het zelfstandig leren te ontwikkelen. De studenten krijgen ook reeds van in het begin een goed zicht op de latere beroepsuitoefening. Het systematisch bijbrengen van een onafhankelijk en kritisch denken evenals het bijbrengen van de attitude van 'life-long learning' ('levenslang leren') kan nog worden verbeterd (zie ook hoger).

De concretisering van de onderwijsdoelstellingen in de opleiding kan afgeleid worden uit de studiegids waarin per vak de onderwijsdoelstellingen vermeld worden. Deze zijn meestal erg beknopt, vakspecifiek en weinig operationeel geformuleerd. Doelstellingen en eindtermen worden soms door elkaar gehaald. Vakoverschrijdende doelstellingen worden zelden vermeld. Niettegenstaande deze eerder beperkte expliciete concretisering kon de commissie uit de contacten met studenten en afgestudeerden, evenals uit de commentaren van het werkveld, afleiden dat op impliciete wijze de doelstellingen van de opleiding en de

hogeschool bereikt worden. Er wordt uitdrukkelijk meer gerealiseerd dan er op papier blijkt! Dit heeft ook betrekking op de vaardigheden die het maatschappelijk en beroepsmatig functioneren ondersteunen.

Het actualiteitsgehalte van de (geschreven) cursussen is behoorlijk ook al stelde de commissie zich over enkele cursussen vragen. Het is echter best mogelijk dat de actualiteit wordt bijgespijkerd tijdens de les. Hierover kan de commissie niet oordelen omdat zij zich enkel kan baseren op de geschreven cursussen, notities en ander didactisch materiaal die haar werden voorgelegd. Dat geldt eveneens voor het niveau van de opleidingsonderdelen dat ook als behoorlijk werd geëvalueerd maar toch blijvende aandacht verdient.

De aandacht voor de karakteristieken van de studenteninstroom, is af te leiden uit de vermelde slaagpercentages: voor het eerste jaar is dat 62 % -75 % wat een behoorlijk aantal is. De intense en geïndividualiseerde studentenbegeleiding is hiervoor zeker mee verantwoordelijk. Er is een sterke sectorgebondenheid van de studenten vooral in de richting landbouw 76 %. Tweederde (60 % -65 %) van de instroom volgde een TSO-opleiding.

Aanbod en structuur van flexibele leerwegen is niet onmiddellijk herkenbaar.

2.2.1.7 *afstudeerwerk en/of werkveldervaring*

Als werkveldervaring vormen de stages een belangrijk onderdeel van het opleidingsprogramma. Zij bedragen dan ook een niet onaanzienlijk aantal studiepunten. Het is geen aaneensluitende stageperiode maar gespreid over het jaar waardoor een jaarcyclus op het stagebedrijf kan worden gevolgd kan. Het is een afwisseling van drie dagen stage en twee dagen les waardoor de integratie praktijk en theorie bevorderd wordt en kansen biedt tot reflecterend leren. Uit de bevraging van de afgestudeerden over hun stage-ervaringen, die nog niet was verwerkt in het zelfevaluatie-rapport, blijkt dat er een gemiddelde tevredenheid aanwezig heerst (waarden 2,63 à 3,53 op 5). De tevredenheid inzake stagebegeleiding is erg afhankelijk van de docent en de stageplaats. Er was voor de commissie (nog) geen duidelijk gemeenschappelijk concept inzake visie en wijze van stagebegeleiding herkenbaar.

Zich baserend op de resultaten van de enquête en op de gesprekken met studenten, stagementoren en stagebegeleiders, stelt de commissie in dit verband eveneens voor om werk te maken van een betere transparantie van de stage-evaluatie. De commissie vraagt eveneens meer aandacht voor het spanningsveld tussen het leerproces van de student en de toegevoegde waarde voor het stagebedrijf. De commissie stelt ook voor dat de student aan zelfevaluatie zou doen waardoor hij/zij ook zelf zijn/haar sterke en zwakke kanten leert onderkennen. De combinatie van de zeer uitvoerige en soms overlappende stagebundels met het eindwerk komt volgens de commissie de kwaliteit van het eindwerk niet steeds ten goede. Ook moet de vraag worden gesteld of voor het eindwerk voldoende tijd beschikbaar is en of er ook voldoende punten worden voorzien.

De commissie pleit uitdrukkelijk voor de mogelijkheid van buitenlandse stages en wil dat dit niet enkel vraaggestuurd zou worden georganiseerd. Buitenlandse stages dienen zoveel mogelijk te worden aangeboden en gestimuleerd. Nederland is ook buitenland, is heel bereikbaar en stelt geen taalprobleem. Hiervoor hoeft niet noodzakelijk het hele stageconcept te worden herzien al biedt een aaneengesloten stageperiode uiteraard op dat vlak meer mogelijkheden.

2.2.1.8 internationale dimensie

Op het niveau van de hogeschool bestaat een duidelijke visie op internationalisering en wordt in de nodige dienstverlening en ondersteuning voorzien. In tegenstelling tot andere departementen en opleidingen wordt door de opleiding Gegradueerde in Landbouw en Biotechnologie daar in minder mate op ingespeeld. Dat heeft mede te maken met de eigenheid van de sector die meer steunt op informele en bilaterale buitenlandse contacten. Hoe dan ook is aanzet tot internationalisering duidelijk gegeven. De commissie meent echter dat er dringend werk moet worden gemaakt van een meer stimulerend beleid inzake internationalisering dat ingebed wordt in het curriculum. Dit moet zich op lange termijn vertalen in een grotere studentenparticipatie aan internationalisering dan nu het geval is, in meer docentenuitwisseling en ruimere samenwerking met meerdere buitenlandse instellingen. De commissie ziet internationalisering echter ook in activiteiten binnen de muren o.m. meer aandacht voor de internationale dimensie in cursussen en sociale activiteiten. De commissie is van oordeel dat niets in de weg staat om (ook) daar werk van te maken en een gezamenlijke visie hieromtrent uit te bouwen. De commissie benadrukt nogmaals dat internationalisering niet noodzakelijk in het buitenland hoeft plaats te vinden.

De commissie stelt voor om meer vaste samenwerkingsverbanden met buitenlandse instellingen op te bouwen. Ook pleit de commissie voor de invoering van het ECTS-systeem. Een consequente toepassing van het European Credit Transfer System voor alle opleidingsonderdelen is immers een sterke troef voor de opleiding.

2.2.1.9 leersituatie

De onderwijsvormen bestaan uit hoorcolleges en practica met toepassingen, labo's en oefeningen (TLO), stage en eindwerk. De docenten bepalen individueel hun werkvorm(en). De kwaliteit van de cursus en de efficiëntie van de gekozen werkvorm is sterk docentgebonden met grote onderlinge verschillen. Uit het gesprek met de studenten blijkt dat er een duidelijke behoefte is aan nog meer uitgewerkt projectwerk. De commissie wijst hierbij op de resultaten inzake tevredenheidsgraad van de eerste jaarsstudenten en verwacht dat daar de nodige opvolging kan worden aan gegeven. Innovatieve onderwijsvormen ontbreken vooralsnog. De commissie adviseert om op het vlak van onderwijsinnovatie waarin het studentgericht werken centraal staat een beleid wordt ontwikkeld dat ook de nodige structuur, vorming en middelen voorziet om dit daadwerkelijk te realiseren. Ondersteuning vanuit de andere departementen en opleidingen binnen de hogeschool is hier zeker aan te bevelen! De commissie besluit: nieuwe methodes inzake zelfstandig denken en werken zijn impliciet wel aanwezig maar moeten explicieter en planmatiger worden gerealiseerd. De commissie heeft geen bemerkingen wat de leermiddelen betreft. Wat het schriftelijk cursusmateriaal betreft werd eerder reeds gewezen op de noodzakelijke zorg voor actualisatie van enkele cursussen en voor didactische opbouw en vormgeving. In het kader van zelfactiverend onderwijs dient het cursusmateriaal ook in die zin aangepast te worden (cfr. 'kaas met gaten').

2.2.1.10 toetsing en evaluatie

Formele aspecten van de toetsing en evaluatie zoals examenvorm, puntenverdeling, summatieve en formatieve evaluatie, organisatie van proefexamens, de wijze van toetsen op kennis, inzicht, vaardigheden en

attitudes, moeilijkheidsgraad worden vooraf aan de studenten meegedeeld. Dat gebeurt mondeling en aan de hand van de brochure 'Onderwijs en examenregeling'.

Uit de schriftelijke bevraging van de eerste jaarsstudenten blijkt dat de studenten zeer tevreden zijn over de toelichting inzake het examen en examenreglement. Ook bekendmaking van de exameneisen scoort hoog. De studenten stellen als verbeterpunten meer proefexamens, betere nabespreking van proef- en partieel examen en een betere spreiding van de examens voor. De commissie vraagt na te gaan in hoeverre deze vragen terecht zijn en hoe daarop kan worden ingespeeld.

De commissie wenst ook dat een gemeenschappelijk concept wordt vermeld of althans duidelijke zichtbaar wordt wat de relatie tussen evaluatie en doelstellingen van de opleidingsonderdelen of de opleiding in haar geheel betreft. Ook de gerichtheid van de evaluatie op het toetsen van kennis, inzicht, vaardigheden met de bijhorende moeilijkheidsgraad is (nog) niet altijd duidelijk. Specifiek met betrekking tot de stage-evaluatie moet, zoals eerder gemeld, naar een grotere transparantie worden gestreefd.

2.2.1.11 studie- en studentenbegeleiding

Meerdere initiatieven worden genomen om abituriënten goed te informeren over de studierichting. Onthaalactiviteiten moeten bovendien de overgang van het secundair onderwijs vergemakkelijken. Deze zijn niet onbelangrijk gelet op het feit dat meer dan de helft van de instroom afkomstig is uit een TSO-opleiding. De studentenbegeleiding is aan de hogeschool en binnen het departement en de opleiding zeer goed gestructureerd en uitgebouwd. De begeleiding bestaat uit een mentorschap in het eerste jaar, vakbegeleiding in monitoraatsuren, extra oefensessies, infosessie over examens, begeleiding studiekeuze, stagebegeleiding en eindwerkbegeleiding. De commissie waardeert de grote beschikbaarheid en bereikbaarheid van de docenten. De opleidingscoördinator vervult hierin ook een zeer belangrijke functie en doet in feite op informele wijze dienst als ombudsman. Dit blijkt ook uit het verslag van de officiële ombudsman die op zijn hele loopbaan slechts twee problemen te behandelen kreeg. Ook de psycho-sociale begeleiding is op niveau van de hogeschool sterk uitgebouwd. Niettegenstaande de studenten slechts drie jaar in de hogeschool aanwezig zijn is er een goede en continue studentenparticipatie die begeleid wordt door docenten. In het departement is er een studentenraad. Studenten hebben zitting in de departementsraad. De graduaatsstudenten hebben soms de indruk dat zij overvleugeld worden door het overwicht van de studenten industrieel ingenieur. Zij ervaren echter niet dat met hun bemerkingen geen rekening wordt gehouden.

2.2.1.12 studeerbaarheid en studierendement

Meerdere initiatieven worden genomen om abituriënten goed te informeren over de studierichting. Onthaalactiviteiten moeten bovendien de overgang van het secundair onderwijs vergemakkelijken. Deze zijn niet onbelangrijk gelet op het feit dat meer dan de helft van de instroom afkomstig is uit een TSO-opleiding. De studentenbegeleiding is aan de hogeschool en binnen het departement en de opleiding zeer goed gestructureerd en uitgebouwd. De begeleiding bestaat uit een mentorschap in het eerste jaar, vakbegeleiding in monitoraatsuren, extra oefensessies, infosessie over examens, begeleiding studiekeuze, stagebegeleiding en eindwerkbegeleiding. De commissie waardeert de grote beschikbaarheid en bereikbaarheid van de docenten. De opleidingscoördinator vervult hierin ook een zeer belangrijke functie en doet in feite op informele wijze dienst als ombudsman. Dit blijkt ook uit het verslag van de officiële ombudsman die op zijn hele loopbaan slechts twee problemen te behandelen kreeg. Ook de psycho-sociale begeleiding is op niveau van

de hogeschool sterk uitgebouwd. Niettegenstaande de studenten slechts drie jaar in de hogeschool aanwezig zijn is er een goede en continue studentenparticipatie die begeleid wordt door docenten. In het departement is er een studentenraad. Studenten hebben zitting in de departementsraad. De graduaatsstudenten hebben soms de indruk dat zij overvleugeld worden door het overwicht van de studenten industrieel ingenieur. Zij ervaren echter niet dat met hun bemerkingsen geen rekening wordt gehouden.

2.2.1.13 afgestudeerden

In de gesprekken met de afgestudeerden klonk een grote waardering en tevredenheid over hun opleiding. Uit de voorlopige resultaten van de schriftelijke bevraging van de afgestudeerden blijkt dat:

- de specialisatievakken goed worden beoordeeld;
- de stageperiode als leerrijk werd ervaren;
- de suggestie geformuleerd wordt voor het invoeren van vreemde talen;
- bijna iedereen tewerkgesteld is in de agrarische en para-agrarische beroepssector.

De vertegenwoordigers van het werkveld waarderen de opleiding en hun afgestudeerden omwille van hun gespecialiseerde technische en praktische vaardigheden. Vooral de specialisatie wordt ervaren als een sterk punt, eigen aan de graduaatsopleiding.

De commissie ondersteunt de suggesties die worden gedaan voor aanvulling van het programma met name: talen (kan ook buiten het programma - er is een ruim aanbod vanuit de hogeschool – deelname moet echter worden gestimuleerd!), communicatieve vaardigheden, managementtechnieken, economische vorming. Afgestudeerden zouden het bovendien op prijs stellen indien zij op een gestructureerde manier contact konden houden met de instelling onder de vorm van een oud-leerlingenvereniging. De commissie verzoekt om na te gaan hoe hierop kan worden ingegaan.

2.2.1.14 maatschappelijke dienstverlening

Er is een belangrijk maatschappelijk engagement van de opleiding. Er is een indrukwekkend aanbod van maatschappelijke dienstverlening voor bedrijven, instellingen en beleidsondersteunend of beleidsvoorbereidend onderzoek. Het gebeurt echter in hoofdzaak vraaggestuurd als gevolg van de grote expertise die is opgebouwd door de docenten. De activiteiten zijn vooral gericht op de eigen regio en op de agrarische en para-agrarische sector.

De commissie steunt het voorstel uit het zelfevaluatierapport om maatschappelijke dienstverlening meer structureel in te bouwen (docentenbelasting) en richtlijnen te voorzien inzake contracten en afspraken met derden. De commissie stelt vast dat de opleiding zich (nog) duidelijk(er) als belangrijk kenniscentrum voor de regio kan profileren wat de uitstraling ten goede komt.

2.2.1.15 onderzoek

Niettegenstaande de beperkte omvang van het docententeam zijn er meerdere projecten inzake toegepast wetenschappelijk onderzoek uitgevoerd of nog lopende. Docenten ontwikkelen spontaan nieuwe initiatieven

maar hebben behoefte aan een systematisch uitgebouwd onderzoeksbeleid binnen de hogeschool in zijn totaliteit.

De commissie pleit voor een structurele aanpak waardoor duidelijkheid kan gecreëerd worden met betrekking tot taakbelasting, waardering, ondersteuning, financiering, richtlijnen voor contracten, afspraken met externen, communicatie tussen de verschillende projecten. De commissie pleit eveneens voor het meer betrekken van studenten bij dit toegepast wetenschappelijk onderzoek.

2.3 Katholieke Hogeschool Sint-Lieven

inleiding

De Katholieke Hogeschool Sint-Lieven, vanaf nu KaHo Sint-Lieven genoemd, is een multicategoriale hogeschool met één cyclus- en twee cycli-onderwijs. De hogeschool ontstond in 1995 uit een fusie van acht scholen en biedt nu onderwijs aan in vijf studiegebieden met name: Biotechniek, Gezondheidszorg, Handelswetenschappen en Bedrijfskunde, Onderwijs, Industriële Wetenschappen en Technologie. De vier departementen zijn gevormd op basis van regionaal verspreide campussen, met name Gent, Sint-Niklaas en Aalst. Binnen het studiegebied Industriële Wetenschappen vormt de opleiding industrieel ingenieur (twee cycli-opleiding) één departement. Dit onderwijs wordt georganiseerd in Gent en Aalst.

Het Departement Sint-Niklaas bestrijkt twee campussen, met name Campus BNS OVPL met de lerarenopleiding en de Campus HIMM (Hoger Instituut Maria Middelaars) met de opleiding Landbouw en Biotechnologie (Agro- en Biotechnologie), Verpleeg- en Vroedkunde en Facilitaire Dienstverlening. In het academiejaar 2001/2002 telde de KaHo Sint Lieven 4700 studenten en stelde de hogeschool 509 personeelsleden tewerk. De hogeschool maakt thans deel uit van de 'associatie K.U.Leuven', samen de Katholieke Universiteit Brussel en tien andere hogescholen.

samenvatting

De commissie waardeert ten eerste de goede voorbereiding en het vlotte verloop van de visitatie met ondermeer de open en eerlijke gesprekken, de uitgebreide documentatie en constructieve sfeer. Zij dankt hiervoor de directie van de hogeschool, het departementshoofd en in het bijzonder de opleidingscoördinator. De commissie feliciteert het gehele docentencorps en ATP-ers voor het degelijke zelfevaluatie-rapport dat het nadenken over kwaliteitszorg in het hoger onderwijs ongetwijfeld een flinke 'drive' heeft gegeven. De commissie verwacht dat de zorg voor kwaliteit met dezelfde begeestering zal worden voortgezet. De commissie is zich bewust van het feit dat het zelfevaluatie-rapport dateert van 2001/2002, de visitatie heeft plaatsgevonden in 2002 en we nu reeds eind 2003 zijn ... Dit terugmeldingsrapport moet dan ook in dat tijds kader worden gezien. Inmiddels is de tijd niet blijven stilstaan en werden reeds nieuwe initiatieven genomen op basis van het zelfevaluatie-rapport en de mondelinge rapportering van de commissie.

Het Graduaat Landbouw en Biotechnologie, dat zich situeert in het studiegebied Biotechniek, biedt aan slechts 89 studenten onderwijs en beschikt hiervoor over een klein team van amper 9 sterk betrokken en vakdeskundige docenten en 2 ATP-leden.

De opleidingscoördinator is de bescheiden maar zeer gedreven coach van dit team.

De zorg voor kwaliteit gebeurt op basis van het PROZA-model. Vanuit de PDCA-cirkel worden op een realistische basis en met een gezonde visie verbeterpunten vooropgesteld. Naast de eerder 'top-down'-benadering vanuit de centrale kwaliteitszorg binnen de hogeschool is er een sterke 'bottom-up'-werking in de opleiding merkbaar waarbij de docenten sterk betrokken zijn. De consequente toepassing van het European Credit Transfer System voor alle opleidingsonderdelen is een sterke troef van deze opleiding.

De commissie heeft volgende bemerkingen en suggereert o.m. volgende verbeterpunten

(zie ook per thema):

- Het personeel vormt weliswaar een (te) kleine groep en werkt onder een zeer hoge taakbelasting. Door de academische vorming van het quasi voltallige personeel is er een grote deskundigheid aanwezig. Dit is een goede basis voor verdere professionele ontwikkeling die nog meer zou moeten kunnen worden gestimuleerd door de navorming te institutionaliseren. Wat de taakbelasting betreft is de commissie van oordeel dat de geplande nieuwbouw belangrijke mogelijkheden kan bieden om hieraan enigszins te verhelpen. In de toekomst zal (nog) gemakkelijker opleidingsoverschrijdend kunnen worden samengewerkt waardoor ook aanwezige competenties uit de andere opleidingen zullen kunnen worden ingezet. De commissie is echter van oordeel dat hiervoor niet op de nieuwbouw moet worden gewacht om met deze nauwere samenwerking te beginnen.
- De commissie geeft toe dat deze 'kruisbestuiving' niet eenvoudig is omdat de studenten in de opleiding Landbouw en Biotechnologie vaak een specifieke benadering en opvang vragen. Hoe dan ook zal moeten gekeken worden of alle aanwezige competenties in het departement niet specifiek kunnen ingezet waardoor ook de opleiding kan worden verbreed.
- Wat de materiële randvoorwaarden betreft, biedt de geplande nieuwbouw uiteraard ook een mooi perspectief, zeker inzake labo's en ICT-toepassing. De commissie gaat ervan uit dat de gevoelige achterstand op dat vlak zal kunnen worden ingehaald. Dat moet de kwaliteit en het niveau van het onderwijs ten goede komen.
- Door de samenwerking met het Land en Tuinbouwcentrum van het Waasland (LTCW) beschikt de opleiding over ruime en goed uitgeruste praktijk-accommodaties. De nabijheid van het LTCW en een secundaire Land- en Tuinbouwschool is verrijkend maar kan ook beklemmend zijn. Er moet dan ook permanent gewaakt worden over het niveau van zowel de theoretische als de praktische opleiding.
- De opleiding is sterk afgestemd op de behoeften van de regio. De commissie is van mening dat wanneer hiervoor uitdrukkelijk zou worden gekozen, dit ook gevolgen heeft voor de toekomst van de opleiding. Het aanbod zal hierop moeten worden afgestemd. De vraag stelt zich dan ook of vernieuwingen in het curriculum niet moeten zorgen voor een verbreding van het programma waardoor de opleiding ook minder regio-afhankelijk wordt. Dit impliceert een aantrekkelijk beleid waardoor het studentenaantal kan groeien en de leefbaarheidskansen vergroten. Want ook de instroom blijkt op het eerste gezicht eerder regionaal te zijn.
- De commissie heeft vastgesteld dat de doelstellingen van het onderwijs afgestemd zijn op het niveau hoger onderwijs en op de behoeften van het werkveld dat intens betrokken is bij de opleiding. De vertegenwoordigers van het werkveld waarderen de opleiding zeer sterk. De stages worden door de studenten en afgestudeerden als belangrijke leerervaring gewaardeerd.
- Inzake internationalisering moeten de studenten meer gestimuleerd worden om over de grenzen te kijken en te gaan. De eis van internationalisering mag, gelet op de omvang van het docentenkorps, echter ook niet te hoog worden gesteld. Door middel van institutionele samenwerking kan er reeds heel veel worden bereikt.

- De studie- en studentenbegeleiding die zich over de drie jaren situeert evenals de ombudsdienst en de psychosociale begeleiding verlopen prima. De commissie beveelt echter een betere ondersteuning aan van de studentenparticipatie in beleidsorganen maar weet dat daaraan wordt gewerkt.
- De hogeschool beschikt over de nodige informatie vanuit bevragingen van studenten en afgestudeerden inzake studiebelasting en evaluatie van opleidingsonderdelen waardoor de studeerbaarheid en studierendement kan overbewaakt worden. De commissie is echter van mening dat het beveiligen tegen overbelasting een blijvende zorg moet zijn.
- De afgestudeerden waarderen de opleiding zeer sterk. De commissie onderschrijft hun suggestie om in het programma nog meer aandacht te schenken aan leidinggevende managementvaardigheden, communicatie en sociale vaardigheden. De oud-studentenwerking kan en moet volgens de commissie meer geactiveerd en gestimuleerd worden.
- Inzake onderzoek en maatschappelijke dienstverlening wijst de commissie op de mogelijkheden van verruiming door samenwerking met de richting Biochemie om wat minder uitsluitend afhankelijk te zijn van de proefveldwerking. Deze kan immers verrijkend maar ook beklemmend werken. Het verder uitbouwen van de eindprojecten biedt ook mogelijkheden.
- In de opleiding is een voortreffelijke dynamiek aanwezig waardoor snel kan geanticipeerd worden op mogelijke wijzigingen in behoeften. Dit kan, echter mits een degelijke bekendmaking (promotie en communicatie), een nieuwe groei voor de opleiding betekenen. Deze groei is noodzakelijk om kwalitatief onderwijs te (blijven) verzekeren. De commissie vraagt dat de hogeschool aan de opleiding hiervoor de nodige ruimte zou geven.

2.3.1 bespreking per thema

2.3.1.1 beschrijving van het beleid en de kwaliteitszorg

De opleiding Graduaat Land- en Tuinbouw werd in 1987 opgericht en gehecht aan het Hoger Instituut Maria Middelaars (HIMM) die de opleiding van gebrevetteerde gegradueerde Verpleegkundige aanbod. Het nieuwe aanbod van hoger landbouwonderwijs was een logische bovenbouw voor een kwaliteitsvol bestaand secundair landbouwonderwijs. In 1994 startte de opleiding Facilitaire Dienstverlening. De campus HIMM, behorend tot het departement Sint-Niklaas, bestaat nu uit de opleidingen Graduaat Landbouw en Biotechnologie, Graduaat Verpleegkunde en Vroedkunde en Graduaat Facilitaire Dienstverlening. De structuur van dit departement is als volgt: er is een departementshoofd en drie afdelingshoofden, één voor elke opleiding.

Het Graduaat Landbouw en Biotechnologie situeert zich binnen het studiegebied Biotechniek. Het is een driejarige praktijk gerichte opleiding die in KaHo Sint-Lieven als volgt geconcipieerd is.

Naast een algemeen gedeelte ('major') dat uit zes vakgroepen bestaat (algemeen, milieu, biologie, economie, techniek, informatica) hebben de studenten de keuze uit drie specialisaties die over de drie jaren heen georganiseerd worden en waarbij de stage en projectwerk aansluit. Deze keuzerichting wordt 'minor'

genoemd. Er zijn volgende keuzerichtingen: voedingsmanagement en biotechniek, groenmanagement en tuinbouw, landschapsmanagement en landbouw.

In het kader van de internationalisering zijn van alle opleidingsonderdelen ECTS-fiches uitgeschreven (European Credit Transfer System). Dit is uitzonderlijk binnen de opleidingen van het studiegebied Biotechniek.

De Hogeschool KaHoSint-Lieven heeft een duidelijke missie. Volgende stellingen vatten deze missie samen:

- wij zijn een open en gedreven hogeschool met internationale gerichtheid;
- onze eerste opdracht is het vormen van vakbekwame, geëngageerde jonge mensen en volwassenen;
- ons projectmatig onderzoek en onze maatschappelijke dienstverlening komen de vorming en de gemeenschap ten goede;
- ons handelen is christelijk-ethisch.

Voor de uitvoering van het beleid zijn op het niveau van het departement het departementshoofd en de afdelingshoofden verantwoordelijk. De dagdagelijkse uitvoering van het beleid vindt zijn concrete vormgeving in de tweewekelijkse docentenvergadering.

De commissie stelt vast dat de opleiding op een eigen en specifieke wijze georganiseerd is door middel van de gemeenschappelijke 'major' en een specifieke 'minor' binnen de drie specialisaties van voedingsmanagement en biotechniek, groenmanagement en tuinbouw, landschapsmanagement en landbouw. De planning van de nieuwbouw en de samenwerking met het land en Tuinbouwcentrum Waasland (LTCW) biedt op gebied van infrastructuur de noodzakelijke nieuwe en ruimere perspectieven

Gezien het (te) beperkte studentenaantal, dat ook kan wijzen op een te smalle of te regionale basis van instroom, stelt de commissie voor om een beleid van verbreding te voeren gericht op een brede tewerkstelling, waardoor het studentenaantal kan worden opgetrokken. Dit beleid dient zichtbaar gemaakt te worden door middel van een intense communicatie. Een aantal van 250 studenten zou pas een comfortabele uitgangspositie zijn! Door een verbreding van het aanbod kan er flexibel ingespeeld worden op gewijzigde interesse van jongeren en vergroot de leefbaarheid van de opleiding. Tevens dringt de noodzaak zich op om de nieuwe evoluties in de landbouw en het landbouwbeleid op de voet te volgen en hierop te anticiperen. Afgestudeerden moeten voldoende gewapend zijn om de nieuwe uitdagingen aan te gaan en moeten kunnen inspelen op de nieuwe eisen die door de maatschappij worden gesteld. Zij moeten een voorbeeld zijn van een vernieuwde en geactualiseerde landbouwvisie en zich weerbaar kunnen opstellen ten aanzien van de ongenueanceerde maatschappelijke kritiek op de landbouw. Met grote tevredenheid stelt de commissie nochtans vast dat de studenten een kritische kijk op het maatschappelijk gebeuren in het algemeen en in de landbouw in het bijzonder wordt meegegeven. Dit zou evident moeten zijn voor een dergelijke hogere opleiding, maar is dat (nog) duidelijk niet.

Vanuit het beleid van de hogeschool wordt de bevordering van Europese en internationale samenwerking als één van de pijlers van de missie vooropgesteld. De hogeschool biedt de departementen intense ondersteuning om aan die internationalisering vorm te geven. De uitwerking van de ECTS-fiche voor elk opleidingsonderdeel is hiervan een uitdrukkelijk voorbeeld.

2.3.1.2 concretisering kwaliteitszorg in de opleiding

Na ervaring met het systeem kwaliteitszorg ISO/9000 werd door de hogeschool geopteerd voor PROZA binnen het EFQM model. De structuur waarin gewerkt wordt bestaat uit een kwaliteitscoördinator, een Algemene Kwaliteitsraad en een Adviesgroep Kwaliteitszorg. Deze zijn samen verantwoordelijk voor het algemeen kwaliteitsplan en het kwaliteitsraamwerk. Op departementaal niveau functioneren Kwaliteitsraden die verantwoordelijk zijn voor de implementatie van de centrale initiatieven, aangepast aan de lokale omstandigheden. Het afdelingshoofd maakt zowel deel uit van de Adviesgroep Kwaliteitszorg als van de Regionale Kwaliteitsraad, wat een vlotte doorstroming van informatie via de docentenvergaderingen van de afdeling garandeert.

De commissie waardeert het feit dat kwaliteitszorg binnen de afdeling beschouwd wordt als een prioriteit en als groepsvisie aanwezig is. Naast een 'top-down'-strategie vanuit de hogeschool is er dan ook een sterke 'bottom-up'-actie die de visie concretiseert. Het PDCA-denken is aanwezig en wordt benut. De grondslagen van kwaliteitszorg zijn gelegd en de prioriteiten inzake verbeterpunten worden goed en op realistische en haalbare wijze bepaald. De opleiding beschikt bovendien over uitgebreide meetresultaten.

2.3.1.3 personeel

De opleiding beschikt over een klein docententeam dat uit 9 mensen bestaat die een voltijdse of deeltijdse opdracht vervullen. De docentenwissel is zeer klein (slechts één vervanging sinds 1995). Er zijn 2 ATP medewerkers. Er is een goede mix wat het geslacht van de docenten betreft. Voor elke docent is er een Docenten Belasting Uren –Dossier (DBU-dossier) aangelegd. Dat is geen eenvoudige maar een zeer goede graadmeter.

De commissie stelt vast dat binnen de kleine groep docenten een sterke betrokkenheid heerst en dat het opleiding- en kwaliteitsniveau van de docenten hoog is. De docenten vormen een (h)echt team en worden hierin sterk ondersteund door het afdelingshoofd. Er is een goede basis aanwezig voor een verdere professionele ontwikkeling die zou moeten kunnen ondersteund worden door het institutionaliseren van de navorming en bijscholing. Dat is echter niet eenvoudig voor zo'n klein team. De docentenbelasting en deze van het afdelingshoofd ligt immers (te) hoog. In het kader van de verbreding van de opleiding suggereert de commissie om optimaal aan opleidingsoverschrijdende kruisbestuiving te doen en competenties uit andere opleidingen binnen het departement of de hogeschool aan te wenden binnen het Graduaat Landbouw en Biotechnologie.

Uit het personeelstevredenheidsonderzoek blijkt nochtans dat de afdeling binnen de hogeschool hoog scoort. Er is naast de (te) hoge werkdruk een duidelijke cultuur van openheid, waardering en inspraak. De interne communicatie verloopt vlot en informeel. Toch beveelt de commissie aan, indien nodig, ook inzake communicatie navorming aan te bieden om mogelijke spanningen bij docentenkorps op te vangen.

Wat het ATP betreft vraagt de commissie om in het kader van de recente herstructurering de nieuwe positie van de campussecretaresse te definiëren. Ook zou het ATP sterker moeten kunnen worden betrokken bij het overleg inzake de nieuwbouw. Verder is het noodzakelijk dat aan de behoefte van ondersteuning inzake informatica wordt voldaan en het ATP ook meer betrokken geraakt bij het kwaliteitsdenken. Niettegenstaande

de beperkte bezetting (2 personen) vervult het ATP een duidelijke en onmisbare eerstelijnsopvang van studenten en ouders.

De nieuwbouw zal zeer essentieel zijn voor de toekomst van de opleiding (zie ook verder bij punt 3). Ruimtelijk gezien is het ook wenselijk om in de nieuwbouw het departementshoofd, de afdelingshoofden, opleidingscoördinatoren en administratie dichterbij elkaar te plaatsen.

2.3.1.4 materiële en financiële randvoorwaarden

De opleiding beschikt over een goede infrastructuur wat leslokalen betreft voor het theoretisch onderwijs. De practica vinden plaats in het Land- en Tuinbouwcentrum Waasland (LTCW) en onder meer in samenwerking met de secundaire Landbouwschool. Hier zijn de nodige velden, serres en andere uitrustingen zoals loodsen beschikbaar. De opleiding beschikt er over een eigen loods met uitgeruste lokalen. Dat is essentieel! De commissie wijst op de rijkdom die de nabijheid van een secundaire Landbouwschool met zich meebrengt. Deze nabijheid kan echter ook beklemmend werken en mag zeker geen aanleiding zijn om het onderwijsniveau naar beneden te trekken. Het Graduaat mag nooit de indruk geven, noch naar binnen, noch naar buiten, een zevende jaar van het secundair onderwijs te zijn. Aanvullend wordt door middel van praktijk-/projectweken in Nederland gebruik gemaakt van bijkomende infrastructuur.

Op gebied van laboratoria, computergebruik en biblio/mediatheek zijn de mogelijkheden beperkt. De geplande nieuwbouw moet hieraan tegemoetkomen. In de nieuwbouw zullen ruime labo's, ICT-infrastructuur en een onderwijslandschap, evenals een cafetaria, beschikbaar zijn. De commissie stelt hoge verwachtingen in de verhuis. Deze zal het onderwijscomfort immers sterk verbeteren.

De commissie merkt op dat gelet op het feit dat de opleiding Landbouw en Biotechnologie binnen de hogeschool de duurste opleiding is per student het kostenplaatje hoe dan ook zeer nauwgezet in het oog moet worden gehouden. Vandaar nogmaals de noodzaak om het studentenaantal op te drijven door een innovatief beleid inzake curriculum maar ook inzake promotie. De commissie is van mening dat dit laatste mogelijk is ook zonder noodzakelijk in het vaarwater van gelijkaardige opleidingen te komen, zowel binnen de eigen hogeschool als binnen de nieuwe associatie.

2.3.1.5 onderwijsdoelstellingen

De onderwijsvisie van de opleiding vormt een coherent geheel waarin elementen zitten van de onderwijsvisie vanuit de eigen hogeschool en vanuit de samenwerking met de vijf opleidingen Landbouw en Biotechnologie.

De doelstellingen die centraal worden gesteld zijn ook herkenbaar in de opleiding zoals studentgerichtheid, zelfwerkzaamheid, begeleide zelfstudie, implementatie van de sociale en religieuze dimensie, flexibiliteit in de opleiding, studentenbegeleiding, praktijk- en bestaansgerichte ervaringen, aanleren van zoekstrategieën, samenwerking met het werkveld, zorg voor goede leeromgeving en eenduidige studieprogramma's beschreven volgens het ECTS.

De commissie stelt vast dat er een duidelijke en concrete visie op korte termijn aanwezig is en dat deze ook geconcretiseerd wordt in het opleidingsprogramma. Een lange termijnvisie waarbij de technische deskundigheid moet opengetrokken worden naar multifunctionele maatschappelijke factoren en waarbij de

opleiding zich als kenniscentrum voor de regio wil ontplooiën ontbreekt vooralsnog. De commissie geeft toe dat de nood van verbreding binnen de klassieke land- en tuinbouwsector vrij nieuw is en het probleem werd onderkend. Van de docenten wordt dan ook de nodige flexibiliteit verwacht op hierop in te spelen.

Wat de afstemming van de onderwijsdoelstellingen op het hoger onderwijs betreft hanteert de commissie als referentiekader de doelstellingen voor het hoger onderwijs zoals beschreven door de HBO-Raad van Nederland. Uit de inhoud van hoorcolleges, practica, stagebundels en uit de ervaringen van zowel studenten, afgestudeerden, stagementoren (werkveld) en stagebegeleiders (opleiding) ging de commissie dan ook na of de studenten:

- zelfstandig taken kunnen uitvoeren als beginnend beroepsbeoefenaar (*professionalisering*);
- kennis, inzichten, houdingen en vaardigheden geïntegreerd hebben vanuit het perspectief van beroepsmatig handelen (*multidisciplinair en geïntegreerd*);
- kennis, inzichten en vaardigheden kunnen toepassen in uiteenlopende beroepssituaties (*transfer en brede inzetbaarheid*);
- weten om te gaan met vraagstukken waarvan het probleem niet op voorhand duidelijk is omschreven en waarop standaardprocedures niet van toepassing zijn (*creativiteit en complexiteit in handelen*);
- complexe probleemsituaties definiëren en analyseren (*probleemgericht handelen*);
- realistische doelen stellen, werkzaamhedenplanmatig aanpakken en reflecteren op het beroepsmatig handelen (*methodisch en reflectief denken en handelen*);
- in staat zijn om in een team samen te werken in een arbeidsorganisatie en hierin op een efficiënte manier te communiceren (*sociaalcommunicatieve bekwaamheid*);
- eenvoudige leidinggevende en managementtaken kunnen uitvoeren (*basiskwalificering managementfuncties*).

De commissie hecht zeer veel belang aan deze vaardigheden omdat zij essentieel zijn voor een opleiding hoger onderwijs. Zij is van oordeel dat deze doelstellingen grotendeels worden gerealiseerd dankzij de grote inzet van de individuele docenten onder impuls van de opleidingscoördinator. Uit de gesprekken met afgestudeerden kwam wel de vraag naar meer kennis en vaardigheid inzake leidinggeven en uitvoeren van managementtaken naar voor. De commissie vraagt dan ook dat daar in de opleiding de nodige aandacht zou worden aan gegeven omdat vele afgestudeerden op eenvoudige (lees: lagere) leidinggevende functies terecht komen. commissie stelt vast dat in de opleiding het 'kritisch denken' wordt bijgebracht, ook al zien niet alle studenten daar het onmiddellijke nut van in, zoals is gebleken bij de gesprekken met studenten.

Kortom, de commissie stelt vast dat er op impliciete wijze gewerkt wordt aan vakoverschrijdende doelstellingen die karakteristiek zijn voor het één cyclus-onderwijs. Uit de inhoud van hoorcolleges, practica, de stagebundels, uit de ervaringen van zowel studenten, afgestudeerden, stagementoren (werkveld) en stagebegeleiders (opleiding) leidt de commissie dan ook af dat de studenten grotendeels de hoger vermeldde doelstellingen bereiken. Ten aanzien van sociaal communicatieve bekwaamheden en het opnemen van eenvoudig leidinggevende taken moet meer inspanning geleverd worden. Deze vakoverschrijdende meta-doelen zouden hoe dan ook explicieter in de doelstellingen moeten vermeld worden en geïntegreerd in de evaluatieprocedures van de studenten.

Vanuit de intense contacten met het werkveld is er een voortdurende interactie met de opleiding. Deze contacten vinden plaats vanuit de vertegenwoordiging van het werkveld in de opleidingsadviesraad, de persoonlijke netwerken van de docenten, de samenwerking met de stagebedrijven en de samenwerking met het LTCW. De betrokkenheid van het werkveld bij stage en projectwerk verhoogt de wederzijdse bevruchting.

Vanuit de meetgegevens afkomstig van de bevraging van het werkveld blijkt een voldoende tot sterke mate van tevredenheid inzake de bereikte sleutelkwalificaties en is meer dan 90 % van de bevroegden tevreden over de opleiding.

Wat de afstemming van de opleidingsdoelstellingen op het werkveld betreft ontving de commissie vanuit dat werkveld alleen maar positieve signalen. In de departementale raad zetelen twee vertegenwoordigers uit het beroepsveld. Zij moeten over deze afstemming waken. Door middel van de stagebegeleiding en de contacten met de stageverlenende bedrijven is er een goede doorstroming en feedback vanuit het werkveld. Tal van vakdocenten zijn buiten de hogeschool actief in de sector, docenten zetelen in overleggroepen binnen de sector en docenten geven opleiding en organiseren studie- en demodagen voor het werkveld.

De commissie sluit zich aan bij de voorstellen vanuit het werkveld om de volgende elementen aan te bieden en/of verder uit te diepen:

- communicatieve vaardigheden,
- managementtechnieken,
- talenkennis,
- meer economische vorming,
- internationale ervaring.

Een al dan niet verplichte buitenlandse stage (zie ook verder) zou reeds in belangrijke mate tegemoet komen aan enkele van deze bekommernissen. De commissie noteert dat deze vragen vanuit het werkveld zeer gelijklopend zijn met de bekommernissen die ook door de afgestudeerden werden geformuleerd en sterk overeenkomt met wat zij in de andere gelijkaardige opleidingen in Vlaanderen te horen kreeg.

De commissie stelt dat de opleiding zich ruimer dan regionaal dient te profileren en het onderwijs af te stemmen op bredere maatschappelijke behoeften. Als lange termijnvisie kan de ontplooiing als kenniscentrum voor de regio vooropgesteld worden. Die regio mag echter niet te eng worden gezien.

2.3.1.6 opleidingsprogramma: opbouw en inhoud

Zoals vermeld in het zelfevaluatierapport wordt als algemene doelstelling van de opleiding vooropgesteld: “*het vormen van mensen die het uitoefenen van een technische-commerciële activiteit binnen een bio-ethische omgeving beheersen*”. Het centrale begrip in de opleiding is land- of tuinbouwbedrijf als deeleenheid of als zelfstandige eenheid binnen de agrarische productieketen van goederen en/of diensten. Het curriculum richt zich dan ook op een aantal consistente vragen zoals:

- wat wordt er geproduceerd? (kwalitatieve en kwantitatieve eisen van het product)
- hoe wordt er geproduceerd? (optimale aanwending en combinatie van de menselijke, natuurlijke en technische hulpmiddelen in het productieproces)
- waarom wordt er geproduceerd? (economische verantwoording en optimalisatie)
- waar ga je produceren? (milieutechnische verantwoording)
- waarom zo produceren? (ethische verantwoording)

Vanuit onderwijskundig standpunt wordt basiskennis aangereikt en wordt gewerkt aan de integratie en specialisatie van de kunde en kennis van de student in de praktijk via opdrachten, stage en projectwerk.

Het opleidingsprogramma is sinds het academiejaar 2000-2001 grondig bijgestuurd. Er werd een nieuw curriculum uitgewerkt volgens de lijn beroepsprofiel - opleidingsprofiel - curriculumconcept en –ontwikkeling - inhoudelijke invulling. Het proces van intens overleg tussen de docenten en in de Opleidingsadviesraad (met vertegenwoordigers van het werkveld) maakt dat overlappingsen werden vermeden en dat de leerdoelen van de opleidingsonderdelen nauw aansluiten bij de opleidingsdoelstellingen.

De commissie is van oordeel dat de nieuwe opleidingsonderdelen nog sterker in het curriculum kunnen uitgebouwd worden en dat de afstemming op het werkveld ruimer moet zijn dan het Waasland dat uiteraard de eerste vragende partij is. Hierbij sluit het verbreden van de praktijkspecialisatie aan.

Het maatschappelijk engagement is duidelijk aanwezig als vakoverschrijdende doelstelling en concretisering van de missie van de hogeschool en van de opleiding. In diverse opleidingsonderdelen komen menselijke, sociale en ecologische aspecten expliciet aan bod. Met aandacht voor duurzame productie (dierenwelzijn, biologische landbouw), milieuzorg, groenbeheer en gezond voeding. De opleiding heeft een duidelijke cultuur van overleg met het werkveld en dit op diverse niveau. De studenten worden nauw betrokken bij de interactie tussen opleiding en werkveld door stages, bedrijfsbezoeken, casestudies, studiedagen, beurzen en, zeer belangrijk, de uitwerking van hun projectwerk. Via de stages opdrachten en probleemgestuurd onderwijs wordt eveneens aandacht besteed aan de vaardigheden die het maatschappelijk en beroepsmatig functioneren ondersteunen. Op stage worden de studenten als junior medewerkers beschouwd.

Wat het actualiteitsgehalte van het programma betreft beveelt de commissie aan om, gezien het belang, het aspect communicatie meer en actueler uit te bouwen.

De opleiding is nog sterk gericht op begrippen alhoewel er interessante aanzetten aanwezig zijn in deelaspecten van het curriculum van innovatieve onderwijsvormen zoals opdracht- en probleemgestuurd onderwijs. Ook de stagemap is een middel tot integratie van theorie en praktijk met aandacht voor de recente evoluties binnen de sector

Gezien de beperking die een klein team (9 docenten) met zich meebrengt om de snelle evolutie in de sector te kunnen blijven volgen, stelt de commissie voor om voor de algemene vakken opleidingoverschrijdend te werken. Het aantrekken van gastsprekers is eveneens een waardevol initiatief.

Gezien de steeds evoluerende behoeften van studenten moet de organisatie van flexibele leerwegen een permanent verbeterpunt zijn. Als flexibele leerweg is de keuze mogelijkheid die reeds aanwezig is, door middel van het major/minor systeem, voor ongeveer 50 % van het curriculum, reeds een aanzet. Het IAJ-systeem wordt vanuit principieel standpunt niet aangemoedigd.

2.3.1.7 afstudeerwerk en/of werkveldervaring

De stage als werkveldervaring is een belangrijk onderdeel van het programma dat organisatorisch goed is uitgebouwd en waarbij de studenten ook een ruime keuze hebben. De stageverlenende instellingen zijn zeer positief over de opleiding en heel wat afgestudeerden worden nadien op hun stageplaats tewerkgesteld. De vergoeding van de stage door het werkveld aan de school wordt als een evidentie beschouwd door het werkveld.

De commissie steunt zich op de gesprekken die zij heeft gehad met studenten, stagementoren en stagebegeleiders om te pleiten voor de grotere transparantie inzake stage-evaluatie door stagementoren en stagebegeleiders. Inzake stagebegeleiding en ondersteuning van het reflecterend leren door de stagebegeleiders kan er meer gemeenschappelijke structuur aangebracht worden zodat dit proces minder docentafhankelijk wordt. Producten van de stage zoals stagemap en projectwerk zijn kwaliteitsvol. De afstudeerwerken die door de leden van de commissie konden worden ingekeken waren eerder matig van kwaliteit. De commissie constateerde echter dat het probleem wordt onderkend en dat gedacht wordt aan andere formules van eindwerk zoals een verdere uitbouw van het eindproject.

De commissie pleit uitdrukkelijk voor de mogelijkheid van buitenlandse stages en wil dat dit niet enkel vraaggestuurd zou worden georganiseerd. Buitenlandse stages dienen zoveel mogelijk te worden aangeboden en gestimuleerd. Nederland is ook buitenland, is heel bereikbaar en stelt geen taalprobleem. Hiervoor hoeft niet noodzakelijk het hele stageconcept te worden herzien al biedt een aaneengesloten stageperiode uiteraard op dat vlak meer mogelijkheden.

2.3.1.8 internationale dimensie

Het bevorderen van de Europese en internationale samenwerking is één van de pijlers van de KaHo Sint-Lieven. De Centrale Dienst Internationalisering voert een actief beleid en ondersteunt de departementen om die samenwerking vorm te geven. De hogeschool coördineert en participeert in onderwijsprogramma's zoals Socrates Institutioneel contract, Socrates open- en afstandsonderwijsprojecten, Leonardo, Adapt, ESF en Trialoog. Op het vlak van ontwikkelingssamenwerking is er gestart met een project in de Noordelijke provincie van Zuid-Afrika.

Op niveau van de opleiding wordt internationalisering niet als een prioriteit beschouwd omwille van de beperking van mensen en middelen. Internationalisering beperkt zich tot samenwerking met stagebedrijven in het buitenland en met de Nederlandse praktijkscholen en Agrarische Hogescholen. De studentenparticipatie aan buitenlandse projecten en/of stages is eerder beperkt. Deelname aan projecten zoals Leonardo is gezien de duur en het concept major/minor niet verenigbaar met het opleidingsprogramma.

Inzake internationalisering moeten de studenten meer gestimuleerd worden om over de grenzen te kijken en te gaan. De eis van internationalisering mag, gelet op de omvang van het docentenkorps, echter ook niet te hoog worden gesteld (cfr Internationaal congres). Door middel van institutionele samenwerking kan er reeds heel veel worden bereikt.

De commissie wijst op de noodzaak van het opentrekken van de internationalisering naar de studenten. Alle studenten zouden een internationale ervaring moeten kunnen hebben. Studenten moeten door docenten gestimuleerd worden om hun stage ook in het buitenland te verrichten. Ook in cursushouding dient een brede visie inzake landbouw en biotechnologie aan bod te komen en waarbij de aandacht voor een Europees landbouwbeleid zeker niet mag ontbreken. In het kader van institutionele samenwerking met buitenlandse instellingen zou ook de docenten- en studentenuitwisseling kunnen geactiveerd worden.

De commissie ziet internationalisering echter ook in activiteiten binnen de muren o.m. meer aandacht voor de internationale dimensie in cursussen en sociale activiteiten. De commissie is van oordeel dat niets in de weg staat om (ook) daar werk van te maken en een gezamenlijke visie hieromtrent uit te bouwen. De commissie benadrukt nogmaals dat internationalisering niet noodzakelijk in het buitenland hoeft plaats te vinden.

2.3.1.9 leersituatie

Er is bij het docentenkorps een expliciete middellange en lange termijnvisie aanwezig om van lesgever te evolueren tot kennismanager. Het vernieuwde curriculum werd geconcipeerd vanuit een sterke integratie theorie en praktijk waardoor de theorie en de toepassingen geïntegreerd behandeld worden door een combinatie van doceren en groepswork. Probleemgestuurd onderwijs en projectonderwijs worden aangewend in sommige opleidingsonderdelen van het minorpakket waarbij er met kleinere groepen gewerkt wordt. Het begeleid zelfstandig leren van de studenten wordt gradueel groter van het eerste naar het derde jaar, wat bewaakt wordt door de hiervoor ontworpen coëfficiënten. Het majorpakket wordt meer traditioneel met hoorcolleges ingericht.

In het verbeterplan wordt de nood aan navorming van de docenten inzake innovatieve onderwijsvormen opgenomen. De opleiding beschikt over werkbundels inzake leren leren, projectwerk en probleemgestuurd leren.

Het werken met de ECTS-fiches verhoogt de transparantie voor de student inzake de beginsituatie, doelstellingen, leerinhoud, didactische werkvormen en evaluatievorm.

Wat de praktijkopleiding betreft beschikt de opleiding over goede leeromgeving dank zij de samenwerking met het Land- en Tuinbouwcentrum Waasland (LTCW). Wat de materiële verdere randvoorwaarden betreft, biedt de geplande nieuwbouw uiteraard een mooi perspectief, zeker inzake laboratoria en ICT-toepassing. De commissie gaat ervan uit dat de gevoelige achterstand op dat vlak op deze manier zal kunnen worden ingehaald. Dat moet de kwaliteit en het niveau van het onderwijs beslist ten goede komen.

De commissie adviseert om met een constante zorg de diepgang van de cursussen te bewaken.

2.3.1.10 toetsing en evaluatie

De organisatie van toetsen en examens, evenals de transparantie van de evaluatie wordt door de studenten positief geëvalueerd. De studenten worden adequaat geïnformeerd ook via de ECTS-fiches per opleidingsonderdeel. De examens verlopen uitsluitend schriftelijk. Dit was voor de commissie een voorwerp van discussie. De keuze van opleiding is echter weloverwogen en sterk gemotiveerd. De commissie geeft echter de voorkeur aan een mix van schriftelijke en mondelinge evaluatie .

De commissie adviseert tevens om de evaluatie van de stages transparanter te maken naar de studenten en stageverlenende instellingen waardoor de wijze van beoordelen door mentor en stagebegeleider duidelijker wordt. De commissie stelt voor de studenten ook een vorm van zelfevaluatie voor.

Ook zou de organisatie van (meer/betere) proefexamens met voldoende terugkoppeling de uitval na de partiële examens misschien kunnen doen afnemen. De commissie stelt zich de vraag of hier wat meer aandacht naartoe moet gaan.

2.3.1.11 studie- en studentenbegeleiding

De opleiding geeft in verschillende vormen uitgebreide informatie en documentatie aan abituriënten en eerste jaarsstudenten. Het grootste gedeelte van de instroom komt uit het technisch onderwijs. Het slaagpercentage is ruim 50 % in het eerste jaar. Na de proefexamens is er een 'drop out' van een aantal studenten.

De overgang van secundair naar hoger onderwijs wordt gefaciliteerd door studentenbegeleiding in het eerste jaar met onder meer introductie-activiteiten en initiatiecursussen voor fysica en chemie. De lage drempel tussen docenten en studenten maakt dat er tijdens en na de lessen op informele wijze aan studiebegeleiding wordt gedaan. De vraag luidt of dit volstaat? De uitbreiding van de studie- en studentenbegeleiding naar het tweede en derde jaar wordt als zeer positief ervaren.

De ombudsfunctie en de psychosociale begeleiding zijn goed georganiseerd en worden door de betreffende docenten sterk ter harte genomen. De studenten ervaren deze ondersteuning als goed en ... vanzelfsprekend.

De commissie stelt een sterkere ondersteuning van de studentenparticipatie in beleidsorganen.

2.3.1.12 studeerbaarheid en studierendement

De opleiding toetst op een continue wijze de studeerbaarheid door middel van de studielastmetingen, de bevraging van de afgestudeerden en de evaluatie van de opleidingsonderdelen. De opbouw van major, minor, stage en eindproject laten de student toe om binnen zijn eigen interessesfeer zijn eigen leer- en vormingsproces mee te bepalen.

De commissie stelt vast dat niettegenstaande de zorg waarmee met de studiebelasting wordt omgegaan er toch nog sprake is van overbelasting. Ook mag niet uit het oog worden verloren opdrachten van de studenten goed op elkaar af te stemmen.

2.3.1.13 afgestudeerden

Zowel uit de bevraging van de afgestudeerden als uit de gesprekken die de commissie heeft gevoerd, blijkt dat er een grote waardering en tevredenheid is over de gevolgde opleiding. Hierbij wordt de stage als zeer leerrijk ervaren. Het niveau van de opleiding wordt als goed ervaren met een uitgebalanceerd evenwicht tussen conceptueel denken en een degelijke praktische vorming.

De commissie ondersteunt de vraag naar het behoud van een brede basiskennis en meer aandacht in het programma voor communicatie, leidinggevende managementvaardigheden en sociale vaardigheden.

De oud-studentenwerking kan en moet volgens de commissie meer geactiveerd en gestimuleerd worden. Dit komt tevens de promotie van de instelling en de instroom ten goede.

2.3.1.14 maatschappelijke dienstverlening

De maatschappelijke dienstverlening gebeurt vooral in samenwerking met het Land- en Tuinbouwcentrum Waasland waarmee een aantal activiteiten georganiseerd worden zoals proefveldwerking, fokveedagen, naschoolse vorming en studieavonden.

De naschoolse vorming sluit aan bij de beleidsdoelstellingen om permanente begeleiding opvolging en actualisatie te verschaffen aan afgestudeerden en geïnteresseerden uit het werkveld wat ook de wisselwerking tussen onderwijs en werkveld ten goede komt.

De commissie stelt voor om de eindprojecten die de studenten onder begeleiding uitvoeren nog meer uit te bouwen als maatschappelijke dienstverlening en deze ook aan de bedrijven te bezorgen. Ook dit zou een goede vorm van public relations zijn en komt de uitbouw van een kenniscentrum ten goede.

2.3.1.15 onderzoek

Binnen het kader van de samenwerking met het LTCW werd in de voorbije jaren een traditie opgebouwd inzake praktijkonderzoek. De proefveldwerking richt zich in hoofdzaak op akkerbouw en rundveehouderij (maïs). De studenten worden hierbij zeer nauw betrokken.

De uitbouw van het projectwerk van de studenten heeft eveneens de bedoeling om op kleine schaal onderzoeksprojecten in samenwerking met (stage)bedrijven op te starten en waar het mogelijk is, mee te werken aan technische publicaties in de vaktijdschriften.

De commissie stelt voor om ook los te komen van de proefveldwerking en samen met andere opleidingen binnen de hogeschool wetenschappelijk onderzoek verder inhoud te geven, gedacht wordt o.m. aan de richting Biochemie. Dit alles met het oog op de geleidelijke uitbouw in nauw overleg met het werkveld van een heus kenniscentrum.

2.4 Katholieke Hogeschool Zuid-West-Vlaanderen

inleiding

De Katholieke Hogeschool Zuid-West-Vlaanderen, hierna KATHO genoemd, is een multicategoriale hogeschool. KATHO is verspreid over vier vestigingsplaatsen, is onderverdeeld in zeven departementen en heeft een aanbod van 18 praktijkgerichte basisopleidingen met een ruim aanbod aan afstudeerrichtingen. Het Graduaat Landbouw en Biotechnologie (één-cyclus-opleiding) vormt samen met het Graduaat Verpleegkunde het departement HIVB (Hoger Instituut voor Verpleegkunde en Biotechnologie) binnen de Katholieke Hogeschool Zuid-West-Vlaanderen. De hogeschool telt 5300 studenten. Het departement is sinds 2000 gehuisvest in een vernieuwbouw en vormt de campus HIVB te Roeselare.

Op 1 januari 2001 telde de opleiding Landbouw en Biotechnologie 300 studenten, waarvan 120 eerstejaars.

De hogeschool maakt thans deel uit van de 'associatie K.U.Leuven', samen met de Katholieke Universiteit Brussel en tien andere hogescholen.

samenvatting

De commissie waardeert ten eerste de goede voorbereiding en het vlotte verloop van de visitatie met ondermeer de open en eerlijke gesprekken, de uitgebreide documentatie en constructieve sfeer. Zij dankt hiervoor de directie van de hogeschool en in het bijzonder het departementshoofd en de opleidingscoördinator. De commissie feliciteert overigens het gehele korps van onderwijzend en administratief personeel voor het degelijk zelfevaluatie-rapport dat het nadenken over kwaliteitszorg ongetwijfeld een flinke 'drive' heeft gegeven. De commissie verwacht dat op dit elan wordt doorgegaan. De commissie is zich bewust van het feit dat het zelfevaluatie-rapport dateert van 2001/2002, de visitatie heeft plaatsgevonden in 2002 en we nu reeds eind 2003 zijn ... Dit terugmeldingsrapport moet dan ook in dat tijds kader worden gezien. Inmiddels is de tijd niet blijven stilstaan en werden reeds nieuwe initiatieven genomen op basis van het zelfevaluatie-rapport en de mondelinge rapportering van de commissie.

Het departement Hoger Instituut Verpleegkunde en Biotechnologie (HIVB), met de opleiding Landbouw en Biotechnologie (300 studenten), behoort tot de Katholieke Hogeschool Zuid-West-Vlaanderen (KATHO). Het is een kwaliteitsvolle opleiding die over een goede accommodatie beschikt. De verhuis en de verbouwing hebben geleid tot een prachtige infrastructuur met ondermeer gespecialiseerde laboratoria en degelijk uitgeruste leslokalen.

De Campus HIVB te Roeselare ligt in een zeer intens landbouwgebied, wat in feite een perfecte ligging betekent. Deze unieke ligging moet de opleiding aansporen om nog ambitieuzer naar buiten te komen en zich meer te profileren.

Het Graduaat Landbouw en Biotechnologie biedt vijf keuze afstudeerrichtingen aan, met name Agro-industrie, Cel- en Genbiotechnologie, Groenvoorziening, Landbouw en Tuinbouw. De richting Tuinbouw is de kleinste en blijft behouden op uitdrukkelijke vraag van het werkveld, niettegenstaande het zeer beperkt aantal studenten. Deze optie wordt onderwijskundig en financieel verantwoord geacht door de specifieke organisatie van het onderwijs.

Als kwaliteitssystem werd voor het PROZA als een groeimodel gekozen. De commissie waardeert sterk de aanwezige onderwijskwaliteit die echter hoognodig globaal moet geborgen worden. Hiermee is men op de goede weg. De commissie hoopt dat in het streven naar steeds hogere kwaliteitsniveaus de eigenheid en de meer informele cultuur van de opleiding niet volledig in het gedrang komen door te formele procedures.

De opleiding wordt gedragen door een sterk betrokken en deskundig onderwijsteam dat wordt aangestuurd door een zeer gedreven departementshoofd en een zeer actieve opleidingscoördinator. Van hen krijgt het korps de gewenste ondersteuning maar ook de ruimte om op een creatieve manier professioneel te werken. Het is een dynamisch korps met een goede leeftijdscurve dat voortdurend wil/moet inspelen op maatschappelijke evoluties. Getuige hiervan o.m. de oprichting van een afstudeerrichting Cel- en Gentechnologie van hoogstaand niveau. Naast de opvolging van de bewegingen in het arbeidsveld, wordt in de mate van het mogelijke ingestaan voor maatschappelijke dienstverlening en wetenschappelijk onderzoek. Dit alles leidt echter tot een werkbelasting die echter dringend duidelijker in kaart moet worden gebracht.

De resultaten van de uitgevoerde nulmeting in het academiejaar 1999-2000 zijn achterhaald en stemmen niet meer overeen met de huidige bevindingen die voor een aantal items veel positiever uitvallen, o.m. inzake personeelstevredenheid. De commissie pleit dan ook voor een geactualiseerde meting.

De opleiding hanteert de gekleurde visie op onderwijs. Enerzijds is er het gemeenschappelijk polyvalent aanbod waarin de student van in het eerste jaar een kleur van specialisatie, binnen een polyvalentie opleiding wordt aangeboden. Dit resulteert in een ruim en misschien wel te divers vakkenpakket voor de docenten. Zij moeten zich polyvalent blijven opstellen en in team samenwerken, bovenop de eigen specialisatie. Eventueel door een clustering van verwante vakken bij éénzelfde docent kan hieraan worden verholpen. Er is een gewaardeerde professionalisering en onderzoekskundigheid in het team aanwezig wat resulteert in de geleverde maatschappelijke dienstverlening en wetenschappelijk onderzoek. Het is echter belangrijk voor de organisatie van deze werkzaamheden om hier meer mensen bij te betrekken en, indien mogelijk, hiervoor de nodige ruimte in het takenpakket vrij te maken.

Het deskundig ATP-personeel kan in een goed gestructureerde omgeving functioneren maar dient voldoende ondersteund te worden o.m. inzake informatisering. Mits beperkte bijkomende middelen en samenwerking kan de biblio/mediatheek verder worden uitgebouwd als een heus actief studielandschap. On-line verbindingen en samenwerking met andere bibliotheken kan de efficiëntie nog verhogen.

De onderwijsdoelstellingen van de opleiding zijn geënt op de behoeften van het werkveld. Dit gebeurt door veelvuldig contact en wederzijds overleg, een proces waarbij de stages en bedrijfsbezoeken een belangrijke plaats innemen. Bedrijfsbezoeken zijn structureel ingepland in het leerprogramma.

Aan de eisen die een niveau hoger onderwijs stelt aan onderwijskundig concept en uitwerking wordt ruimschoots voldaan. Toch dringt de commissie aan om vakoverschrijdende doelen nog explicieter te vermelden als onderwijsdoelstellingen in de cursussen en studiegids.

De brede toepassing van ICT in een sterk ondersteund proces van onderwijsinnovatie is een sterk punt van deze opleiding. De studieprogramma's zijn volgens de commissie echter (te) zeer gevuld en gesloten. De keuzemogelijkheden beperken zich tot vier studiepunten. Het zou de opleiding ten goede komen indien er een ruimer pakket aan keuzemogelijkheden wordt aangeboden. Dit zou tot een bredere vorming leiden. In principe zou het totale vormingspakket van de hogeschool als keuzemogelijkheid moeten kunnen aangeboden worden. Uiteraard stelt dit problemen bij de organisatie van de opleiding. De commissie stelt de vraag of hier niet kan aan tegemoet gekomen worden.

Enkele cursussen zijn nog te encyclopedisch en te gevuld waardoor de studeerbaarheid in het gedrang komt. Nochtans biedt de hogeschool een degelijke vorming en ondersteuning aan met betrekking tot het ontwikkelen van schriftelijk cursusmateriaal via het Katho-cursussjabloonsysteem. Het sjabloon geeft ruimte aan de student om via zelfwerkzaamheid de cursus te verwerken en vervolledigen.

Het systematisch invoeren van het Studie Informatie Document (SID) waardoor de transparantie inzake de vereisten voor het examens hoog is, wordt gewaardeerd door de studenten evenals de wijze en inhoud van examineren en de toepassing van het examenreglement.

De stages, de bedrijfsbezoeken en het afstudeerwerk worden door de studenten zeer goed beoordeeld en krijgen de hoogste score (5) in de PROZA-bevraging.

Wat echter internationalisering betreft, maken de studenten van de opleiding Landbouw en Biotechnologie bijna geen gebruik van de Europese programma's die de hogeschool aanbiedt. Daarentegen is er een actief beleid en participatie in buitenlandse stages die zowat overal in de wereld plaatsvinden.

De afgestudeerden evenals de vertegenwoordigers van het werkveld zijn tevreden met de opleiding. Als aanpassing van het curriculum worden door hen meer communicatieve vaardigheden en vreemde talen voorgesteld. Het stimuleren van een actieve(re) Alumni-werking met aanbod van navorming zou de opleiding ten goede komen.

2.4.1 bespreking per thema

2.4.1.1 beschrijving van het beleid en de kwaliteitszorg

De commissie herkent alle kenmerken van een lerende organisatie die gebaseerd is op het unitmanagementmodel. Deze heeft als doelstelling het creëren van meerwaarde met een maximale autonomie. Dit leidt concreet tot maximale bevoegdheden binnen de departementen, kwantitatief beperkte centrale diensten en het functioneren van projectgroepen waardoor de deskundigheid uit verschillende departementen wordt samengebracht. De projectgroepen zijn: Kwaliteitszorg, Onderwijsinnovatie, Interne en Externe Communicatie, Hogeschoolpastoraal, Vorming Training en Opleiding, Internationalisering, Mediathekeken, Studenten met een handicap, RHV-VO-PWO-MD, Studie- en studentenbegeleiding. Daarnaast functioneert er een Impulscentrum voor Onderwijsvernieuwing.

De hogeschool heeft een duidelijke opdrachtverklaring waarin o.m. gestalte wordt gegeven aan een welbepaalde visie betreffende laagdrempeligheid tussen docent en student in een bezield leer/leefomgeving.

De opdrachtverklaring van de KATHO luidt:

- Hogeschool onderwijs is de kernopdracht van de KATHO. Een team van medewerkers creëert samen met de studenten en het werkveld boeiende en stimulerende leeromgevingen voor praktijkgerichte opleidingen binnen het hoger onderwijs.
- Iedereen kan er vanuit leerervaringen op actieve wijze eigen talenten ontplooiën en zelfsturing ontwikkelen in functie van een leven lang leren.

- In dit leerproces is er ruimte voor waardenontwikkeling, ethische reflectie en zingeving. De KATHO wil aan het christelijk verhaal een eigentijdse plaats geven in het licht van een mondiale en multiculturele samenleving. Dit gebeurt in openheid en respect voor ieders overtuiging.
- Er wordt bijzondere aandacht besteed aan wie minder bevoorrecht is of moeilijke momenten doormaakt.
- Iedereen die bij de KATHO betrokken is, kan deze opdracht mee concretiseren. De bestaande basiskwaliteit vormt het vertrekpunt voor dit dynamisch groeiproces.
- In dit proces staan drie toetsstenen centraal; de waarde voor de student en de gediplomeerde, de waarde voor de medewerkers en de maatschappelijke waarde

Aan de professionalisering van de medewerkers wordt uitdrukkelijk gewerkt. De aandacht gaat in eerste instantie naar de beginnende docenten. Op maatschappelijk vlak wordt er gestreefd naar een kennisomgeving tussen werkveld en opleiding. Hierdoor ontstaat een kennistransitie waardoor het departement een kenniscentrum voor de omgeving wordt.

Het Graduaat Landbouw en Biotechnologie biedt vijf keuzerichtingen aan, met name Agro-industrie, Cel- en genbiotechnologie, Groenvoorziening, Landbouw en Tuinbouw.

Niettegenstaande de keuze vanaf het eerste jaar bepaald wordt, hebben de studenten een ruim pakket gemeenschappelijke vakken in het eerste jaar wat geleidelijk aan vermindert naar het derde jaar toe. De uitbouw van de richting Cel- en gentechnologie was een antwoord op de maatschappelijke evolutie en gewijzigde behoeften in de brede landbouw- en voedingssector. Vanuit een expliciete visie op onderwijs en om te beantwoorden aan de behoeften van de studenten en het werkveld werd geopteerd om naast een brede en gemeenschappelijke basisvorming vanaf het eerste jaar reeds de aanzet tot specialisatie (keuzerichting) te geven.

De commissie wijst op de kwetsbaarheid van de landbouwsector en waardeert de aandacht voor een beleid waarbij op de evoluties op maatschappelijk vlak inzake landbouwbeleid geanticipeerd wordt. Afgestudeerden moeten voldoende gewapend zijn om de nieuwe uitdagingen te kunnen aangaan en te kunnen inspelen op de nieuwe eisen van het werkveld. Zij moeten de ambassadeurs zijn van een vernieuwde en geactualiseerde maatschappelijke visie op landbouw en voeding en zich weerbaar kunnen opstellen ten aanzien van de actuele maatschappelijke kritiek. Overleg, afspraken en samenwerking met andere verwante opleidingen in binnen- en buitenland zijn aan te bevelen.

Een opleiding op hogeschoolniveau die soepel weet in te spelen op de evolutie in het beroepsveld moet voor de agrarische sector in zijn actuele evolutie, een geruststelling en een waarborg zijn.

2.4.1.2 concretisering kwaliteitszorg in de opleiding

De KATHO-kwaliteitszorg baseert zich op het EFQM-model, deze heeft de kenmerken van een 'groei-model'. De kernideeën zijn expliciet uitgewerkt in het zelfevaluatie-rapport. Wat de resultaten betreft scoort het departement voor vijf items op het niveau van de iso-norm (3) en is er voor de overige vier een duidelijk begin van systematiek aanwezig.

De commissie stelt vast dat het departement een duidelijk overzicht heeft van meetresultaten. Deze kwamen tot stand via de geëigende methode van PROZA waarbij een sterke docentenparticipatie aan de grondslag

lag. Als streefdoel op middellange termijn wordt het behalen van niveau drie vooropgesteld voor de vier items die tot nog toe lager scoorden. Dit betekent vooral het concreet invoeren van draaiboeken en vastleggen in procedures. Vooral het werken aan goed cursusmateriaal is hierbij een prioriteit.

De commissie waardeert de goede kwaliteit en de inspanning voor de borging van deze kwaliteit en herkent het sterk engagement en responsabilisering van alle betrokkenen.

Echter, de resultaten van de meting uitgevoerd in het academiejaar 1999-2000 zijn enigszins achterhaald en dienen daarom in hun juiste context te worden geplaatst. De score voor personeelstevredenheid stemt niet meer overeen met de huidige veel positievere realiteit. Het momentane karakter van de meting, met name midden in een curriculumhervorming, verhuis naar nieuwbouw en de verdere toename van de werkdruk hebben de perceptie inzake tevredenheid sterk beïnvloed. De commissie suggereert dan ook om zo snel mogelijk een nieuwe meting te doen om opnieuw over bruikbare resultaten te beschikken.

De commissie wijst tevens op de risico's om van het departement een papieren organisatie te maken waardoor procedures teveel de plaats zouden innemen van de heersende informele cultuur die door de medewerkers sterk gewaardeerd wordt.

Het departement beschikt over een concreet uitgewerkt verbeterplan ten aanzien van de acht departementsgebonden items, met name leiderschap, strategisch beleid, personeelsbeleid, middelen en samenwerking, kernprocessen, personeelstevredenheid, studententevredenheid, waardering van de maatschappij. In dit verbeterplan worden telkens op concrete wijze verbeteracties aangegeven. De commissie stelt vast dat dit verbeterplan zijn werk doet en dat hierdoor reeds een deel van de aangegeven verbeterpunten uit het zelfevaluatierapport gerealiseerd zijn.

Om de kwaliteitszorg te realiseren beschikt de hogeschool over een centraal aangestuurde projectgroep waarvan de opleidingscoördinator van het departement, tevens kwaliteitscoördinator, deel uitmaakt.

De opleidingscoördinator beschikt over een stevig draagvlak in de vorm van een opleidingsteam en de werking van de wekelijkse coördinatieraad en de maandelijkse stafvergadering. Zo geraakt iedereen optimaal betrokken bij het kwaliteitsdenken en uitvoering ervan. De vertaling van de kwaliteitszorg naar de concrete afstudeerrichtingen gebeurt door de (informele) verantwoordelijke van die richting.

De commissie drukt weliswaar haar zorg uit over het feit of de combinatie kwaliteitszorgcoördinator en opleidingscoördinator niet te belastend is, gezien de kwaliteitszorg voor de opleiding Verpleegkunde ook onder haar bevoegdheid valt

2.4.1.3 personeel

Het opleiding landbouw en biotechnologie binnen het departement HIVB beschikt over een docentenkorps bestaande uit vier docenten met een doctoraat, 17 docenten met een academisch diploma en drie docenten met een graduaatsdiploma. Verder wordt een opdracht van 0,15 VTE ingevuld door gastdocenten. Het ATP-korps bestaat uit vijf mensen die werken voor beide opleidingen.

Gezien de marktgebondenheid van de opleidingen wordt er een gericht en gespreid aanwervingsbeleid gevoerd.

De te beperkte en gesloten enveloppefinanciering laat geen expliciet promotiebeleid toe, wat een beperking inhoudt voor de HRM (Human Resource Management) van een hogeschool. Wel wordt er vanuit de HRM-gedachte geöpteerd om te investeren in de werkfaciliteiten voor de hele groep eerder dan systematisch op premies en individuele beloningen over te gaan.

Elk personeelslid dat beheerder is van zijn opdracht en met een duidelijke taakomschrijving, heeft geregeld een functioneringsgesprek met het departementshoofd samen met de opleidingscoördinator. Onder andere de gegevens vanuit de gesystematiseerde en anonieme studentenbevraging evenals het cursusmateriaal zijn onderdeel van een regelmatig functioneringsgesprek

De decretale evaluatie heeft in 2000 voor alle medewerkers plaatsgevonden. De gevolgde procedure bleek voor ruim 80 % groeibevorderend en positief. De lage drempel tussen departementshoofd, departementscoördinator en opleidingscoördinator, docenten en ATP maken dat er op een snelle en informele wijze informatie en feedback wordt doorspeeld. De medewerkers ervaren de ruimte voor initiatief.

De commissie adviseert om de werkbelasting bij het personeel te meten en de werkdruk onder controle te brengen. Het zou waardevol zijn het systeem van departementale participatie (departementale raad en overlegcomité) van anderen uit verder uit te bouwen

Het departement maakt deel uit van een hogeschool met een gestructureerd vormingsbeleid. De projectgroep Vorming Training en Opleiding van de hogeschool ontwikkelt een uitgebreid vormingsaanbod zowel inter- als intradepartementaal. Dit vormingsaanbod is gebaseerd op een tweejaarlijks behoeftenonderzoek bij de medewerkers en richt zich op de verschillende vormingsdomeinen: vaktechnisch, vakdidactisch, teamvorming en agogische vorming.

De te hoge werkdruk verhindert dat docenten volwaardig ingaan op het aanbod van vorming en bijscholing. De commissie hoopt dat hier een mouw aan wordt gepast, bijvoorbeeld door het opzetten van een beurtrol.

Vanuit de onderwijskundige visie binnen de hogeschool en het Departement worden alle docenten gestimuleerd om onderwijsvernieuwing te integreren in hun onderwijsopdracht. De eigen professionele aard van dit onderwijs maakt echter dat er een sterke integratie tussen theorie en praktijk moet zijn.

Vanuit het personeelsbeleid wordt polyvalentie in de deskundigheid van docenten vooropgesteld om teamwerk te promoten en brede inzetbaarheid toe te laten. Uit de gesprekken met de docenten bleek dat deze optie werkzaam is niettegenstaande dit veel inspanning vraagt. De meeste docenten zijn dan ook betrokken bij theorie én praktijk vanuit de lesopdrachten en de stagebegeleiding. De directe band met het werkveld zorgt voor een permanente updating van kennis en vaardigheden. De inschakeling in projecten voor maatschappelijke dienstverlening versterkt dit proces.

Onderzoeksprojecten (o.a. IWT) illustreert de onderzoekskundigheid die in de opleiding aanwezig is. De commissie raadt aan dat meer docenten actief zouden betrokken worden bij het toegepast wetenschappelijk onderzoek. Onderzoek moet in de opdracht mee worden verrekend.

Het ATP-personeel beschikt over een grote technische administratieve en organisatorische deskundigheid. De departementscoördinator is gedreven. Er kan worden gewerkt in een goed gestructureerde omgeving.

De commissie beveelt echter ondersteuning aan op gebied van multimedia en informatica. Ook moet permanent worden gepeild of de geboden infrastructuur (open leercentrum - openingsuren) voldoende bereikbaar is voor de gebruikers.

2.4.1.4 materiële en financiële randvoorwaarden

De opleiding is gehuisvest in een (ver)nieuwbouw die ruimte biedt voor een stimulerende leer- en leefomgeving. Door samenwerking met het Praktijkcentrum voor Land- en Tuinbouw beschikt de opleiding over accommodatie voor praktijklessen.

Computerfaciliteiten worden uitgebreid. Het departement beschikt eveneens over twee accommodaties voor videoconferencing. De studenten beschikken over een eigen e-mailadres.

De commissie vindt dat mits een beperkte investering en ondersteuning van de docenten de mediatheek als heus studielandschap en leercentrum nog beter kan worden uitgebouwd o.m. met meer actieve werkvormen. Docenten moeten actiever worden betrokken bij het integreren van de biblio/mediatheek als studielandschap in hun onderwijs.

Het moet mogelijk zijn om via samenwerking met andere instellingen in binnen- en buitenland de efficiëntie van de mediatheek nog te verhogen.

Tenslotte pleit de commissie voor een ruimere accommodatie voor docenten.

2.4.1.5 onderwijsdoelstellingen

Vanuit haar decretale opdracht wil de KATHO praktijkgerichte opleidingen aanbieden, met name stielmannen/vrouwen vormen die direct kunnen worden ingezet in het middenkader.

In die zin gaat het om een beroepsopleiding waar de student van practica en grondig begeleide stages het werkveld leert kennen en waarvoor hij uit de theoretische vorming de nodige achtergrond krijgt om inhoudelijke en inzichtelijk te werken.

Het management van de hogeschool kiest voor een onderwijssysteem waar de nadruk ligt op interne sturing bij de student, studenten leerbewust maken, voorzien van zelfstudiepakketten, afstandsleren,...;

Binnen deze onderwijsvisie is uitdrukkelijke aandacht voor een brede persoonsvorming die, naast beroepsgericht, ook bestaansgericht is met aandacht voor collegialiteit, teamgerichtheid, verantwoordelijkheid, eerlijkheidszin en flexibiliteit. De departementale pastorale werking stimuleert het engagement en de reflectie.

Wat de afstemming van de onderwijsdoelstellingen van de opleiding op het hoger onderwijs betreft stelt de commissie vast dat er op impliciete wijze gewerkt wordt aan vakoverschrijdende doelstellingen die karakteristiek zijn voor het één-cyclus onderwijs.

Uit de inhoud van hoorcolleges, practica, stagebundels en uit de ervaringen van zowel studenten, afgestudeerden, stagementoren (werkveld) en stagebegeleiders (opleiding) ging de commissie na of de studenten:

- zelfstandig taken kunnen uitvoeren als beginnend beroepsbeoefenaar (*professionalisering*);
- kennis, inzichten, houdingen en vaardigheden geïntegreerd hebben vanuit het perspectief van beroepsmatig handelen (*multidisciplinair en geïntegreerd*);
- kennis inzichten en vaardigheden toepassen in uiteenlopende beroepssituaties (*transfer en brede inzetbaarheid*);
- kunnen omgaan met vraagstukken waarvan het probleem niet op voorhand duidelijk is omschreven en waarop standaardprocedures niet van toepassing zijn (*creativiteit en complexiteit in handelen*);
- complexe probleemsituaties definiëren en analyseren (*probleemgericht handelen*);

- realistische doelen stellen, werkzaamheden planmatig aanpakken en reflecteren op het beroepsmatig handelen (*methodisch en reflectief denken en handelen*);
- in staat zijn om in een team samen te werken in een arbeidsorganisatie en hierin op een efficiënte manier te communiceren (*sociaal-communicatieve bekwaamheid*);
- eenvoudige leidinggevende en managementtaken kunnen uitvoeren (*basiskwalificering managementfuncties*).

De commissie hecht zeer veel belang aan deze vaardigheden omdat zij essentieel zijn voor een opleiding hoger onderwijs. Zij is van oordeel dat deze doelstellingen grotendeels worden gerealiseerd dankzij de grote inzet van de individuele docenten onder impuls van de opleidingscoördinator en departementshoofd. De doelstellingen zijn echter niet expliciet geformuleerd en geconcretiseerd in eindtermen, waardoor het geheel erg kwetsbaar wordt bij wisselingen in het docentenkorps. Uit de gesprekken met afgestudeerden kwam wel de vraag naar meer kennis en vaardigheid inzake leidinggeven en uitvoeren van managementtaken naar voor. De commissie vraagt dan ook dat daar in de opleiding de nodige aandacht zou worden aan gegeven omdat vele afgestudeerden op eenvoudige (lees: lagere) leidinggevende functies terecht komen. Ook vraagt de commissie dat in de opleiding in meerdere mate het 'kritisch denken' zou worden bijgebracht. Afgestudeerden vinden dat zij vaak niet weerbaar genoeg gemaakt zijn om in een steeds kritischer wordende maatschappij te functioneren.

Dus, de commissie dringt aan om de vakoverschrijdende doelen nog explicieter te vermelden als onderwijsdoelstellingen in de cursussen en studiegids.

Gelet op haar ligging beschikt de opleiding over goed uitgebouwde formele en informele communicatielijnen met het werkveld. Er is frequente en wederzijdse communicatie op alle niveau's. De intense samenwerking met het Praktijk Centrum voor Land- en Tuinbouw (PCTL) is daar niet vreemd aan.

Wat de afstemming van de opleidingsdoelstellingen op het werkveld betreft ontving de commissie vanuit dat werkveld alleen maar positieve signalen. In de departementale raad zetelen twee vertegenwoordigers uit het beroepsveld. Zij moeten over deze afstemming waken. Door middel van de stagebegeleiding en de contacten met de stageverlenende bedrijven is er een goede doorstroming en feedback vanuit het werkveld. Tal van vakdocenten zijn buiten de hogeschool actief in de sector, docenten zetelen in overleggroepen binnen de sector en docenten geven opleiding en organiseren studie- en demodagen voor het werkveld.

De commissie sluit zich aan bij de voorstellen vanuit het werkveld om de volgende elementen aan te bieden en/of verder uit te diepen:

- communicatieve vaardigheden,
- managementtechnieken,
- talenkennis,
- meer economische vorming,
- internationale ervaring.

Een al dan niet verplichte buitenlandse stage (zie ook verder) zou reeds in belangrijke mate tegemoet komen aan enkele van deze bekommernissen. De commissie noteert dat deze vragen vanuit het werkveld zeer gelijklopend zijn met de bekommernissen die ook door de afgestudeerden werden geformuleerd en sterk overeenkomt met wat zij in de andere gelijkaardige opleidingen in Vlaanderen te horen kreeg.

2.4.1.6 opleidingsprogramma: opbouw en inhoud

De specifieke onderwijsdoelstellingen van de opleiding kaderen in de overkoepelende onderwijsvisie van de hogeschool. De belangrijkste accenten zijn samengevat:

- een praktijkgerichte opleiding die leidt tot een beroepsopleiding waar de student het werkveld heeft leren kennen en waarvoor hij van uit de theoretisch vorming de nodige achtergrond heeft gekregen en inzichtelijk problemen kan aanpakken;
- aandacht voor interne sturing bij de student, studenten leerbewust maken, voorzien van zelfstudiepakketten, afstandsleren,...;
- onderwijsvernieuwing.

In de opleiding wordt gestreefd naar een evenwicht tussen een breed en een polyvalent curriculum versus specialisatie. Dat is niet eenvoudig omdat de meningen hierover verdeeld zijn, ook binnen de commissie. Waar ligt precies het evenwicht? Het blijft dansen op een koord.

Verder is er een intense betrokkenheid van het werkveld en/of universiteit bij het tot stand komen van de curricula. Er is een permanente evaluatie en bijsturing van het curriculum op basis van intern overleg.

Hoe dan ook beveelt de commissie aan dat men een duidelijker zicht zou hebben op de studielast. Er moet een evenwichtige spreiding zijn tussen lessen en opdrachten.

Wat de ondersteuning van vaardigheden die het maatschappelijk en beroepsmatig functioneren betreft ligt een grote verantwoordelijkheid bij de stagebedrijven en de stagebegeleiders. Echter, zelfevaluatie van de student op zijn stage en het versterken van zijn interne sturing via de eigen leerdoelen kan daar ook sterk toe bijdragen. De commissie vraagt dat expliciete aandacht voor sociale en communicatieve vaardigheden aanwezig zouden zijn.

De evolutie in de landbouw moet op de voet worden gevolgd. Verbreding van de landbouwsector dient zich te weerspiegelen in het curriculum en/of cursussen.

De commissie herhaalt dat het opleidingsprogramma te gevuld en/of te gesloten is (zie ook hoger). In het basispakket zitten vakken die, volgens de commissie ook in een keuzepakket zouden kunnen thuishoren. Er zijn slechts vier studiepunten voorzien voor keuzevakken. De commissie vindt dat weinig.

Vandaar de aanbeveling voor een ruimer pakket keuzevakken met meer studiepunten. Ook vakken uit andere opleidingen zouden in aanmerking moeten kunnen komen.

Wat flexibele leerwegen betreft hebben de hogeschool en het departement ervaring opgedaan in de lerarenopleiding en in de opleiding Verpleegkunde. Een deel van de opleiding wordt immers in modulaire vorm aangeboden (projectperioden). Door het aanbieden van modulaire pakketten kunnen ook meer zij-instromers deelnemen aan de opleiding.

Het niveau en de inhoud van de opleidingsonderdelen beantwoordt aan de eisen die gesteld worden aan het één-cyclus-onderwijs. Opleidingsonderdelen die samenhangen worden echter best door éénzelfde docent gegeven. Dit verhoogt de mogelijkheid tot specialisatie. Actualisatie van de leerstof moet een blijvende zorg zijn en wordt liefst geïntegreerd in het cursusmateriaal

2.4.1.7 afstudeerwerk en/of werkveldervaring

Alle studenten lopen drie verschillende stages van 30 dagen gespreid over het tweede en derde jaar en komen telkens met twee of drie stageplaatsen in contact. De studenten van de afstudeerrichtingen Landbouw, Tuinbouw, Agro-industrie en Groenvoorziening doen een seizoensgebonden stage. De studenten van Cel- en genbiotechnologie doen een projectstage die aaneengesloten is.

De appreciatie van de stages scoort fase 5 in de bevraging volgens het PROZA-model.

De commissie suggereert dat het gegevensbestand van de stages zou worden geoptimaliseerd. Ook moet dringend de relatie tussen stageverslag en eindwerk uitgeklaard worden.

Naast een productevaluatie moet ook een procesevaluatie worden ingevoerd. Studenten moeten ook worden begeleid bij het reflectief leren.

2.4.1.8 internationale dimensie

De hogeschool voert het motto dat elke student tijdens zijn opleiding één internationale ervaring moet hebben. De opleiding vult dit in met een verplichte eindejaarsstudiereis naar het buitenland en met stimulering van buitenlandse stages, bezoeken van buitenlandse studenten. Stageplaatsen liggen verspreid over bijna de hele wereld. De participatiegraad aan buitenlandse stages bedraagt 6 tot 7 %. Dat moet nog toenemen. De commissie vraagt dat doelstellingen worden vooropgesteld. De commissie vraagt ook dat meer docenten bij internationalisering zouden worden betrokken.

De commissie stelt voor om vaste samenwerkingsverbanden met buitenlandse instellingen op te bouwen. De opleiding heeft sinds een paar jaar het ECTS-systeem ingevoerd, in overeenstemming met de richtlijnen van de hogeschool. Een consequente toepassing van het European Credit Transfer System voor alle opleidingsonderdelen is een sterke troef voor de opleiding.

Samengevat kan worden gezegd dat op het niveau van de hogeschool een duidelijke visie op internationalisering bestaat en in de nodige dienstverlening en ondersteuning wordt voorzien, echter niet steeds op de maat van de opleiding Landbouw en Biotechnologie. In tegenstelling tot andere departementen en opleidingen wordt door de opleiding dan ook minder op het aanbod ingespeeld maar wordt een eigen net van buitenlandse contacten en stagebedrijven uitgebouwd dat meestal student- en/of docentafhankelijk is. Dat heeft mede te maken met de eigenheid van de sector die meer steunt op informele en bilaterale buitenlandse contacten. Hoe dan ook is aanzet tot internationalisering zeer duidelijk gegeven. De commissie meent echter dat er dringend werk moet worden gemaakt van een meer stimulerend beleid inzake internationalisering dat ingebed wordt in het curriculum. Dit moet zich op lange termijn vertalen in een grotere studentenparticipatie aan internationalisering dan nu het geval is, in meer docentenuitwisseling en ruimere samenwerking met meerdere buitenlandse instellingen. De commissie ziet internationalisering echter ook in activiteiten binnen de muren o.m. meer aandacht voor de internationale dimensie in cursussen en sociale activiteiten. De commissie is van oordeel dat niets in de weg staat om (ook) daar werk van te maken en een gezamenlijke visie hieromtrent uit te bouwen. De commissie benadrukt nogmaals dat internationalisering niet noodzakelijk in het buitenland hoeft plaats te vinden.

2.4.1.9 leersituatie

De onderwijsvormen bestaan uit hoorcolleges voor theorie, practica, groepswork, projectwork in module aanbod, zelfstudie, stages. Er wordt aan relatief grote groepen les gegeven. Dat gebeurt ook op actieve manier. Het inlassen van actieve werkvormen in het studielandschap is aan te bevelen. Hiervoor moet het studielandschap verder worden uitgebouwd tot een 'leerwerkplaats'. De commissie vraagt ook naar een methodiek inzake groepswork vooral wat begeleiding en beoordeling betreft.

Gebruik van ICT-toepassingen is sterk geïntegreerd.

Vanuit de hogeschool wordt gestreefd naar uniformiteit in het cursusmateriaal wat vormgeving en studeerbaarheid betreft. Hiervoor wordt de nodige macro ter beschikking gesteld. Het is de bedoeling dat alle docenten hun cursus hierop afstemmen.

Een aantal cursussen beantwoordt immers (nog) niet aan een goede studeerbaarheid. Ze zijn te encyclopedisch, bevatten (teveel) copies uit andere cursussen en zijn slecht gestructureerd. Duidelijke inhoudstafel, paginering en literatuurlijst moeten worden ingevoegd. De cursussjabloon zou moeten regel zijn.

2.4.1.10 toetsing en evaluatie

Door gebruik van een studie-informatie-document (SID) is de evaluatie transparent. De examenreglementering wordt zeer strict gevolgd. Er zijn bijna geen klachten. Evaluatiesystemen worden getoetst op hun onderwijskundige relevantie.

Studenten hebben inspraak bij het opstellen van de examenrooster. De commissie dringt er echter op aan dat studenten tijdig de examenschikking zouden krijgen. Informatie over wijzigingen moet beter bekend worden gemaakt.

Bij evaluatie van stages moet naast productevaluatie (werk) ook een procesevaluatie (leren) voorzien worden. De commissie apprecieert het systeem van zelfevaluatie door de studenten.

Tenslotte moet erover gewaakt worden dat beoordeling van groepswork transparant geschiedt.

2.4.1.11 studie- en studentenbegeleiding

De opleiding wordt vooral gevolgd door TSO-studenten (222), in mindere mate door studenten afkomstig uit het ASO (57). BSO-studenten vormen eerder een uitzondering (9). Bij het intakegesprek wordt zeer veel aandacht besteed aan informatie in verband met de verschillende keuzerichtingen, eveneens aan de motivatie en de verwachtingen van de student.

De begeleiding van de eerstejaars gebeurt door middel van een coach. Er zijn proefexamens en practica die modulair zijn georganiseerd. Daarnaast kan de student een beroep doen op monitoraten voor fysica en chemie.

De commissie vraagt dat een systematische pedagogische en didactische onderbouw zou worden voorzien voor de studie- en studentenbegeleiders. Ook dat zij voldoende tijd ter beschikking zouden krijgen.

De commissie pleit voor een meer ambitieuze profilering naar buiten toe zonder hierbij noodzakelijk in het water van de gelijkaardige opleidingen in Vlaanderen te vissen. Het Graduaat Landbouw en Biotechnologie in Roeselare moet zich ervan bewust zijn dat het zich in het belangrijkste recruiteringsgebied voor deze opleiding bevindt! Zelfs rekening houdende met de wijzigingen in het landbouwbeleid en de mogelijke invloed ervan op de tewerkstelling in de primaire sector.

2.4.1.12 studeerbaarheid en studierendement

Het hoge slaagcijfer (74 %) werd zeker mede bepaald door de intensieve manier waarop de studenten begeleid worden en dit zowel tijdens de lessen, practica en stages als door de gerichte studiebegeleiding (o.a. proefexamens, remediëringsweken, heroriëntering na partiële examens).

De commissie vraagt dat de nodige aandacht zou worden besteed aan een goede (lees: betere) spreiding van de opdrachten van de verschillende opleidingsonderdelen. Dat moet een permanente zorg zijn. Hiervoor is voorgaand overleg onder collega's nodig.

2.4.1.13 afgestudeerden

De bevraging van de afgestudeerden leverde een zeer hoge tevredenheid (92 %) over de opleiding op. Vraag is of afgestudeerden niet meer/beter kunnen worden ingeschakeld in de profilering en promotie van de opleiding. Zij kunnen ook als gastsprekers optreden. De relatie met de afgestudeerden moet echter een win-winsituatie zijn. Zij zijn immers uit op post hogeschoolvorming en voortgezette opleiding. De commissie dringt op de eerste plaats aan om een Alumniwerking op te zetten of te activeren.

De tewerkstelling van de afgestudeerden van de richting Cel-en genbiotechnologie moet goed in het oog worden gehouden. De opleiding moet vooral hier de vinger aan de pols houden. Waar komen afgestudeerden terecht? Wat zijn de mogelijkheden? Wat is de evolutie op die arbeidsmarkt?

2.4.1.14 maatschappelijke dienstverlening

Er is een sterke verwevenheid tussen docentenkorps en beroepsveld. Met betrekking tot maatschappelijke dienstverlening moet een hechtere structuur op punt worden gezet zodat de opleiding als een heus kenniscentrum dienst kan doen zonder daarbij in het vaarwater te komen van provinciale onderzoeksinstituten in de buurt. De competenties van de docenten liggen immers ook op ander vlakken. Het zijn deze die meer moeten worden uitgespeeld. De commissie vindt dan ook dat de opleiding zich op dit vlak sterker moet/kan profileren. De samenwerking met het Praktijk Centrum voor Land en Tuinbouw (PCLT) is historisch en dan ook de basis voor de maatschappelijke dienstverlening. De commissie is echter van mening dat er hier meer in zit, zeker sinds de jongste curriculumwijzigingen waardoor nieuwe competenties werden aangetrokken.

De commissie vindt trouwens ook dat uit de projecten van toegepast wetenschappelijk onderzoek in dit verband meer 'spin-off' kan gehaald worden.

2.4.1.15 onderzoek

Toegepast wetenschappelijk onderzoek is geïntegreerd in de opleiding en de resultaten worden verwerkt in de inhoud van de cursussen. IWT- en andere projecten zijn in uitvoering of staan op stapel. Docenten hebben duidelijk de weg gevonden. De commissie verwacht dan ook dat zij daar de nodige ruimte voor krijgen. Vraag is ook in hoeverre meer op de ondersteuning en expertise van de centrale diensten van de hogeschool een beroep kan worden gedaan voor het invullen van dossiers.

De commissie is ook van mening dat meer docenten moeten betrokken worden bij het onderzoek. Tot nog toe is deze opdracht nog te veel docentafhankelijk. De commissie mist een globale strategie.

2.5 Provinciale Hogeschool Limburg

inleiding

De Provinciale Hogeschool Limburg, vanaf nu PHL genoemd, is een officieel gesubsidieerde hogeschool met het provinciebestuur van Limburg als inrichtende macht. Decretaal zijn de bevoegdheden voornamelijk geconcentreerd bij de inrichtende macht. Door de omvorming van de hogeschool tot autonoom provinciaal overheidsbedrijf heeft de inrichtende macht, dat zijn Provinciebestuur en Bestendige Deputatie, haar bevoegdheden grotendeels gedelegeerd aan een Raad van Bestuur die de dagelijkse leiding op haar beurt heeft toevertrouwd aan een directiecomité met de algemeen directeur, tevens afgevaardigd beheerder, als voorzitter.

De PHL verstrekt onderwijs in zes studiegebieden verspreid over vier campussen (één vestigingsplaats). De hogeschool bestaat uit 5 departementen, met name Lerarenopleiding (170 st.), Biotechniek (114 st.), Handelswetenschappen en Bedrijfskunde (1900 st.), Gezondheidszorg (700 st.), Architectuur en Beeldende Kunst (600 st.), 15 basisopleidingen, waarvan 4 twee-cycli-onderwijs, 5 voortgezette opleidingen en 5 posthogeschool programma's. De departementen zijn samengesteld op basis van de studiegebieden. Zo behoort de opleiding Landbouw en Biotechnologie, als enige opleiding, tot het Departement Biotechniek. Meteen is dit departement ook het kleinste broertje in de groep.

De hogeschool telde op het ogenblik van de opmaak van het zelfevaluatie-rapport 3900 studenten en 371 personeelsleden waarvan 52 ATP, 285 OP en 34 contractuele medewerkers

De hogeschool maakt deel uit van een associatie met de transnationale universiteit (LUC en Maastricht)

De opleiding Landbouw en Biotechnologie is gegroeid uit het secundair landbouwonderwijs (PIBO te Tongeren) en werd in 1987 opgestart als een afdeling van het Provinciaal Hoger Handelsinstituut (PHHI) te Hasselt. Na de fusie in 1994 werd toestemming gevraagd om de lessen in Tongeren te mogen blijven organiseren op de landbouwcampus van het Provinciaal Instituut voor Biotechnisch Onderwijs (PIBO). Dit is uitzonderlijk. Een afzonderlijke vestiging is decretaal slechts mogelijk indien ze over minstens 200 studenten beschikt, wat zeker niet het geval was. Er werd echter toepassing gegeven in het belang van het praktijkonderwijs. De officiële vestiging is echter Hasselt.

De opleiding telt 114 studenten. Hiervoor zijn 10,15 FTE's te werk gesteld, inclusief het departementshoofd, en verdeeld over 23 personeelsleden waarvan negen vrouwen en veertien mannen.

Bij de oprichting werden aanvankelijk vier keuzerichtingen aangeboden, met name Akkerbouw, Tuinbouw, Agromarketing en Veeteelt. Na de recente curriculumaanpassing worden binnen de opleiding volgende vier afzonderlijke afstudeerrichtingen georganiseerd op twee verschillende locaties met name in Diepenbeek (Biotechnologie) en in Tongeren (Groenmanagement, Fruitteelt en Landbouw).

samenvatting

De commissie waardeert ten eerste de goede voorbereiding en het verloop van de visitatie met ondermeer de open en eerlijke gesprekken, al was dat gelet op de spanningen die er zijn binnen de hogeschool over de

toekomst van de opleiding bestaan niet steeds eenvoudig. De commissie waardeerde de uitgebreide documentatie en constructieve sfeer tijdens de visitatie. Zij dankt hiervoor de directie van de hogeschool en in het bijzonder het zeer gedreven departementshoofd, tevens opleidingscoördinator en kwaliteitscoördinator. De commissie feliciteert het gehele docentencorps voor het degelijke zelfevaluatierapport dat het nadenken over kwaliteitszorg ongetwijfeld een bijkomende 'drive' heeft gegeven. De commissie verwacht dat op dit elan wordt doorgegaan. De commissie is zich bewust van het feit dat het zelfevaluatierapport dateert van 2001/2002, de visitatie heeft plaatsgevonden in 2002 en we nu reeds eind 2003 zijn ... Dit terugmeldingsrapport moet dan ook in dat tijds kader worden gezien. Inmiddels is de tijd niet blijven stilstaan en hoopt de commissie dat de rust in het departement is weergekeerd wat de kwaliteitszorg beslist (nog meer) moet ten goede komen.

Tijdens de visitatie is de commissie geconfronteerd geworden met het aanwezige spanningsveld tussen de verschillende niveaus van deze onderwijsinstelling met betrekking tot de toekomst van de opleiding. De commissie heeft begrip voor de aanleiding van dit spanningsveld. De parameters die worden gehanteerd door de beide niveaus, met name de hogeschool en het Departement, zijn immers niet steeds dezelfde met verschillen in interpretatie en toekomstvisie voor gevolg. De commissie hoopt dat er snel duidelijkheid komt zowel voor het personeel als voor de (toekomstige) studenten en dus voor de opleiding in haar geheel. De commissie neemt echter geen standpunt in en heeft zich, wat dit spanningsveld betreft, geconcentreerd op haar taak. Onder meer werd nagegaan of dit spanningsveld gevolgen heeft voor de kwaliteitszorg van de opleiding. De commissie feliciteert de docenten voor hun inzet in deze moeilijke (lees: onzekere) situatie. Deze getuigt van een grote verantwoordelijkheidszin.

De noodzakelijke bekommernis over de onderwijskwaliteit wordt op uitstekende wijze aangestuurd vanuit de hogeschool. Binnen de hogeschool is dit (zeer kleine) departement Biotechniek trouwens voortrekker geweest in het kwaliteitsdenken. Het departement beschikt dan ook over veel meetgegevens. De bekommernis van de commissie heeft meer te maken met het teveel dan met te weinig meetresultaten. Naar de toekomst toe moet er dan ook zeker op meer continuïteit worden gelet opdat de PDCA-cirkel wel degelijk rond zou geraken. Verbeterdoelen moeten daadwerkelijk worden opgevolgd. Inzake stage en stagebegeleiding daarentegen stelt de commissie vast dat het hele proces wel degelijk reeds wordt doorlopen.

Op gebied van personeel is er een zeer goede mix aanwezig zowel wat leeftijd als geslacht betreft. Dat houdt een grote flexibiliteit in. Wat die flexibiliteit betreft, waarschuwt de commissie nochtans dat deze niet oneindig is. Het personeel speelt graag in op onderwijsvernieuwingen en wordt hiertoe sterk gemotiveerd door het departementshoofd.

Het is onnodig te zeggen dat er een sterke betrokkenheid is van het personeel. Het is echter een klein team waarbij moet worden opgelet dat de 'rek' er uit geraakt. De commissie maakt zich hierover zorgen. Er moet immers ruimte blijven voor verdere professionalisering en bevordering van de deskundigheid van de docenten en ... actualisering van de cursussen. De commissie heeft echter niets aan te merken over de vakdeskundigheid van de docenten maar is wel bezorgd over de duurzaamheid ervan. Te frequente veranderingen van het curriculum slopen immers (te) veel energie op. Er moet daarom voldoende incubatietijd worden voorzien voor vernieuwing.

De commissie onderlijnt dat de zeer vergaande faciliteiten inzake computergebruik en ICT-toepassing, ook op de eerder afgelegen Campus Tongeren (!), een zeer sterk punt is. Ook hier heeft het departement zeer snel op het aanbod van de hogeschool ingespeeld.

Naast hogervermelde bezorgdheden heeft de commissie nog volgende bemerkings en suggereert zij o.m. volgende verbeterpunten (zie ook per thema):

- De nabijheid van een secundaire land- en tuinbouwschool (PIBO) waardoor weliswaar van praktijkfaciliteiten en van een belangrijke instroom gebruik kan worden gemaakt mag niet beklemmend werken. Het Graduaat Landbouw en Biotechnologie moet erover waken uit een mogelijke greep van het secundair onderwijs te blijven (o.a. bibliotheek). Het graduaat zelf moet zich voldoende kunnen profileren, ook naar buiten toe. Iedereen spreekt immers van het PIBO. Docenten moeten zich bewust blijven van het onderscheid tussen beide niveaus van onderwijs en daar ook naar handelen, zeker zij die in beide niveaus een opdracht hebben.
- Wat de onderwijsdoelstellingen betreft, is er enige bezorgdheid bij de commissie over het feit dat de drang om te overleven de doelstellingen zou overschaduwen.
- Vertegenwoordigers van het werkveld die door de commissie werden ondervraagd opteren voor de keuzerichtingen 'Groenmanagement' en 'Fruiteelt'. Voor de richting 'Biotechnologie' is het echter nog te vroeg om een oordeel te vellen. commissie suggereert om de vinger aan de pols van het werkveld te houden. De stagebedrijven zijn hiervoor zeer belangrijk.
- Kunnen door zo'n klein team van docenten zoveel vakken op een kwaliteitsvolle manier worden gegeven? De commissie verwacht dat er verbetering zal komen wanneer, als gevolg van onderwijsinnovatie, studenten meer aan persoonlijke kennisverwerving zullen doen.
- Docenten moeten tijd kunnen vrijmaken door minder contacturen voor de andere taken die in het Hoger Onderwijs thuis horen zoals onderzoek, internationalisering, maatschappelijke dienstverlening. De commissie is overigens van mening dat ook (meer) aandacht zou moeten kunnen gaan naar deze opdrachten. De vraag is echter of dat gelet op de huidige belasting mogelijk is.
- Inzake stagemogelijkheden moet nagegaan worden of er geen verbreding van mogelijkheden kan worden gevonden.
- Internationalisering is een vrij zwak punt. Op het vlak van de hogeschool wordt daar nochtans flink werk van gemaakt. Er wordt aangedrongen om ook daar toch de nodige aandacht voor te hebben. Er zijn immers docenten met internationale ervaring die het geheel kunnen trekken.
- Afgestudeerden moeten de weg terugvinden naar de opleiding.
- Er moet dringend werk worden gemaakt van duidelijkheid over de toekomst van de opleiding. Dit hangt uiteraard samen met de leefbaarheid van het departement dat duidelijk onvoldoende studenten heeft om vlot rond te draaien.
- Het departement moet zich dan ook beter profileren en, waar mogelijk, nieuwe uitdagingen opnemen door verder in te spelen op verschuivingen binnen de brede landbouwsector. De commissie denkt o.m. aan het toenemend belang van de tweede pijler van het Europees landbouwbeleid voor Limburg en omgeving, met name het plattelandsontwikkelingsbeleid.

2.5.1 bespreking per thema

2.5.1.1 beschrijving van het beleid en de kwaliteitszorg

De opleiding Landbouw en Biotechnologie beoogt in een driejarige opleiding gegradueerden te vormen in Landbouw en Biotechnologie met een brede praktische beroepskennis die gesteund is op een wetenschappelijke basis. De opleiding is sterk gericht op een algemene basisvorming en is vaardigheids- en competentiegericht. De opleiding wordt geconcretiseerd binnen een voldoende ruime specialisatie zodat beginnende beroepscompetenties gerealiseerd worden voor bepaalde sectoren. Opdrachtgestuurd onderwijs (OGO) en projectonderwijs, met behulp van het laptopproject, dragen bij tot de transfercapaciteit van de studenten waardoor ze ook inzetbaar zijn in sectoren die buiten hun specialisatie vallen. Dat is in de huidige context van de problematiek in land- en tuinbouw niet onbelangrijk.

De totale studieomvang van een studiejaar bedraagt 60 studiepunten wat overeenkomt met ten minste 1500 en ten hoogste 1800 uren onderwijs- en andere studieactiviteiten. Een studiepunt staat voor 25 tot 30 uren studietijd. Om bij te blijven met de evoluties in de landbouwsector wordt het programma regelmatig, misschien wel te regelmatig, aangepast of totaal vernieuwd.

Bij de aanvang van de studie maken studenten de keuze tussen 'Biotechnologie' of 'Land- en tuinbouw'. In het tweede semester van het eerste jaar maakt de student een keuze tussen Landbouw (akkerbouw en veeteelt) of Tuinbouw (fruitteelt, groenteteelt, sierteelt en tuinaanleg) of Biotechnologie. Deze hoofdkeuze wordt majorkeuze genoemd. In het tweede jaar maakt de student een bijkomende keuze tussen Groenbeheer en Agromarketing, deze keuze wordt minorkeuze genoemd.

In het academiejaar 2001-2002 wordt voor het laatste jaar dit curriculum aangeboden.

In het nieuwe curriculum wordt biotechnologie als richting in Diepenbeek aangeboden en vervallen ook de andere minorkeuzes. Vanaf het academiejaar 2002-2003 zijn ook de afstudeerrichtingen in Tongeren grondig gewijzigd in Groenmanagement, Fruitteelt en Landbouw.

Het departement heeft door haar kleinschaligheid organisatorisch een vlakke structuur waarbij de dagelijkse leiding bij het departementshoofd berust die één secretariaatsmedewerkster heeft. Het departementshoofd heeft hierdoor een zeer ruim en zeer divers takenpakket.

De commissie waardeert de dynamiek inzake de curriculumaanpassingen maar wijst op de te snelle op elkaar volgende wijzigingen waardoor er onvoldoende incubatietijd voor grondige planning en implementatie aanwezig is. Bovendien wordt door het personeel zeer veel energie in deze wijzigingen gestoken.

Binnen de Provinciale Hogeschool Limburg (PHL) met vijf departementen en 3900 studenten behoort de opleiding Landbouw en Biotechnologie (departement Biotechniek) tot de opleidingen met een beperkt aantal studenten(114). Het beperkt studentenaantal op de plaats waar de opleiding land- en tuinbouw wordt aangeboden (Campus Tongeren) zorgt voor een spanningsveld tussen de verantwoordelijkheden van de hogeschool en deze van het departement. De commissie heeft begrip voor beide standpunten die een gevolg is van verschillende parameters die worden gehanteerd. Als gevolg van die verschillende parameters zijn ook verschillen in visie aanwezig betreffende de leefbaarheid en de toekomst van de opleiding, de richtingen die moeten worden aangeboden om de opleiding aantrekkelijker te maken. Moet de opleiding eerder polyvalentie dan wel specialisatie nastreven?

Vanuit het beleid van de hogeschool wordt de problematiek geschetst van een kleine opleiding met aparte accommodaties voor de keuzerichting Land- en Tuinbouw op een afzonderlijke campus met alle hieraan verbonden financiële gevolgen. De keuzerichting Biotechnologie wordt daarentegen aangeboden in Diepenbeek op de universitaire campus. Terwijl instroom van de richting Land- en Tuinbouw een dalende trend vertoont, zit de richting Biotechnologie in de lift. De cruciale vraag stelt zich of in de toekomst het huidige studieaanbod op de campus Tongeren kan behouden blijven uit financieel oogpunt. Diverse actoren van het werkveld pleiten weliswaar voor het behoud van een kwaliteitsvolle hogere (landbouw)opleiding in de regio.

Voor de beeldvorming van de opleiding naar buiten is het hoe dan ook belangrijk dat zij zich in de regio duidelijker profileert als een hogere opleiding die tot de PHL behoort en geen verlengstuk is van het PIBO.

De commissie wijst op de kwetsbaarheid van de landbouwberoepssector en de hieraan gekoppelde instroom van studenten. De oprichting van de keuzerichting Biotechnologie in Diepenbeek is een duidelijke anticipatie geweest op deze maatschappelijke evolutie.

De commissie suggereert om verder op een creatieve manier in te spelen op de verschuivingen binnen de brede landbouwsector. De commissie denkt o.m. aan het toenemend belang van de tweede pijler van het Europees landbouwbeleid voor Limburg en omgeving, met name het plattelandsontwikkelingsbeleid.

Door een verbreding van het aanbod kan er flexibel ingespeeld worden op gewijzigde interesse van jongeren en vergroot de leefbaarheid van de opleiding. Tevens dringt de noodzaak zich op om de nieuwe evoluties in de landbouw en het landbouwbeleid ook op het vlak van de cursussen op de voet te volgen en hierop te anticiperen. Afgestudeerden moeten voldoende gewapend zijn om de nieuwe uitdagingen te kunnen aangaan en moeten kunnen inspelen op de nieuwe eisen die door de maatschappij worden gesteld. Zij moeten een voorbeeld zijn van een vernieuwde en geactualiseerde landbouwvisie en zich weerbaar kunnen opstellen ten aanzien van de ongenueanceerde maatschappelijke kritiek op de landbouw. Overleg en samenwerking met andere verwante opleidingen in binnen- en buitenland is daarom aan te bevelen.

De commissie vraagt dan ook om dringend een lange termijnvisie binnen de hogeschool te ontwikkelen met betrekking tot de positionering van de opleiding Landbouw en Biotechnologie.

Het departement voert een kwaliteitsbeleid dat in het verlengde ligt van dat van de hogeschool en ondersteund wordt door een kwaliteitscoördinator. Binnen het departement dat slechts één opleiding heeft is het departementshoofd tevens de kwaliteitsverantwoordelijke die de opleidingsgebonden Kwaliteitscel aanstuurt. Deze Kwaliteitscel zal worden vervangen door een Opleidingsraad waarvan alle docenten deel zullen uitmaken. In een tussenfase waren twee werkgroepen actief, met name één voor de afstudeerrichting Biotechnologie en één voor de afstudeerrichting Land- en Tuinbouw.

Voor de externe kwaliteitsbewaking is voor PROZA, volgens het EFQM model, gekozen.

De sterke punten zijn ongetwijfeld de grote betrokkenheid en het enthousiasme van de docenten. Er heerst een sterke dynamiek met een voorsprong op gebied van kwaliteitsdenken binnen de hogeschool. Niettegenstaande de beperkte samenstelling van het korps is het kwaliteitsdenken in de onderwijsprocessen immers zeer expliciet aanwezig en beschikt de opleiding over veel meetresultaten. In het kader van het zelfevaluatie rapport vinden we o.m. resultaten van bevragingen van studenten over specifieke onderwerpen zoals middelenmanagement, onderwijsprocessen, studententevredenheid, hogeschoolresultaten, impact op de maatschappij (afgestudeerden).

2.5.1.2 concretisering kwaliteitszorg in de opleiding

Het departement beschikt over valabele meetresultaten als gevolg van een systematische bevraging bij studenten, stageplaatsen en afgestudeerden. Op basis van deze resultaten worden onderwijsprocessen en curricula bijgestuurd. De gedrevenheid van het departementshoofd inzake kwaliteitszorg, zijn motivatie en zijn enthousiasme om dit ook op zijn medewerkers over te brengen, hebben voor gevolg dat er wel degelijk een mentaliteit van kwaliteitszorg op dit departement aanwezig is.

Echter, de kleinschaligheid van het korps maakt dat de taakbelasting maximaal is en onmogelijk kan worden verhoogd wat problemen schept voor een aantal bijkomende taken die ook eigen zijn aan hoger onderwijs. Het ontbreken van een duidelijk lange termijn perspectief voor de richtingen in Tongeren, gezien het kleine en steeds dalend studentenaantal, vraagt immers het uiterste wat inzet en motivatie van het korps betreft.

Op basis van de meetresultaten, de sterkte-zwakte analyse en de quickscan is een prioriteitenplan opgesteld dat uitgewerkt is in operationele doelstellingen met een voorzien tijdsplan. Dit plan omvat de volgende items:

- verder implementatie van ICT-toepassing in het onderwijs;
- rentabiliteit van het opdrachtgestuurd onderwijs (OGO) nagaan en een grotere betrokkenheid van de eerstejaars;
- betere studentenbegeleiding in verband met rekentechnieken;
- verdere curriculumontwikkeling;
- beroepsprofiel en competentiegericht leren;
- aanzwengelen van alumniwerking;
- aandacht voor logistieke problemen

De commissie dringt er echter op aan dat de PDCA-cirkel ook volledig zou worden doorlopen, bijvoorbeeld wat de curriculumvernieuwing betreft .

Het departementshoofd is tevens de kwaliteitscoördinator binnen het departement. Zijn sterke gedrevenheid en motiverende kracht maakt dat hij, binnen de beperking van het aantal docenten, over een groot draagvlak beschikt. De docenten voelen zich mee verantwoordelijk voor de kwaliteitszorg die niet ervaren wordt als 'top down' maar als 'bottom up'.

Echter, de combinatie van kwaliteitscoördinator en departementshoofd en tevens opleidingscoördinator, is een zeer zware belasting die echter mee het resultaat is van een beperkt docententeam gezien de kleinschaligheid van de opleiding. De commissie stelt zich nochtans de vraag of de verantwoordelijkheden niet beter zouden moeten gedeeld worden.

2.5.1.3 personeel

De opleiding beschikt over 10,15 VTE's inclusief het departementshoofd, verdeeld over 23 personeelsleden waarvan negen vrouwen en veertien mannen. De personeelsplanning, met aanwerving, aanstelling en allocatie, behoort tot de bevoegdheid van het hogeschoolbestuur. Op basis van het curriculum, het aantal studenten en rekening houdend met strakke verdeelsleutels wordt de omkadering per departement/opleiding bepaald. Het personeelsbeleid is er voornamelijk op gericht om de 80-20 norm te bereiken. Het departement vult de opdrachten in. Wat de taakinfilling betreft is er gezien de kleinschaligheid weinig keuze. Naast de zuivere onderwijstaken van een equivalent van 400 tot 500 jaaruren contactonderwijs vervult elk personeelslid

meerdere andere taken zoals kwaliteitsbewaking, internationalisering, onderwijsinnovatie, logistieke ondersteuning. De personeelsleden beschikken over een uitgeschreven functieomschrijving

Er is een duidelijke ondersteuning door het departementshoofd zowel bij dagdagelijkse problemen als bij het implementeren van nieuwe projecten. De inzet van het personeel wordt erkend en gewaardeerd en duidelijk bekend gemaakt. Het departementshoofd voert een pro-actief en dynamisch overleg en inspraakbeleid t.a.v medewerkers. De commissie stelt echter vast dat er behoefte is aan duidelijke beoordelingscriteria. Verder moet er meer aandacht komen voor veiligheid in de laboratoria (gevaarsymbolen, veiligheidsfiches en afvalbussen voor gescheiden ophaling). Er is trouwens nood aan meer informatie inzake alle voor het personeel relevante richtlijnen inzake veiligheid, gezondheid en milieubeheer (o.a. ARAB-reglementering).

Er is een grote betrokkenheid en inzet van het personeel dat telkens weer inspeelt op onderwijsvernieuwingen (OGO en projectwerk met het laptopproject). Er is een grote responsabilisering van het personeel en er is ruimte voor initiatieven zowel wat de onderwijsopdrachten betreft als de maatschappelijke opdracht. Echter de maximale draagkracht van het kleine docententeam is wellicht bereikt. Er zal moeten gekeken worden waar prioriteiten in het (bijkomende) werk kunnen worden gelegd. Niettegenstaande het ruime aanbod en de mogelijkheden van vraaggestuurde navorming binnen de hogeschool en daarbuiten is de werkbelasting te hoog om hieraan voldoende te participeren. Om mensen te blijven motiveren en burn-out te vermijden zullen er nochtans kansen moeten worden gecreëerd voor bijscholing.

2.5.1.4 materiële en financiële randvoorwaarden

De afstudeerrichting Land- en Tuinbouw maakt gebruik van de lokalen en patrijckfaciliteiten van het PIBO. Deze infrastructuur is modern en goed uitgerust en beschikt over alle nodige accommodaties. Door een systeem van leasing in samenwerking met het bedrijfsleven kan men bovendien over de modernste landbouwapparatuur beschikken. Ook voor de bibliotheek is men in Tongeren echter aangewezen op het PIBO. De commissie heeft er alle begrip voor dat deze bibliotheek van het secundair onderwijs niet terzelfder tijd kan voldoen aan de noden van hoger onderwijs. Toch zullen op dat vlak inspanningen moeten worden gedaan tenzij de studenten gemakkelijk(er) de weg naar de bibliotheek van Diepenbeek vinden. De commissie heeft echter niet kunnen achterhalen of de bibliotheek van de hogeschool voldoende uitgerust is wat land- en tuinbouw in de enge en de brede betekenis betreft.

De afstudeerrichting Biotechnologie wordt georganiseerd op de universitaire campus te Diepenbeek en kan daar alle infrastructuur van leslokalen en goed uitgeruste laboratoria gebruiken. De commissie was echter niet in de gelegenheid om de faciliteiten in Diepenbeek te bezoeken.

De computerfaciliteiten die door de hogeschool worden aangeboden zijn een zeer sterk punt. Door het departement is daar zeer snel op ingespeeld.

Niettegenstaande op een zeer creatieve manier met de kredieten wordt omgegaan vreest de commissie dat het (te) kleine studentenaantal in Tongeren een beperkende factor zal/kan zijn om over voldoende werkmiddelen te beschikken.

2.5.1.5 onderwijsdoelstellingen

In het zelfevaluatie-rapport staat geen globale visie met verifieerbare doelstellingen. Er zijn wel afzonderlijke projecten opgenomen met ondermeer het opdrachtgestuurd onderwijs (OGO) en het ICT-project waarmee een onderwijsvisie op termijn ontwikkeld kan worden. Het economisch motief inzake leefbaarheid van de opleiding overschaduwde blijkbaar het proces inzake globale visieontwikkeling.

Gelet op de hypotheek van kleinschaligheid die op de opleiding rust, de opeenvolgende crisissen binnen de landbouwsector en het feit dat gespecialiseerd personeel moeilijk te vinden is, dringt de commissie nogmaals aan op een meer structurele aanpak met perspectief zodat een lange termijn visie mogelijk wordt.

Alhoewel niet expliciet geformuleerd in een visietekst zijn er op het ogenblik van de visitatie twee leerwegen uitgewerkt om de onderwijsdoelen af te stemmen op het hoger onderwijs. Voor de afstudeer richting Land- en Tuinbouw wordt vooral de deductieve weg gevolgd, vertrekkend vanuit de praktijk naar het inzichtelijke, in de richting biotechniek wordt vooral vertrokken vanuit de theoretische inzichten. De behaalde einddoelen zijn evenwel vergelijkbaar en op niveau van hoger onderwijs.

Wat de afstemming van de onderwijsdoelstellingen op het hoger onderwijs betreft hanteert de commissie als referentiekader de doelstellingen voor het hoger onderwijs zoals beschreven door de HBO-Raad van Nederland. Uit de inhoud van hoorcolleges, practica, stagebundels en uit de ervaringen van zowel studenten, afgestudeerden, stagementoren (werkveld) en stagebegeleiders (opleiding) ging de commissie dan ook na of de studenten:

- zelfstandig taken kunnen uitvoeren als beginnend beroepsbeoefenaar (*professionalisering*);
- kennis, inzichten, houdingen en vaardigheden geïntegreerd hebben vanuit het perspectief van beroepsmatig handelen (*multidisciplinair en geïntegreerd*);
- kennis, inzichten en vaardigheden kunnen toepassen in uiteenlopende beroepssituaties (*transfer en brede inzetbaarheid*);
- weten om te gaan met vraagstukken waarvan het probleem niet op voorhand duidelijk is omschreven en waarop standaardprocedures niet van toepassing zijn (*creativiteit en complexiteit in handelen*);
- complexe probleemsituaties definiëren en analyseren (*probleemgericht handelen*);
- realistische doelen stellen, werkzaamheden planmatig aanpakken en reflecteren op het beroepsmatig handelen (*methodisch en reflectief denken en handelen*);
- in staat zijn om in een team samen te werken in een arbeidsorganisatie en hierin op een efficiënte manier te communiceren (*sociaalcommunicatieve bekwaamheid*);
- eenvoudige leidinggevende en managementtaken kunnen uitvoeren (*basiskwalificering managementfuncties*).

De commissie hecht zeer veel belang aan deze vaardigheden omdat zij essentieel zijn voor een opleiding hoger onderwijs. Zij is van oordeel dat deze doelstellingen grotendeels worden gerealiseerd dankzij de grote inzet van de individuele docenten. Alhoewel niet expliciet vermeld, zijn de onderwijsdoelstellingen van de opleiding op meta-vlak duidelijk op het hoger onderwijs afgestemd. Uit de gesprekken met afgestudeerden kwam wel de vraag naar meer kennis en vaardigheid inzake leidinggeven en uitvoeren van managementtaken naar voor. De commissie vraagt dan ook dat daar in de opleiding de nodige aandacht zou worden aan gegeven omdat vele afgestudeerden op eenvoudige (lees: lagere) leidinggevende functies terecht komen. commissie pleit dat in de opleiding nog meer het 'kritisch denken' zou worden bijgebracht.

De commissie dringt echter aan om vakoverschrijdende doelen nog explicieter te vermelden als werkelijke onderwijsdoelstellingen in de cursussen en de studiegids.

Wat de afstemming van de opleidingsdoelstellingen op het werkveld betreft ontving de commissie vanuit dat werkveld alleen maar positieve signalen. In de departementale raad zetelen twee vertegenwoordigers uit het beroepsveld. Zij moeten over deze afstemming waken. Door middel van de stagebegeleiding en de contacten met de stageverlenende bedrijven is er een goede doorstroming en feedback vanuit het werkveld. Tal van vakdocenten zijn buiten de hogeschool actief in de sector, docenten zetelen in overleggroepen binnen de sector en docenten geven opleiding en organiseren studie- en demodagen voor het werkveld.

De commissie sluit zich aan bij de voorstellen vanuit het werkveld om de volgende elementen aan te bieden en/of verder uit te diepen:

- communicatieve vaardigheden,
- managementtechnieken,
- talenkennis,
- meer economische vorming,
- internationale ervaring.

Een al dan niet verplichte buitenlandse stage (zie ook verder) zou reeds in belangrijke mate tegemoet komen aan enkele van deze bekommernissen. De commissie noteert dat deze vragen vanuit het werkveld zeer gelijklopend zijn met de bekommernissen die ook door de afgestudeerden werden geformuleerd en sterk overeenkomt met wat zij in de andere gelijkaardige opleidingen in Vlaanderen te horen kreeg.

Het werkveld is nauw betrokken bij het proces van constante evaluatie van het curriculum en de opleidingsonderdelen. Het concept van de opleiding met stages, bedrijfsbezoeken, afstudeerwerken, gastdocenten en de taakverdeling van de docenten maakt dat er op informele wijze een intense uitwisseling van informatie plaatsvindt. Vraag is echter of het werkveld niet breder moet worden gezien gelet op de ontwikkelingen in de land- en tuinbouwsector in Zuid-Limburg. Voor de nieuwe afstudeerrichting Biotechnologie moet nauwlettende de vinger aan de pols van het werkveld worden gehouden.

2.5.1.6 opleidingsprogramma: opbouw en inhoud

Vanaf het academiejaar 1995-1996 zijn er jaarlijks wijzigingen aan het curriculum aangebracht, weliswaar op basis van een constante evaluatie van het curriculum en van de opleidingsonderdelen.

De concretisering van de onderwijsdoelstellingen wordt bewaakt door de Curriculumraad en de Vakwerkgroepen. In opleidingsonderdeelwijzers zijn doelstellingen, onderwijsvormen en didactische principes uitgeschreven. Het werken met opleidingsonderdeelwijzers en uitgeschreven opdrachten zorgt voor eenduidige afspraken. Dat wordt door de commissie zeer sterk naar waarde geschat.

Echter, het curriculum met de daarin te realiseren doelstellingen is op te korte tijd te dikwijls veranderd en mist daardoor een kans op rijping. Men dreigt dan ook van de ene kinderziekte in de andere te sukkelen. Bovendien beschikt men over onvoldoende studenten en afgestudeerden om een nieuw curriculum degelijk te kunnen evalueren.

Het lesprogramma is volgens de commissie bovendien te overladen. Hierdoor worden een aantal doelstellingen niet geconcretiseerd. Vakken slechts om de twee jaar aanbieden zou een oplossing kunnen zijn evenals het vrijmaken van ruimte door onderwijsvernieuwing.

Door het pedagogisch project van opdrachtgestuurd onderwijs gaat er meer aandacht naar vaardigheden dan naar kennis om de kennis. Daarnaast wil het projectonderwijs vakoverschrijdend te werken.

Niettegenstaande de hoge werkdruk probeert men de evolutie van het werkveld op de voet te volgen en dit ook in het curriculum te implimenteren. Stages, bedrijfsbezoeken, afstudeerwerk en samenwerking met het PIBO wat maatschappelijke dienstverlening betreft verhoogt het actualiteitsgehalte van de opleiding.

De commissie vraagt nog meer aandacht voor de vereiste competenties die een beginnend beroepsbeoefenaar nodig heeft (zie ook hoger). Ook moet het kritisch denken en reflecterend leren worden aangescherpt. De studenten moeten de ambassadeurs worden van een vernieuwde en geactualiseerde landbouwwisie en zich weerbaar kunnen opstellen ten aanzien van de actuele maatschappelijke kritiek ten aanzien van de landbouw.

Niettegenstaande de meeste opleidingsonderdelen goed op elkaar zijn afgestemd, ook doordat dezelfde docenten verwante vakken geven, blijkt dat de studenten de samenhang tussen de cursussen niet altijd zien.

Wat de afstudeerrichting Land- en Tuinbouw betreft komt 77 % van de studenten uit het TSO, voor de richting biotechnologie zijn er meer ASO studenten. Van de generatiestudenten komen er 17 uit ASO en 13 uit TSO. Door de verschillende leerwegen die gevolgd worden enerzijds voor Land- en Tuinbouw en anderzijds voor Biotechnologie kan aan de instroomkenmerken sterk tegemoet gekomen worden. De klein groep van studenten maakt bovendien een sterke individuele begeleiding mogelijk, indien nodig.

Buiten de mogelijkheid van individueel aangepaste programma's (IAJ) op basis van vrijstellingen zijn er echter geen flexibele leerwegen aanwezig.

De ontwikkeling van opleidingsonderdelen behoort tot de bevoegdheid van de individuele docent. Voor elk opleidingsonderdeel is er een opleidingsonderdeelwijzer die aan bepaalde criteria moet voldoen en de transparantie naar de student verhoogt. De inhoud wordt geëvalueerd door de Vakgroepen, de Kwaliteitscel en de Curriculumraad. De opleidingsonderdelen worden door de studenten geëvalueerd. Van de docent wordt verwacht dat hij met de opmerkingen rekening houdt.

De commissie is van oordeel dat de doelstellingen van de opleidingsonderdelen zouden moeten worden getoetst aan het beroeps- en opleidingsprofiel. De commissie is echter van mening dat het beroeps- en opleidingsprofiel moet worden geactualiseerd in het licht van de recente ontwikkelingen van het werkveld en de grotere diversiteit die arbeidsmarkt ten toon spreidt. Vandaar dat beroeps- en beroepsopleidingsprofiel dringend zou moeten worden geëvalueerd en desnoods bijgesteld.

2.5.1.7 afstudeerwerk en/of werkveldervaring

De stagebedrijven worden regelmatig geëvalueerd op de leerkansen die aan de studenten geboden worden. Dat is een goede zaak. De transparantie van het stagegebeuren wordt door de studenten als zeer goed ervaren. Er zijn duidelijke richtlijnen. De stagebedrijven zijn positief over de studenten, o.m. over hun zelfstandige manier van werken, en over de stage-organisatie.

De commissie dringt echter aan op het verbreden van de stagemogelijkheden en het stimuleren van buitenlandse stages. De commissie begrijpt dat hiervoor een andere organisatie van de stages nodig is. De commissie pleit uitdrukkelijk voor de mogelijkheid van buitenlandse stages en wil dat dit niet enkel vraaggestuurd zou worden georganiseerd. Nederland is ook buitenland, is heel bereikbaar en stelt geen

taalprobleem. Hiervoor hoeft niet noodzakelijk het hele stageconcept te worden herzien al biedt een aaneengesloten stageperiode uiteraard op dat vlak meer mogelijkheden.

2.5.1.8 internationale dimensie

De Centrale Dienst Internationalisering van de hogeschool is verantwoordelijk voor het beleid en de vertaling van het beleid naar de departementen. Vanuit een begeleidende en communicatieve functie worden alle gegevens i.v.m. Europese acties, geïnteresseerde buitenlandse partners, buitenlandse symposia enzovoort aan de departementen doorgegeven die dit binnen hun departement moeten omzetten en vertalen in concrete deelname.

De internationaliseringsactie vanuit de hogeschool legt het accent vooral op mobiliteit van studenten binnen Socrates/Erasmus-programma's. Het departement Biotechniek is echter eerder op zoek naar internationalisering van de curricula wat innovatie met Europese middelen en expertise impliceert.

De commissie is van oordeel dat een mentaliteitsverandering inzake internationalisering zich in het departement opdringt. Er moet hierover openheid en interesse groeien. Docenten moeten hun buitenlandse ervaringen kunnen integreren in hun opdrachten. Het departement moet ook op gestructureerde wijze werk maken van buitenlandse contacten.

De commissie stelt voor om meer vaste samenwerkingsverbanden met buitenlandse instellingen op te bouwen. Ook pleit de commissie voor de invoering van het ECTS-systeem. Een consequente toepassing van het European Credit Transfer System voor alle opleidingsonderdelen is immers een sterke troef voor de opleiding.

Kortom, op het niveau van de hogeschool bestaat een duidelijke visie op internationalisering en wordt in de nodige dienstverlening en ondersteuning voorzien. In tegenstelling tot andere departementen en opleidingen wordt door de opleiding Gegradueerde in Landbouw en Biotechnologie daar in minder mate op ingespeeld. Dat heeft mede te maken met de eigenheid van de sector die meer steunt op informele en bilaterale buitenlandse contacten. Hoe dan ook moet de aanzet tot internationalisering nog worden gegeven. De commissie meent echter dat er ook dringend werk moet worden gemaakt van een meer stimulerend beleid inzake internationalisering in het curriculum. Dit moet zich op lange termijn vertalen in een grotere studentenparticipatie aan internationalisering dan nu het geval is, in meer docentenuitwisseling en ruimere samenwerking met meerdere buitenlandse instellingen. De commissie ziet internationalisering echter ook in activiteiten binnen de muren o.m. meer aandacht voor de internationale dimensie in cursussen en sociale activiteiten. De commissie is van oordeel dat niets in de weg staat om (ook) daar werk van te maken en een gezamenlijke visie hieromtrent uit te bouwen. De commissie benadrukt nogmaals dat internationalisering niet noodzakelijk in het buitenland hoeft plaats te vinden.

2.5.1.9 leersituatie

Vanaf het academiejaar 2000-2001 werd opdrachtgestuurd onderwijs (OGO) ingevoerd. De doelstelling van het OGO is het geleidelijk overgaan van docentgestuurd naar studentgestuurd onderwijs waardoor het begeleid zelfstandig leren wordt bevorderd. In het eerste en tweede jaar worden het OGO aangewend voor de meer praktische vakken. Vanaf het academiejaar 2001-2002 werd in het tweede en derde jaar gestart met het

projectonderwijs waardoor studenten projectmatig leren werken en verschillende communicatieve vaardigheden ontwikkelen. In het derde jaar biedt het eindproject en de bedrijfsstage de mogelijkheid tot specialisatie in een deelsector. Het laptopproject ondersteunt het OGO en het projectwerk.

Deze onderwijsvernieuwing wordt positief ervaren. Studenten mogen echter niet worden overbelast met opdrachten waardoor andere opleidingsonderdelen in het gedrang komen. De commissie dringt er dan ook op aan dat de PDCA-cirkel voor deze nieuwe onderwijsvormen geheel zou worden doorlopen.

Alhoewel de ondervraagde studenten de meerderheid van de cursussen kwalitatief zeer goed vinden, is de commissie van mening dat een aantal cursussen niet geheel beantwoordt aan een goede studeerbaarheid. Ze zijn te encyclopedisch. De commissie vraagt een voorbeeld te nemen aan de 'kaas met gaten'. De commissie stelt dat in de vakgroepen de cursussen verder zouden moeten worden doorgelicht.

2.5.1.10 toetsing en evaluatie

De studenten worden duidelijk geïnformeerd over de verschillende evaluatievormen en procedures. De studenten beoordelen de evaluaties als objectief en transparant. De proefexamens verhogen nog de transparantie. De werkgroep Onderwijskunde van de hogeschool biedt ondersteuning omtrent bruikbare en gewenste toetsvormen inzake nieuwe onderwijsvormen zoals het projectonderwijs. Er is procesevaluatie en productevaluatie voor het opdrachtgestuurd onderwijs en de projecten voorzien. Ook bij de beoordeling van de stages is transparantie.

De commissie vraagt na te gaan of er niet meer toetsen op inzicht en verwerking van de leerstof zouden moeten gehouden worden.

2.5.1.11 studie- en studentenbegeleiding

Er is een duidelijk verschil in instroomprofiel tussen de richting Land- en Tuinbouw en de richting Biotechnologie. Wat de eerste betreft komt 77 % van de studenten uit het TSO, voor de tweede zijn er meer ASO-studenten; Van de generatiestudenten komen er 17 uit ASO en 13 uit TSO. Er is een stijging van het studentenaantal voor de richting Biotechnologie met een betere participatie van meisjes.

Een sterk punt is ongetwijfeld de lage drempel tussen docent en student waardoor de docent de eerstelijns studiebegeleiding verzorgt tijdens en na de lessen. Voor de aansluiting van secundair naar hoger onderwijs is er vakmonitoraat, leermonitoraat, proefexamens en feedback na evaluatiemomenten. Voor zogenaamde 'risicostudenten' is er een gedifferentieerd aanbod van introductiedagen en introductiecursussen.

De commissie is ook positief over het groene netwerk voor studentenbegeleiding in samenwerking met de vzw Socius, een zorgverbredend initiatief dat ondersteuning biedt op psychosociaal en financieel vlak.

De commissie herhaalt dat het departement zich duidelijker naar buiten moet profileren in de promotie naar de secundaire scholen. Hierbij kunnen afgestudeerden worden ingezet. Zij zijn immers de eerste ambassadeurs.

2.5.1.12 studeerbaarheid en studierendement

Er is een vermindering van het totale aantal uren contactonderwijs van 34 lestijden van 50 minuten naar 25 lestijden van 60 minuten per week. De studenten beoordelen de studielast als goed. Het slaagpercentage bedraagt 67 % in het eerste jaar en 90 % in de volgende jaren. ASO studenten slagen 100 %, TSO studenten voor 58 %, meisjes lukken voor 80 %, jongens voor 58 %. De commissie wijdt het hoge slaagpercentage aan de zeer intense begeleiding en proefexamens

De commissie stelt voor om de studielast opnieuw te bepalen in functie van de invoering van het opdrachtgestuurd onderwijs en projectonderwijs. Verder vraagt de commissie dat de nodige aandacht zou worden besteed aan een goede (lees: betere) spreiding van de opdrachten van de verschillende opleidingsonderdelen. Dat moet een permanente zorg zijn. Hiervoor is voorafgaand overleg onder collega's nodig.

2.5.1.13 afgestudeerden

Uit de bevraging van de afgestudeerden blijkt dat 20 % van de afgestudeerden een tewerkstelling heeft die geen betrekking heeft op hun vorming. Tweederden van de ondervraagden geeft aan dat hun vorming als relevant beschouwd wordt voor de verdere beroepsuitoefening.

Er is een grote waardering van het werkveld voor de afgestudeerden waarvan meerdere op hun stageplaats tewerkgesteld zijn. De afgestudeerden geraken vrij vlot geplaatst. Na één jaar heeft 95 % werk. Afgestudeerden tonen een grote tevredenheid over het geheel van de opleiding zowel inzake inhoud als vorm, de sfeer en de begeleiding. Tot 33 % van de afgestudeerden volgt een vervolgopleiding. Afgestudeerden behouden contact met docenten.

De commissie steunt de wens van afgestudeerden om talen aan het curriculum toe te voegen evenals een introductie in het GIS-systeem. Dit laatste kan echter gemakkelijk in een bestaande cursus worden ingelast. Hoe dan ook is er vraag om actueel te zijn en te blijven.

2.5.1.14 maatschappelijke dienstverlening

De maatschappelijke dienstverlening gebeurt ondermeer vanuit de samenwerking met de vzw PIBO van waaruit een zeer groot aanbod aan de sector geboden wordt.

Docenten van de opleiding zijn intensief betrokken bij naschoolsonderwijs ten behoeve van land- en tuinbouwers uit de streek ondermeer voor cursussen inzake informatica, akkerbouw, mechanisatie, elektriciteit, KI enzovoort.

Het departement beschikt over een onderzoeksgroep die zich toelegt op de teelt en toepassing van alternatieve teelten o.a. medicinale kruiden en keukenkruiden.

Er is tevens een aanbod inzake duurzame biologische landbouw

De commissie raadt aan om op een meer ambitieuze manier het werk van het departement in de kijker te plaatsen. Het graduaat moet zich beter profileren naar buiten toe.

2.5.1.15 onderzoek

Het departement heeft een traditie inzake onderzoek op gebied van akkerbouw. Het departement helpt mee aan de uitbouw van een centrum inzake biologische landbouw en alternatieve teelten. Externe financiering wordt aangetrokken inzake teelt van kruiden en andere alternatieve teelten. Er wordt aan uniek fruitteeltonderzoek gedaan. Inzake voedingsmiddelentechnologie wordt onderzoek opgestart met het Dr. Willeminstituut en de onderzoeksgroepen van het LUC. Dit alles gebeurt in samenwerking met andere instellingen (PIBO, Proeftuin e.a.)

De commissie vraagt dat meerdere docenten bij het toegepast onderzoek zouden betrokken worden en dat het onderzoek meer geïstitutionaliseerd wordt. De commissie merkt ook op dat de grens tussen maatschappelijk dienstverlening en onderzoek hier zeer moeilijk af te lijnen is.

bijlage 1

curriculum vitae van de visitatieleden

Rita Duchêne (1943) is licentiate in lichamelijke opvoeding, motorische revalidatie en kinesitherapie en heeft geruime tijd les gegeven in het hoger onderwijs. Sinds 1988 is zij verbonden aan het VVKHO, eerst als pedagogisch adviseur, daarna als directeur onderwijsverzorging. Naast de algemene opvolging en ondersteuning van onderwijsdossiers heeft ze specifiek de ontwikkelingen binnen het studiegebied gezondheidszorg en landbouw en biotechnologie van dichtbij opgevolgd. Momenteel is zij op TBS.

Romain Hulpia (1946) heeft pedagogische en psychologische wetenschappen gestudeerd aan de Universiteit Gent. Hij heeft gedurende lange tijd gewerkt als wetenschappelijk medewerker aan de UGent en verwierf een gelijkwaardigheidsattest aan een doctoraat. Sinds 1991 was hij adviseur voor het hoger onderwijs binnen de inspectiedienst. Hij werkte mee aan de opstart van de opleidingsdoorlichtingen van het één-cyclus-onderwijs en was voorzitter van een honderdtal doorlichtingscommissies. Momenteel is hij op TBS.

Jan Mantel (1949) heeft socio-economie gestudeerd aan de Katholieke Universiteit Brabant. Hij startte als docent economie aan de Middelbare Land- en Tuinbouwschool Breda. Sinds 1987 is hij verbonden aan het HAS in Den Bosch, aanvankelijk als docent economie, daarna als verantwoordelijke internationalisering en momenteel hoofd onderwijszaken. In deze functie is hij verantwoordelijk voor internationalisering, studentenzaken en public relations. Hij heeft diverse contacten met onder meer hogescholen in Vlaanderen in het kader van internationale netwerken en samenwerking in internationale projecten.

Jacques Van Outryve (1955) is landbouwkundig ingenieur van opleiding. Hij heeft geruime tijd gewerkt voor de Boerenbond als adjunct-hoofdredacteur van diverse magazines onder meer 'Boer en tuinder' en 'landbouw en techniek'. Sinds korte tijd werkt hij deeltijds op de studiedienst van de Boerenbond en deeltijds als wetenschappelijk medewerker aan de Faculteit voor Landbouwkundige en Toegepaste Biologische Wetenschappen van de KU Leuven, waar hij zijn doctoraat voorbereidt. In 1999 was hij assessor bij het kwaliteitsonderzoek van de opleiding industrieel ingenieur Landbouw en biotechnologie van de Katholieke Hogeschool Kempen en de Hogeschool Gent, waardoor hij vertrouwd is met de procedures van externe kwaliteitszorg.

Jacques Viaene (1944) is doctor in de landbouwkundige wetenschappen en licentiaat in de economische wetenschappen. Hij is gewoon hoogleraar aan de Universiteit Gent en verbonden aan de vakgroep landbouweconomie van de faculteit Landbouw en Toegepaste Biologische Wetenschappen.

0 beschrijving van beleid en kwaliteitszorg van de opleiding

- voorstelling van de opleiding;
- beschrijving van het beleid, algemene strategie en/of doelstellingen inzake onderwijs, internationalisering, maatschappelijke dienstverlening, onderzoek, ...
- beschrijving van het kwaliteitsbeleid en van het systeem van interne kwaliteitszorg.

1 thema concretisering kwaliteitszorg in de opleiding

- concrete uitwerking kwaliteitszorg in de opleiding (enquêtes, consensusvergaderingen, evaluatie, relaties met werkveld, ...);
- meetresultaten van de opleiding vanuit het interne kwaliteitsinstrument;
- verbeterdoelen en acties vanuit de kwaliteitszorg in de opleiding;
- opvolging van de verbeterdoelen en acties vanuit de kwaliteitszorg in de opleiding;
- kwaliteitscoördinator in de opleiding (verantwoordelijkheid, draagvlak, functioneren); thema kwaliteitszorg in het opleidingsteam.

bijlage: overzicht scores, formulieren, (opvolgings)verslagen vanuit de kwaliteitszorg in de opleiding

2 thema personeel

- human Resources Management (o.a. aanstelling en/of aanwerving, allocatie, bevordering, functionering en evaluatie);
- betrokkenheid van personeel (commitment en empowerment);
- werking van het opleidingsteam (coördinatie, teamverantwoordelijkheid, draagkracht,);
- professionalisering van het personeel buiten de technische deskundigheid (ook o.a. navorming);
- technische deskundigheid van het onderwijzend personeel (vakinhoudelijk, onderwijskundig en didactisch) (ook hoe gaan wij daarmee om?, navorming, ...);
- onderzoekdeskundigheid en/of deskundigheid in de beoefening en de ontwikkeling van de kunsten (indien van toepassing);
- technische, administratieve en organisatorische deskundigheid (ATP, ondersteunende diensten) (ook o.a. navorming).

bijlage: omvang, cijfermateriaal, samenstelling personeel (diploma, categorie, functieomschrijvingen, opdrachten), overzicht navorming personeel

3 thema materiële en financiële randvoorwaarden

- onderwijsruimten (incl. laboratoria, practica- en werkgroep ruimten, ateliers,);
- mediatheek;
- computerfaciliteiten;
- beschikbare werkmiddelen;
- studenten- en docentfaciliteiten.

bijlage: cijfermateriaal

4 thema onderwijsdoelstellingen

- onderwijsvisie van de opleiding;
- afstemming van de onderwijsdoelstellingen van de opleiding op het hoger onderwijs;
- afstemming van de onderwijsdoelstellingen van de opleiding op het werkveld.

bijlage: beroeps- en/of opleidingsprofiel, onderwijsvisie en/of onderwijsdoelstellingen

5 thema opleidingsprogramma: opbouw en inhoud

- concretisering van de onderwijsdoelstellingen in het opleidingsprogramma;
- de aandacht in het opleidingsprogramma voor de vaardigheden die het maatschappelijk en beroepsmatig functioneren ondersteunen;
- actualiteitsgehalte van het opleidingsprogramma;
- sequentiële opbouw en coherentie van het opleidingsprogramma;
- aandacht voor de karakteristieken van de studenteninstroom;
- aanbod en structuur van flexibele leerwegen in het opleidingsprogramma;
- het niveau en de inhoud van de opleidingsonderdelen.

bijlage: opleidingsprogramma en studiegids van de opleiding

6 thema afstudeerwerk en/of werkveldervaring

- opvatting(concept), inhoud en niveau;
- begeleiding (o.a. duidelijkheid regelingen en voorzieningen);
- beoordeling (gehanteerde criteria en wijze van beoordeling);
- relatief gewicht in de opleiding.

bijlage: stagecontract, stagebeoordelingfiche, lijst van stageplaatsen, gebruikte handleiding en/of afspraken bij begeleiding en beoordeling van afstudeerwerken

7 thema internationale dimensie

- integratie van de doelstellingen van het internationaliseringbeleid in de opleiding;
- de internationale dimensie in de opleiding;
- participatiegraad van de studenten aan internationale programma's;
- internationale contacten van het personeel met terugkoppeling naar het onderwijs;
- samenwerking met buitenlandse instellingen.

bijlage: cijfergegevens internationalisering (studenten, personeel, take-up rate, begroting, uitgaven,)
internationalisering

8 thema leersituatie

8.1 onderwijsvormen

- de verschillende onderwijsvormen (hoorcollege, werkgroepen, projectwerk, practica, zelfstudie,)
(concept, geschiktheid in relatie tot doelstellingen, didactisch niveau);
- innovatieve onderwijsvormen;
- proportie contacturen-zelfstudie-andere onderwijsactiviteiten.

8.2 leermiddelen

- de verschillende onderwijsmiddelen (syllabi, handleidingen, cursussen, didactische hulpmiddelen, ...)
(in relatie tot doelstellingen en kwaliteit);
- inschakeling van innovatieve leermiddelen in de opleiding (o.a. ICT).

bijlage: proportie contacturen-zelfstudie-andere onderwijsactiviteiten, onderwijsreglement en/of -regeling en/of -procedure wijziging onderwijsvormen en leermiddelen

9 thema toetsing en evaluatie

- de verschillende evaluatievormen (concept, in relatie tot de doelstellingen van de opleidingsonderdelen en de opleiding als geheel, gerichtheid van de evaluatie op het toetsen van kennis, inzicht, vaardigheden en attitudes, moeilijkheidsgraad);
- criteria en wijze van beoordeling door de evaluatoren;
- criteria en wijze van beoordeling van de examencommissie;
- organisatie van toetsen en examens;
- transparantie van de evaluatie.

bijlage: examenreglement en/of regeling

10 thema studie- en studentenbegeleiding

10.1 studenteninstroom

- instroomprofiel (ook zijdelings);
- instroombegeleiding;
- voorlichting aan abituriënten/aspirant-studenten;
- activiteiten ten aanzien van de aansluiting secundair - hoger onderwijs.

10.2 studiebegeleiding en studentenbegeleiding

- studiebegeleiding tijdens het eerste jaar;
- studiebegeleiding/advies tijdens het vervolg van de opleiding;
- communicatie van de onderwijsdoelstellingen, onderwijs- en examenreglement/ regeling;
- psychosociale begeleiding;
- studentenparticipatie;
- ombudsfunctie.

bijlage: cijfergegevens instroomprofiel en instroombegeleiding, folders en cijfergegevens studie- en studentenbegeleiding, decretaal rapport studiebegeleiding eerstejaars

11 thema studeerbaarheid en studierendement

- studierendement en studiebelemmerende of studiebevorderende factoren en maatregelen (per studiejaar/startmodules en voor de hele opleiding);
- studietijd (verdeling over en binnen de opleiding, wijze en opvolging studietijdmeting, overeenstemming begrote en reële studietijd).

bijlage: slaagcijfers alle studiejaar/modules en gemiddelde studieduur, cijfergegevens begrote en reële studietijd

12 thema afgestudeerden

- voorbereiding van de afgestudeerde op de instap in het werkveld (uitstroombegeleiding inbegrepen);
- contacten tussen de opleiding en de afgestudeerden (o.a. alumniwerking);
- waardering voor de afgestudeerden door het werkveld;
- tevredenheid van de afgestudeerden over de opleiding.

bijlage: materiaal uitstroombegeleiding en alumniwerking, rapport tevredenheidmeting bij afgestudeerden

13 thema maatschappelijke dienstverlening

- maatschappelijke dienstverlening verweven met de opleiding (concept, beleidsdoelstellingen, bijdrage tot beleidsdoelstellingen, verwevenheid met onderwijs, kwaliteitszorg maatschappelijke dienstverlening);
- organisatie, middelen en ondersteuning van de opleidingsgebonden maatschappelijke dienstverlening.

bijlage: visie en/of beleidsdoelstellingen maatschappelijke dienstverlening, overzicht maatschappelijke dienstverlening, begroting projecten maatschappelijke dienstverlening, resultaten uit kwaliteitszorg

14 thema onderzoek

- onderzoek verweven met de opleiding (concept, beleidsdoelstellingen, bijdrage tot beleidsdoelstellingen, verwevenheid met onderwijs o.a. via actieve deelname studenten, kwaliteitszorg onderzoeksprojecten);
- organisatie, middelen en ondersteuning opleidingsgebonden onderzoek.

bijlage: overzicht onderzoeksprojecten, begroting onderzoek (personeel/taakbelasting, uitrusting, werking), tussentijdse en/of eindverslagen, gebruikerscommissies, resultaten uit kwaliteitszorg)

15 thema beoefening en ontwikkeling van de kunsten (indien van toepassing)

- de beoefening en ontwikkeling van de kunsten in de opleiding (beleidsdoelstellingen, bijdrage tot de realisatie van de doelstellingen, verwevenheid met onderwijs, kwaliteitszorg beoefening en ontwikkeling kunsten);
- organisatie, middelen en ondersteuning van de beoefening en ontwikkeling van de kunsten.

bijlage: overzicht beoefening en ontwikkeling kunsten in de opleiding, resultaten uit kwaliteitszorg

dag 1

09.00 - 10.00 uur	Intern werkoverleg van de commissie
10.00 - 10.30 uur	Algemeen directeur
10.30-11.15 uur	Departementshoofd + centrale KZ coördinator
11.15-11.30 uur	Nabespreking commissie
11.30-12.15 uur	Studenten: 4 studenten van het laatste jaar, uit verschillende afstudeerrichtingen, verschillende geslachten, inclusief de studentenvertegenwoordiging (inclusief de studenten die net afgestudeerd zijn in het schooljaar 2001-2002 **)
12.15-12.30 uur	Nabespreking commissie
12.30-13.30 uur	Middaglunch
13.30-14.30 uur	Opleidingscoördinator + KZ coördinator opleiding
14.30-14.45 uur	Nabespreking commissie
14.45-15.30 uur	Studenten: 4 studenten uit het tweede jaar, verschillende geslachten, verschillende instroom (al dan niet 'landbouw' achtergrond),
15.30-17.00 uur	Intern overleg + Inzage documenten + bijlagen
17.00-17.45 uur	afgestudeerden van de laatste drie jaar uit de verschillende afstudeerrichtingen, inclusief leden van de oud-studentenvereniging
17.45-18.30 uur	Vertegenwoordigers van het werkveld (1 per optie), inclusief het externe lid van de departementsraad die affiniteit hebben met het beroep + vertegenwoordigers stagebedrijven (1 per optie) + aansluitend een broodjesmaaltijd met de aanwezigen (afgestudeerden en werkveld) en personeel (docenten, departementshoofd, ...).

dag 2

08.30-09.00 uur	Ombudsfunctie // Verantwoordelijke Internationalisering // Verantwoordelijke Maatschappelijke dienstverlening // Verantwoordelijke toegepast onderzoek (*)
09.00-09.15 uur	Nabespreking commissie
09.15-10.15 uur	Een vertegenwoordiging van OP zowel praktijklectoren als lectoren, verschillende anciënniteit, inclusief studenten- en stagebegeleider
10.15-11.15 uur	Een vertegenwoordiging van ATP, verschillende anciënniteit
11.15-11.30 uur	Nabespreking commissie
11.30-13.30 uur	Locatiebezoek en aansluitend lunch
13.30-14.00 uur	Vrij spreekuur
14.00-14.30 uur	opleidingscoördinator
14.30-15.30 uur	Intern overleg + inzage documenten en bijlagen
15.30-16.00 uur	Mondelinge rapportering

bezoekdata

Hogeschool Gent Melle:	22 en 23 oktober 2002
Katholieke Hogeschool Kempen:	30 en 31 mei 2002
Katholieke Hogeschool Sint-Lieven:	17 en 18 oktober 2002
Katholieke Hogeschool Zuid-West-Vlaanderen:	3 en 4 oktober 2002
Provinciale Hogeschool Limburg:	10 en 11 oktober 2002